

ઓડિટ અહેવાલ

IFCનો CAO દ્વારા ઓડિટ

CAO અનુપાલન

C-I-R6-Y12-F160

ઓગસ્ટ 22, 2013

કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ, ભારતમાં IFC રોકાણનો CAO દ્વારા ઓડિટ

ઈન્ટરનેશનલ ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન (IFC) મલ્ટીલેટરલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ગેરંટી એજંસી (MIGA) માટે કમ્પ્લાયન્સ એડવાઈઝર ઓમ્બડ્ઝમેન (CAO)નું કાર્યાલય

CAO વિશે

CAOનું મિશન એ ન્યાયી, વિશ્વાસુ અને અસરકારક સ્વતંત્ર સહાયતા કાર્યવિધિ તરીકેનું કામ કરવાનું અને IFC તથા MIGAની પર્યાવરણીય અને સામાજિક જવાબદારી સુધારવાનું છે.

CAO (ઓફિસ ઓફ ધ કમ્પ્લાયન્સ એડવાઈઝર ઓમ્બ્ડ્ઝમેન) એ સ્વતંત્ર હોદ્દો છે જે વિશ્વ બેન્ક સમૂહના પ્રમુખને સીધી જાણ કરે છે. CAO વિશ્વ બેન્ક સમૂહ, ઈન્ટરનેશનલ ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન (IFC) અને મલ્ટીલેટરલ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ગેરંટી એજંસી (MIGA)ની બે ખાનગી ક્ષેત્રના ધીરાણ સમૂહો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા વિકાસકીય પ્રોજેક્ટ્સ દ્વારા અસરગ્રસ્ત સમુદાયોની ફરિયાદોની સમીક્ષા કરે છે.

CAO વિશે વધુ માહિતી માટે કૃપા કરીને www.cao-ombudsman.orgની મુલાકાત લો

કાર્યકારી સાર

કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ (CGPL) કે જે ટાટા પાવરની પેટાકંપની છે તેણે ગુજરાત, ભારતનાં કચ્છ જિલ્લામાં મુંદ્રાના બંદર શહેર પાસે 4,150 MWનો કોલસાથી સંચાલિત પાવર પ્લાંટ વિકસાવ્યો છે (પ્રોજેક્ટ). પ્લાંટ કચ્છની ખાડીથી આશરે 3 કિમી દૂર આવેલો છે અને સિસ્ટમ દ્વારા એક વખત ફ્લિંગ માટે તે દરિયાના પાણીનો ઉપયોગ કરે છે. કુલ પ્રોજેક્ટ ખર્ચ અંદાજે \$4.14 અબજ છે જેમાંથી IFC સીધી સિનિયર લોનના સ્વરૂપે \$450 મિલિઅનનું ધીરાણ કરી રહ્યું છે.

જૂન 2011માં પ્રોજેક્ટની પાસેના વિસ્તારમાં રહેતાં માછીમાર લોકો (ફરિયાદીઓ)નું પ્રતિનિધિત્વ કરતાં માછીમારોના અધિકારોના સંઘર્ષ માટેનું જૂથ માછીમાર અધિકાર સંઘર્ષ સંગઠન (MASS)માંથી CGPLમાં IFCના રોકાણ વિશેની ફરિયાદ CAOએ મેળવી હતી. વધુ ચોક્કસ રીતે, ફરિયાદીઓની ઓળખ મુસ્લિમોના લઘુમતી વાઘર સમુદાયના માછીમાર લોકો તરીકે કરવામાં આવી છે. તેમની જીવનશૈલીની પ્રવાસી પ્રકૃતિ અને કુદરતી સંસાધનો પર તેમનું અવલંબન પણ પ્રાસંગિક છે. ફરિયાદમાં ભાર મૂક્યા પ્રમાણે, માછીમાર લોકો દૂરના ઘરેલુ ગામડાઓમાંથી બંદર (માછીમારી માટેનું બંદરગાહ) સુધી ઘણી વખત જતાં હોય છે, જ્યાં તેઓ વર્ષ દીઠ આઠથી નવ મહિનાની માછીમારીની સીઝન દરમિયાન રહે છે. આમાનાં બે બંદરો, ત્રાગડી અને કોટડી એ પ્લાંટના ફ્લિંગ વોટર મેળવતી અને આઉટફોલ ચેનલ્સની વચ્ચેના કાંઠા પર આવેલા છે.

સારાંશમાં MASSની ફરિયાદનો નીચેના સાથે સંબંધ છે:

- ફરિયાદી માછીમાર લોકોની પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ઓળખ
- ફરિયાદીઓ પર પ્લાંટની પર્યાવરણીય અસરો અને તેમની આજીવિકા પર તેની અસરો
- ફ્લિંગ સિસ્ટમ દ્વારા એક વખત પ્લાંટના સંબંધમાં રાષ્ટ્રીય નિયમો સાથે અનુપાલનનો કથિત અભાવ
- પાવર પ્લાંટની ડિઝાઇન અને વિકલ્પોની આકારણીના પાસાંઓ, અને
- પ્રોજેક્ટનાં પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) પાસાંઓના IFC દ્વારા નિરીક્ષણની પર્યાપ્તતા.

આ અહેવાલ ઓડિટના તારણો રજૂ કરે છે. આઉટસેટ ખાતે, CAO એ સ્વીકાર કરવા માંગે છે કે IFC અને CGPL દ્વારા મોટા અને જટિલ પ્રોજેક્ટના E&S પાસાંઓ સાથેના સંબંધમાં ઘણું ખંતપૂર્વકનું કામ કરવામાં આવ્યું છે. CAOની ઓડિટની પ્રક્રિયામાં IFC અને CGPL બંનેનો સ્ટાફ જે રીતે પ્રવૃત્ત

થયો છે અને ટકાઉ વ્યાપારના સંબંધમાં રાષ્ટ્રીય અગ્રણી તરીકે ટાટા ગ્રુપની પ્રતિષ્ઠાને CAO પણ સ્વીકારે છે. વધુમાં, CAO જૂન 2013માં કાયા ઓડિટ અહેવાલ અંગે IFCની ટીમે પૂરી પાડેલી વિસ્તૃત ટિપ્પણીઓને સ્વીકારે છે.

CAO નોંધે છે કે પ્રોજેક્ટ ભારતનાં જટિલ અને ઝડપથી ઔદ્યોગિકીકરણ પામી રહેલાં ગ્રામીણ/અર્ધગ્રામીણ વિસ્તારમાં સ્થિત છે અને ટેન્ડરિંગ પ્રક્રિયા દ્વારા CGPL/ટાટા/IFC પર મૂકેલા નિયંત્રણોની અંદર હાથ ધરવામાં આવી રહ્યો છે. ખાસ કરીને પ્લાંટ નવા બનાવેલા 4620 MWના કોલસાથી સંચાલિત પાવર પ્લાંટ (અદાણી પાવર) અને મેજર વોટરફ્રંટ ડેવલપમેન્ટ (મુંદ્રા બંદર અને સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન)થી આશરે 2 કિમી દૂર આવેલો છે.

CAO ઓડિટ પ્રક્રિયાની પ્રકૃતિનો અર્થ એ છે કે આ અહેવાલ ફરિયાદીઓ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી ચિંતાજનક બાબતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તેથી ફરિયાદીઓ કરતાં અલગ અનુભવો જેમના હોય તેવા અન્ય અસરગ્રસ્ત સમૂહોના અભિપ્રાયોને તે દર્શાવતો ન હોય તેમ બની શકે છે. આ સંદર્ભ હોવા છતાં, CAOને એવી સાબિતી મળે છે જે MASSની ફરિયાદના ચાવીરૂપ પાસાંઓને માન્ય ઠેરવે છે. ખાસ કરીને, CAOને માલૂમ થાય છે કે ફરિયાદીઓ કે જેઓ ધાર્મિક લઘુમતીમાંથી છે અને તેમની આપ્રવાસી પરંપરાઓ જોતાં સામાજિક રીતે સીમાંત સ્થિતિ ધરાવે છે તેમના અંગે E&Sના જોખમો તરીકે યોગ્ય રીતે વિચારણા કરવામાં આવી ન હતી અને પ્રોજેક્ટની અસરોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને તેનું સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું. IFCએ આ સ્થિતિમાં એટલી હદ સુધી પ્રદાન આપ્યું છે કે CGPLની E&S આકારણીઓની તેમની સમીક્ષા નિરંતરતા નીતિ દ્વારા જરૂરી પ્રોજેક્ટના જોખમ સાથે સમપ્રમાણ ન હતી. CAOને એ પણ માલૂમ પડ્યું છે કે IFC નિરીક્ષણ દરમિયાન E&S અનુપાલન સમસ્યાઓનું સમાધાન કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

ત્રાગડી અને કોટડી બંદરો પર સીઝન પ્રમાણે રહેતાં માછીમાર લોકો સાથેના સંબંધમાં CAOને સામાજિક બેઝલાઈન ડેટાની ગેરહાજરી માલૂમ પડે છે. CAOને એ પણ માલૂમ પડે છે કે IFC એ સુનિશ્ચિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતાં કે તેમના ગ્રાહકની E&S આકારણીઓએ આ માછીમાર લોકો પર પ્રોજેક્ટના જોખમો અને અસરોની પર્યાપ્ત રીતે વિચારણા કરી હતી. આ સમુદાયો પર પ્રોજેક્ટની અસરની અપૂરતી વિચારણાથી પરમર્શ અને જાહેરાતમાં લેવામાં આવેલા અભિગમના સંદર્ભમાં ફ્લો-ઓન અસરો થઈ હતી (જે અસરકારક કે સમયસર એકપણ ન હતી). બેઝલાઈન અભ્યાસ અથવા અસરોની આકારણી કે જેણે આ સમુદાયોના સંજોગોને ધ્યાનમાં લીધા હોય તેની ગેરહાજરીમાં, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFC દેખાવના ધોરણ (PS) 5 (જમીન અધિપ્રાપ્તિ)નો યોગ્ય ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવાની સ્થિતિમાં ન હતું - આ એવા ચિહ્નો છતાં થયું હતું કે બંદરો પર રહેતાં લોકો પ્રોજેક્ટને કારણે વિસ્થાપિત થયા છે (શારીરિક અને આર્થિક એમ બંને રીતે). વધુમાં,

ફરિયાદીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓના સંબંધમાં CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ PS6 (જૈવવિવિધતા સંરક્ષણ)ની એ જરૂરિયાત પર અપૂરતું ધ્યાન આપ્યું હતું કે ગ્રાહકની E&S આકારણી "પર્યાવરણ સેવાઓ" પર પ્રોજેક્ટની અસરનું દસ્તાવેજીકરણ કરે છે જે "ચોક્કસ હિસ્સેદારો દ્વારા જૈવવિવિધતા સાથે જોડવામાં આવેલા ચલાયમાન મૂલ્યો" અને તેના (ફકરો.4)ને ધ્યાનમાં લે છે.

CAOને એરશેડ અને સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર પ્રોજેક્ટની અસરોના IFC દ્વારા સમીક્ષા અને નિરીક્ષણમાં વધુ ખામીઓ જણાઈ છે.

એરશેડ સાથેના સંબંધમાં CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ સફળતાપૂર્વક મૂલ્યાંકન વખતે તેના પ્રભાવનો ઉપયોગ કર્યો હતો જેથી સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે IFCની સમગ્ર પ્લાન્ટ ઉત્સર્જન માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન થશે. જો કે, IFCએ સુનિશ્ચિત કર્યું નથી કે તેના ગ્રાહકે સાચી રીતે વર્લ્ડ બેન્કની થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)નો ઉપયોગ કર્યો છે જેમાં પ્રોજેક્ટ એરશેડની વ્યાખ્યા ડિગ્રેડેડ એરશેડ તરીકે આપવામાં આવી નથી - જે એવું વર્ગીકરણ છે જે પોતાની સાથે એવી જરૂરિયાત લાવે છે કે એરશેડની અંદર રજકણો અથવા સલ્ફર ડાયોક્સાઈડના કુલ ઉત્સર્જનમાં કોઈ ચોખ્ખો વધારો નહીં થાય.

સામુદ્રિક પર્યાવરણ સાથેના સંબંધમાં CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે E&S સમીક્ષા માટેની IFCની પ્રક્રિયા પ્રોજેક્ટની પ્રકૃતિ અને સ્કેલ પ્રમાણે યોગ્ય ન હતી અથવા નિરંતરતા નીતિ પ્રમાણે જરૂરી છે તે મુજબ જોખમ સાથે સમપ્રમાણ ન હતી. પરિણામે, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે નીચેની બાબતો માટેની મહત્વની તકો ચૂકી જવાઈ હતી: (એ) અસરગ્રસ્ત વિસ્તારના સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર વધુ વિસ્તૃત બેઝલાઈન માહિતીની વિનંતી કરવી; (બી) ડિઝાઈનની વિચારણાઓ અને ગ્રાહક દ્વારા E&Sની નિયમન વ્યવસ્થામાં પ્રોજેક્ટની સંભવિત સામુદ્રિક (અને સંબંધિત સામાજિક) અસરોના વધુ ઊંડા વિશ્લેષણનો સમાવેશ કરવો; અને (સી) અર્થપૂર્ણ સામુદ્રિક અસરની દેખરેખને મદદ મળે તે માટે માળખું વિકસાવવું.

વધુ ચોક્કસ રીતે કહીએ તો, CAOને લાગે છે કે IFCએ પોતાને એવી ખાતરી આપી નથી કે પ્લાન્ટની દરિયાઈ પાણીની ફ્લોઈંગ સિસ્ટમ લાગુ પડતી IFCની પર્યાવરણીય, સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી (EHS) માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરશે. CGPLની આઉટફોલ ચેનલમાંથી થર્મલ પ્લ્યુમ ખાડી અને આસપાસના નદીમુખમાં અમુક કિલોમીટરના અંતર સુધી વિસ્તરશે તેવી ધારણાઓ સામાજિક અને પર્યાવરણીય અસરના મહત્વપૂર્ણ જોખમો સાથેનું અપૂરતું મિશ્રણ/ફ્લોઈંગ સૂચવે છે. એવા દાવાઓને કારણે આ જોખમો વધે છે કે પ્લ્યુમ પર્યાવરણના ઘટકો સાથે મિશ્ર થશે જે ફરિયાદીઓ પોતાની આજીવિકા માટે મહત્વના હોવા પર ભાર મૂકે છે.

વધુમાં, ઓડિટ સંચયી અસરની સમસ્યાનું સમાધાન કરે છે અને ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસની પ્રક્રિયામાંથી પસાર થઈ રહેલા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ્સ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તે અંગે IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ તે જુઓ છે. આ મુદ્દા પર CAOને લાગે છે કે IFCની E&S સમીક્ષામાં "પ્રોજેક્ટના પ્રભાવ ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં" પ્રોજેક્ટના જોખમ અને અસરોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે સુનિશ્ચિત કરવામાં અપૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું, જે PS 1 મુજબ જરૂરી છે અને તેમાં "પ્રોજેક્ટ સંબંધિત નિર્માણમાંથી સંચયી અસરો દ્વારા સંભવિતપણે અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોનો પણ સમાવેશ થાય છે જે E&S આકારણીઓ કરવામાં આવી હોય તે સમય પ્રમાણે વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે." PS1 સાથેના અનુસંધાનમાં આસપાસના નિર્માણ સાથેના સંબંધમાં CGPLનું ઉચ્ચાલન મર્યાદિત હોઈ શકે છે તેવો સ્વીકાર કરવાની સાથે, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ તેના ગ્રાહકને જાણ કરવી જોઈતી હતી કે પ્રોજેક્ટની નજીકનો વિસ્તાર અને મુંદ્રા બંદર તથા સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન સાથેના સંબંધમાંથી ઉદભવતાં ત્રાહિત E&S જોખમોની વધુ સારી રીતે આકારણી કરવી જરૂરી છે, જેમાં શમન માટેના જે પગલાંઓ વિકસાવવામાં આવ્યા હોય તે CGPLના પ્રભાવના સ્તર સાથે સમપ્રમાણમાં હોય. આવા સંજોગોમાં CAOને માલૂમ પડે છે કે IFC સ્ટાફને એવા માર્ગદર્શનમાંથી લાભ થઈ શકે છે કે શંકાના કિસ્સાઓમાં ત્રાહિત જોખમ અને સંચયી અસર અંગેની તેની નીતિઓનું એવી રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ કે જે સંસ્થાની ઉચ્ચ સ્તરીય પ્રતિબદ્ધતાઓને એવી રીતે આગળ વધારે કે જેથી સિદ્ધાંતોને કોઈ નુકસાન ન થાય અને જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં E&Sની નકારાત્મક અસરોને ટાળી શકાય.

બંનેનો એકસાથે વિચાર કરવામાં આવે તો CAOને માલૂમ પડે છે કે CGPLની IFCની E&S સમીક્ષામાં રહેલી ઉપરોક્ત નબળાઈઓ એવા મજબૂત મતના નિર્માણને સહકાર આપતી નથી કે વ્યાજબી સમયગાળામાં દેખાવના ધોરણોની જરૂરિયાતોને પ્રોજેક્ટ પૂરી કરે તે અપેક્ષિત છે કે કેમ જે રોકાણ કરવાના IFCના નિર્ણયની દ્રષ્ટિએ પ્રારંભિક પ્રશ્ન છે. IFCની E&S સમીક્ષા પ્રક્રિયામાં નબળાઈઓનો એ પણ અર્થ થાય છે કે E&Sની અસરો ટાળવા અથવા ઓછી કરવા માટે વૈકલ્પિક પ્રોજેક્ટ ડિઝાઇન અંગે વિચાર કરવા માટેને જરૂરી તકો ચૂકી જવાઈ હતી.

નિરીક્ષણના મુદ્દાઓ સાથેના સંબંધમાં, CAO નોંધે છે કે IFCએ CGPLના દેખરેખ અહેવાલોની નિયમિત સમીક્ષાઓનું દસ્તાવેજીકરણ કર્યું છે. પ્રોજેક્ટ માટે પ્રતિબદ્ધ થયા બાદ ઓછામાં ઓછી નવ નિરીક્ષણ મુલાકાતોનું સંચાલન કરવા ઉપરાંત, IFC E&S મુદ્દાઓ વિશે CGPL સાથે નિયમિત સંવાદમાં છે. આ તેની પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા વિધિઓ (ESRPs) દ્વારા જરૂરી હોય તે ઉપરાંતના સંસાધનોની પ્રતિબદ્ધતા રજૂ કરે છે. CAO એ પણ નોંધે છે કે પ્રોજેક્ટના E&S

અનુપાલનનાં દરજ્જા પર અહેવાલ આપવા માટે CGPL ઋણદાતાઓના E&S પરામર્શકને પણ સામેલ કરે તે જરૂરી હતું. તેમ છતાં, CAOને માલૂમ પડે છે કે CGPLની E&S પ્રતિબદ્ધતાઓ એવી રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવી છે જેના પર દેખરેખ રાખવી મુશ્કેલ છે.

CGPLએ પર્યાવરણીય નિયમન યોજના નિર્મિત કરી છે જે કેટલીક હદે આ ચિંતાઓનું સમાધાન કરે છે, જો કે, CAOને ચિંતાઓ છે કે E&S અસરોનું નિયમન કરવા માટેના માળખાનું ઓડિટ અને દેખરેખ કરી શકાય કે કેમ તે હજી સ્થાપિત કરવાનું બાકી છે: ખરાઈ કરી શકાય તેવા ડેટાનો ઉપયોગ કરીને જેની સામે દેખાવ પર દેખરેખ રાખવામાં આવી શકે તેવી જરૂરિયાતોનું સંયુક્ત નિવેદન એ અભાવરૂપ તત્વો છે. આવા માળખાની ગેરહાજરીમાં CAOને લાગે છે કે IFC એ એવું દર્શાવી શકવાની સ્થિતિમાં નથી કે તેના ગ્રાહક દ્વારા લેવાતી દેખરેખ એ જોખમ પ્રત્યે સમપ્રમાણમાં છે કે કેમ (જે PS1 દ્વારા જરૂરી છે) અથવા તેના નિરીક્ષણથી ESRPsમાં સ્થાપિત નિરીક્ષણના જણાવેલા હેતુઓ પૂરા થઈ શકે છે કે કેમ: જે આ છે, E&S અનુપાલનની સ્થિતિની આકારણી કરવા માટે જરૂરી માહિતીનું નિર્માણ અને જાળવણી. E&Sનાં દ્રષ્ટિકોણથી પ્રોજેક્ટ સારું કામ કરી રહ્યો છે તેવા મતની સાથે ગ્રાહકની E&S ક્ષમતા અને પ્રતિબદ્ધતામાં IFC ટીમમાં આત્મવિશ્વાસનો અર્થ એ છે કે IFCએ ફરિયાદોની ચિંતા અંગે અનુપાલનના મુદ્દાઓ તરીકે વ્યવહાર કર્યો નથી.

CAOની કાર્યશીલ માર્ગદર્શિકાઓ પ્રમાણે, આ ઓડિટ ખુલ્લો રહેશે અને IFC ફરીથી તેની E&S પ્રતિબદ્ધતાઓ સાથે અનુપાલનમાં પાછું આવ્યું છે તેવું CAO સુનિશ્ચિત ન કરે ત્યાં સુધી CAOની દેખરેખને આધીન રહેશે.

વિષયવસ્તુ

ટૂંકાક્ષરો.....	9
1. CAO અનુપાલન ઓડિટ પ્રક્રિયાનો ચિતાર	11
2. પૃષ્ઠભૂમિ	13
3. ફરિયાદ	14
4. CAO મૂલ્યાંકન અને ઓડિટ પ્રક્રિયાનો સાર	16
5. પ્રોજેક્ટ સમયરેખા.....	19
6. સમસ્યા પ્રમાણે ચર્ચા અને તારણો.....	22

સમસ્યા A. પ્રોજેક્ટની પોતાની પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ	22
સમસ્યા B. પોતાની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવરની સંચયી અસરો અને મુંદ્રા પશ્ચિમ બંદરના બાંધકામ અંગે IFCએ પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ	55
સમસ્યા C. પ્રોજેક્ટ માટે સમુદાયના સહકાર અંગે IFCની આકારણી પૂરતી હતી કે કેમ	55
સમસ્યા D. ફરિયાદીઓની માછીમારી માટેની સીઝનલ વસાહતો અને માછલી સૂકવણીના વિસ્તારોના સંદર્ભમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5ને સાચી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ	55
સમસ્યા E. PS 1માં સ્થાપિત નિશ્ચિતતા માટેની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરતા એક્શન પ્લાન ઘડવા અંગે IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું કે કેમ	60
સમસ્યા F. નિયામક અને ઋણદાતાની E&Sની જરૂરિયાતો અંગે CGPLના રિપોર્ટિંગ અંગેની પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ.....	60
સમસ્યા G. પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખવામાં આવેલી E&Sની સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવવા માટે ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતું પ્રતિક્રિયાત્મક રહ્યું છે કે કેમ.....	60
સમસ્યા H. જે વિસ્તારો ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસમાંથી પસાર થવાની પ્રક્રિયામાં હોય કે જેમાં પર્યાવરણીય અને સામાજિક સંજોગોની વ્યાખ્યા આપવાની હોય તેવા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તે અંગે IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ	66
પરિશિષ્ટ એ. ઓડિટ TORમાં ફરિયાદ ન સમાવવાના પાસાંઓ સાથેના સંબંધમાં CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન અહેવાલ	73
પરિશિષ્ટ બી. સમસ્યાઓની અને TOR માળખાની કોષ્ટકમાં રજૂઆત.....	76
પરિશિષ્ટ સી. ચાવીરૂપ સંદર્ભો.....	84

ટૂંકાક્ષરો

AMR	વાર્ષિક દેખરેખ અહેવાલ
BCS	વ્યાપક સમુદાય સહકાર
BSIA	બેઝલાઈન સામાજિક અસર આકારણી
BNHS	બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટ્રી સોસાયટી
CAO	અનુપાલન સલાહકાર ઓબ્ઝર્વેશન
CEIA	સર્વાંગી EIA
CGPL	કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ
CO	કાર્બન મોનોક્સાઈડ
CRZ	કોસ્ટલ રેગ્યુલેટરી ઝોન
EHS	પર્યાવરણીય, સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી
EIA	પર્યાવરણીય અસર આકારણી
EMP	પર્યાવરણીય નિયમન આયોજન
E&S	પર્યાવરણીય અને સામાજિક
ESAP	પર્યાવરણીય અને સામાજિક કાર્ય આયોજન
ESIA	પર્યાવરણીય અને સામાજિક અસર આકારણી
ESRD	પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા દસ્તાવેજ
ESRPs	પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા વિધિઓ
ESRS	પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર
FPIC	મફત પૂર્વ અને સૂચિત પરામર્શ
GN	માર્ગદર્શન નોંધ
GHG	ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ
IFC	ઈન્ટરનેશનલ ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન
MASS	માછીમાર અધિકાર સંઘર્ષ સંગઠન (ફરિયાદી NGO)
MEIA	સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી
MIGA	મલ્ટીલેટરલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ગેરંટી એજંસી
MMTA	મિલિઅન મેટ્રિક ટન્સ પર એનમ
MoEF	મિનિસ્ટ્રી ઓફ એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ ફિશરીઝ (ઓફ ઇન્ડિયા)
MPSEZ	મુંબા પોર્ટ એન્ડ સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન
mt	

	મેગાટન્સ
MW _e /MW _{th}	મેગાવોટ્સ ઇલેક્ટ્રિકલ (આઉટપુટ) /મેગાવોટ્સ થર્મલ (ઇનપુટ)
NAAQS	નેશનલ એમ્બિયન્ટ એઅર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્ઝ (ઓફ ઇન્ડિયા)
NGO	નોનગવર્નમેન્ટલ ઓર્ગનાઇઝેશન
NIO	નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઓશનોગ્રાફી
NO ₂ /NO/NO _x	નાઇટ્રોજન ડાયોક્સાઇડ/નાઇટ્રિક ઓક્સાઇડ/ઓક્સાઇડ્ઝ ઓફ નાઇટ્રોજન
PM ₁₀	10µmના સરેરાશ એરોડાયનેમિક ડાયામીતર સાથેની પર્ટિક્યુલેટ મેટર
PS	પરફોર્મન્સ સ્ટાન્ડર્ડ
RMEIA	ઝડપી સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી
RPM	રેસ્પિરેબલ પર્ટિક્યુલેટ મેટર (જે PM ₁₀ ની સમકક્ષ લેવામાં આવે છે)
SEIA	પૂરક પર્યાવરણીય અસર આકારણી
SENES	સ્પેશિયાલિસ્ટ્સ ઇન એનર્જી, ન્યુક્લિયર એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટલ સાયન્સિઝ (CGPL'ના E&S પરામર્શક)
SO ₂ /SO _x	સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ/ઓક્સાઇડ્ઝ ઓફ સલ્ફર
tpd	ટન પર ડે (મેટ્રિક)
TOR	ટર્મ્સ ઓફ રેફરન્સ
TSP	ટોટલ સસ્પેન્ડેડ પર્ટિક્યુલેટ
UMPP	અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટ
VOCs	જ્વલનશીલ કાર્બનિક સંયોજન(નો)

1. CAO અનુપાલન ઓડિટ પ્રક્રિયાનો ચિતાર

જ્યારે CAO IFC અથવા MIGA પ્રોજેક્ટ વિશે ફરિયાદ મેળવે છે ત્યારે તે પ્રથમ તેને CAO વિવાદ નિવારણ વિધેય પાસે મોકલે છે જે યોગ્ય હોય તો સાનુકૂળ સમાધાનો દ્વારા ફરિયાદનો પ્રતિસાદ આપે છે. જો CAO વિવાદ નિવારણ વિધેય એવો નિષ્કર્ષ કાઢે કે પક્ષકારો સાનુકૂળ ઉકેલ સુધી પહોંચવા માટે ઈચ્છુક અથવા સક્ષમ નથી તો ફરિયાદમાં વ્યક્ત કરેલી ચિંતાઓનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે કેસ CAO અનુપાલન વિધેયને તબદીલ કરવામાં આવે છે. વિશ્વ બેન્ક સમૂહના પ્રમુખ અથવા IFC કે MIGAના વરિષ્ઠ મેનેજમેન્ટ તરફથી વિનંતી દ્વારા અનુપાલનના મૂલ્યાંકનની પણ શરૂઆત કરવામાં આવે છે.

CAO અનુપાલન ઓડિટીંગ IFC અને MIGA પર તથા IFC/MIGAએ કઈ રીતે ખુદને/પોતાને પ્રોજેક્ટના દેખાવ અંગે અનુપાલનની ખાતરી આપી હતી તેના પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. CAO ઓડિટનો હેતુ એ IFC/MIGAની સહભાગિતા માટેની નીતિઓ, ધોરણો, માર્ગદર્શિકાઓ, વિધિઓ અને શરતો સાથેના અનુપાલનને સુનિશ્ચિત કરવાનો છે અને તેમ કરીને તે IFC/MIGA દ્વારા સમર્થિત રોકાણો અને પ્રવૃત્તિઓના સામાજિક અને પર્યાવરણીય દેખાવને સુધારે છે. ઘણાં કિસ્સાઓમાં, પ્રોજેક્ટના દેખાવની આકારણી કરવા માટે તથા સંબંધિત જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવા માટેના પગલાંઓના અમલીકરણમાં પ્રોજેક્ટના પ્રાયોજકના કાર્યોની સમીક્ષા કરવી અને ક્ષેત્રમાં પરિણામોની ખરાઈ કરવી જરૂરી હોય છે.

અનુપાલન ઓડિટ મૂળ ફરિયાદ અથવા વિનંતીના વ્યાપની અંદર જ રહેવું જોઈએ. અન્ય સમસ્યાઓનું સમાધાન કરવામાં આવે તેવી ફરિયાદ અથવા વિનંતીના અંકુશોની બહાર તે ન જઈ શકે. આવા કિસ્સાઓમાં, ફરિયાદી અથવા વિનંતીકર્તા નવી ફરિયાદ કે વિનંતી સુપ્રત કરાવવાનો વિચાર કરી શકે છે.

CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકનો અને ઓડિટ્સ એ ધ્યાનમાં લે છે કે કઈ રીતે IFC/MIGAએ અન્ય ઓડિટ માપદંડની સાથે આંતરરાષ્ટ્રીય કાનૂની પ્રતિબદ્ધતાઓ દર્શાવતા રાષ્ટ્રીય કાનૂન સાથેના અનુપાલન અંગે ખુદને/પોતાને ખાતરી આપી છે. ન્યાયિક પ્રક્રિયાઓના સંદર્ભે CAO કોઈ સત્તા ધરાવતું નથી. CAO એ અપીલની અદાલત નથી કે કોઈ કાનૂન અમલીકરણ કાર્યવિધિ નથી કે,

CAO આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલત વ્યવસ્થાઓ અથવા યજમાન દેશોમાં અદાલતી વ્યવસ્થાઓનો વિકલ્પ નથી.

જ્યાં IFC/MIGA અનુપાલનની બહાર હોવાનું જણાય તેવા કિસ્સાઓમાં, IFC/MIGA દ્વારા લેવામાં આવેલા પગલાં CAOને ખાતરી ન આપે કે IFC/MIGA અનુપાલનમાં પરત ફરશે ત્યાં સુધી CAO ઓડિટ ખુલ્લું રાખશે અને સ્થિતિ પર નજર રાખશે. CAO ત્યારબાદ ઓડિટ બંધ કરશે.¹

¹ CAO પ્રક્રિયાનું આ વર્ણન તેની સંચાલન માર્ગદર્શિકાઓ (2007) પર આધારિત છે. સુધારેલી સંચાલન માર્ગદર્શિકાઓ માર્ચ 2013માં જારી કરવામાં આવી હતી, જ્યારે આ તપાસ હાથ ધરાઈ રહી હતી. માર્ચ 2013 બાદ શરૂ થયેલી અનુપાલનની બધી પ્રક્રિયાઓને નવી સંચાલન માર્ગદર્શિકાઓ લાગુ કરવામાં આવી રહી છે.

2. પૃષ્ઠભૂમિ

ભારત સરકારના અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટ (UMPP)ના ભાગરૂપે, કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ (CGPL) ગુજરાત, ભારતમાં કચ્છ જિલ્લામાં મુંદ્રાના બંદર શહેર પાસે 4000 MW_eથી વધુની ક્ષમતા ધરાવતા કોલસાથી સંચાલિત સુપરક્રિટિકલ પાવર પ્લાન્ટના નિર્માણની પ્રક્રિયામાં છે.

CGPL ટાટા પાવર કંપની લિ (ટાટા પાવર) દ્વારા પ્રાયોજીત છે જેણે એપ્રિલ 2007માં નિર્માણ, માલિકી અને સંચાલનના આધાર પર પાવર ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા પાસેથી 100 ટકા CGPLની અધિપ્રાપ્તિ કરી હતી. પ્લાન્ટ ફેબ્રુઆરી 2013માં સ્થાપિત ક્ષમતાના લગભગ 80 ટકા (3300 MW_e) પર સંચાલન કરી રહ્યો હતો, જ્યારે CAOની ઓડિટ ટીમે તેની સાઈટની મુલાકાત લીધી હતી. માર્ચ 2013 સુધીમાં નિર્માણની સંપૂર્ણ ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી.

ભારતની સૌથી મોટી ઊર્જા વ્યૂહરચનાનાં સંદર્ભમાં પ્રોજેક્ટને વિકસાવવામાં આવી રહ્યો છે જે માટે 2017 સુધીમાં વીજળી નિર્માણ ક્ષમતામાં 160,000 MW_eનો વધારો કરવો જરૂરી છે. CGPL એ એવા ઘણાં સૌથી મોટા પાવર પ્રોજેક્ટ્સ પૈકીનો એક છે જેનો અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટ હેઠળ પ્રચાર કરવામાં આવી રહ્યો છે. UMPP તરીકે, પાવર ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન (સરકારી કંપની)એ પ્રોજેક્ટની જગ્યા, ટેકનોલોજી અને ઉપયોગમાં લેવામાં આવનાર બળતણની પસંદગી કરી હતી તેમજ પ્લાન્ટ માટે જરૂરી પ્રારંભિક માન્યતાઓ પ્રાપ્ત કરી હતી. 2007માં ભાવપત્રક આધારિત સ્પર્ધાત્મક બિડિંગ દ્વારા પ્રોજેક્ટ ટાટા પાવરને આપવામાં આવ્યો હતો. લાંબા ગાળાના, 25 વર્ષના, ટેક ઓર પે વીજળી ખરીદી કરાર દ્વારા પશ્ચિમ અને ઉત્તર ભારતના વિસ્તારોમાં પાંચ અલગ રાજ્યોને ઉપયોગ માટે વેચાણ દ્વારા વીજળી નિર્માણ કરવાનો તેનો આશય છે.

કુલ પ્રોજેક્ટ ખર્ચ અંદાજે \$4.14 અબજ છે જેમાંથી IFC સીધી સિનિયર લોનના સ્વરૂપે \$450 મિલિઅનનું ધીરાણ કરી રહ્યું છે. પ્રોજેક્ટને IFCનો પર્યાવરણીય અને સામાજિક વર્ગ A ફાળવવામાં આવ્યો હતો જે સૂચવે છે કે તે સંભવિતપણે મહત્વપૂર્ણ વિપરીત સામાજિક અને/અથવા પર્યાવરણીય અસરો ધરાવે છે જે વૈવિધ્યસભર, અપ્રતિવર્તી અથવા અભૂતપૂર્વ છે.

ફરિયાદના સંદર્ભમાં એ મહત્વપૂર્ણ છે કે મુંદ્રા પાસેનો દરિયાઈ કિનારો ઝડપી ઔદ્યોગિક પરિવર્તનમાંથી પસાર થઈ રહ્યો છે. CGPL પાવર પ્લાન્ટના બાંધકામ ઉપરાંત આમાં અદાણી ગ્રુપના મુંદ્રા બંદર અને સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન (MPSEZ)ના નિર્માણનો સમાવેશ થાય છે જેમાં પ્રવર્તમાન બંદર સુવિધાઓના મહત્વપૂર્ણ વિસ્તરણ અને 4620 MW_e કોલસા સંચાલિત પાવર પ્લાન્ટ (અદાણી પાવર)ના બાંધકામનો સમાવેશ થાય છે.

3. ફરિયાદ

જૂન 2011માં, પ્રોજેક્ટની નજીકના વિસ્તારમાં રહેતા માછીમાર લોકોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતાં (ફરિયાદીઓ) માછીમાર અધિકાર સંઘર્ષ સંગઠન (MASS), કે જે માછીમાર લોકોના અધિકારો માટેના સંઘર્ષ માટેનું એસોસિએશન છે તેમના તરફથી CGPLમાં IFCના રોકાણ વિશેની ફરિયાદ મેળવી હતી.² વધુ ચોક્કસ રીતે કહીએ તો ફરિયાદીઓની ઓળખ મુસ્લિમોની લઘુમતી વાઘર કોમના માછીમાર લોકો તરીકે કરવામાં આવી છે જે ભારત સરકાર દ્વારા "સામાજિક રીતે અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત જાતિ" તરીકે નક્કી કરાયેલો એક સમૂહ છે."³ તેમની આપવાસી જીવનશૈલી પણ પ્રાસંગિક છે જે કુદરતી સંસાધનો પર આધારિત છે. ફરિયાદમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યા પ્રમાણે માછીમાર લોકો પરંપરાગત રીતે દૂરના ઘરેલુ ગામડાઓમાંથી ઘણી વખત બંદર (માછીમારી માટે બંદરગાહ) સુધી સ્થળાંતર કરતાં હોય છે જ્યાં તેઓ દર વર્ષે આઠથી નવ મહિનાની માછીમારીની સીઝન દરમિયાન રહેતાં હોય છે. મુસ્લિમ વાઘર લોકો કચ્છી બોલે છે અને ગુજરાતની હિંદુ બહુમતી કરતાં અલગ એવી પરંપરાગત સાંસ્કૃતિક અને સામાજિક રૂઢિઓ અને આચરણોને જાળવવા પર ભાર મૂકે છે.⁴

MASSની ચિંતાઓ કે જે જૂન 11, 2011ની તારીખમાં (અને મે 28, 2012 તારીખની વધારાની એક ફરિયાદમાં) તેની ફરિયાદમાં જણાવવામાં આવી છે તેનો સાર નીચે તરીકે આપી શકાય:

- પ્રોજેક્ટના નિર્માણ દરમિયાન પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ફરિયાદીઓને ઓળખવામાં નિષ્ફળતા
- સીઝનલ વસાહતો અને ભરતીની અંદરના વિસ્તારમાં માછલીને સૂકવવાના ક્ષેત્રોમાંથી માછીમાર લોકોનું શારીરિક અને આર્થિક વિસ્થાપન
- માછલી સૂકવવા પર અને સાર્વજનિક સ્વાસ્થ્ય પર કોલસાની રાખ અને અન્ય હવાજન્ય પ્રદૂષણની અસર
- વન્સ થ્રૂ ફ્લિંગ સિસ્ટમ બાંધવાના નિર્ણય સાથેના સંબંધમાં રાષ્ટ્રીય નિયમો સાથે અનુપાલનનો કથિત અભાવ

² જુઓ www.cao-ombudsman.org/cases/case_detail.aspx?id=171 (ફરિયાદ હેઠળ).

³ જુઓ www.ncbc.nic.in/Pdf/gujarat.pdf

⁴ ફરિયાદીઓ સાથે CAOનો સંવાદ, મે 2013. આ પણ જુઓ: સિંઘ (2002) પાન.1454ff.

- e) સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર અસરો અને મેંગ્રોવ્ઝના વિનાશને કારણે તથા પ્લાંટના બાંધકામ/સંચાલન (ખાસ કરીને ફ્લિંગ સિસ્ટમ)ને કારણે માછલીના જથ્થામાં લાંબા ગાળાનો ઘટાડો
- f) એક સંબંધિત ગતિવિધિ તરીકે મુંદ્રા બંદરના વિસ્તરણ અંગે વિચાર કરવામાં અથવા સંબંધિત ગતિવિધિઓની સંચયી અસરોના સંદર્ભમાં રોકાણ અંગે વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા
- g) પર્યાપ્ત રીતે ઓળખવામાં આવ્યા ન હોય કે શમન કરવામાં આવ્યું ન હોય તેવા વધારાના આજીવિકા સમૂહો પરની અસરો (જેના નામ છે, ગ્રેઝિયર્સ અને અગરિયા)
- h) પ્રોજેક્ટના દસ્તાવેજીકરણમાં જેની ધારણા કરવામાં આવી હોય તેનાથી વધારે વીજળીના ખર્ચમાં વધારાની સામાજીક અસરો
- i) E&Sની અસરને શક્ય તેટલી ઓછી કરવાના ટેકનિકલ અને નાણાંકીય રીતે સાનુકૂળ ડિઝાઈનના વિકલ્પો અંગે વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા
- j) પ્રોજેક્ટનાં (E&S) પાસાંઓના IFC દ્વારા નિરીક્ષણની પર્યાપ્તતા.

4. CAO મૂલ્યાંકન અને ઓડિટ પ્રક્રિયાનો સાર

પ્રારંભિક આકારણી બાદ, CAOના ઉપપ્રમુખે MASSની ફરિયાદ CAO અનુપાલનને ફેબ્રુઆરી 1, 2012નાં રોજ અનુપાલન મૂલ્યાંકન માટે મોકલી હતી. જુલાઈ 2012માં, CAOએ અનુપાલન મૂલ્યાંકન અહેવાલ જારી કર્યો હતો. મૂલ્યાંકનનો નિષ્કર્ષ એ આવ્યો હતો કે ફરિયાદીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓની સંખ્યાને કારણે વધુ તપાસ જરૂરી બની હતી.⁵ આમ, પોતાની સંચાલક માર્ગદર્શિકાઓ પ્રમાણે, CAOએ CGPLમાં પોતાના રોકાણ સાથેના સંબંધમાં IFCના સામાજિક અને પર્યાવરણીય દેખાવના ઓડિટ માટે સંદર્ભની શરતો (TOR)⁶ જારી કરી હતી.

TORમાં આ ઓડિટ દ્વારા જેનું સમાધાન કરવામાં આવવાનું છે તેવા મુદ્દાઓ નીચે પ્રમાણે છે:

- પ્રોજેક્ટની પોતાની પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ
- પોતાની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવરની સંચયી અસરો અને મુંદ્રા પશ્ચિમ બંદરના બાંધકામ અંગે IFCએ પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ
- પ્રોજેક્ટ માટે સમુદાયના સહકાર અંગે IFCની આકારણી પૂરતી હતી કે કેમ
- ફરિયાદીઓની માછીમારી માટેની સીઝનલ વસાહતો અને માછલી સૂકવણીના વિસ્તારોના સંદર્ભમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5ને સાચી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ
- દેખાવ ધોરણ 1માં સ્થાપિત નિશ્ચિતતા માટેની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરતા એક્શન પ્લાન ઘડવા અંગે IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું કે કેમ
- નિયામક અને ઋણદાતાની E&Sની જરૂરિયાતો અંગે CGPLના રિપોર્ટિંગ અંગેની પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ
- પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખવામાં આવેલી E&Sની સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવવા માટે ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતું પ્રતિક્રિયાત્મક રહ્યું છે કે કેમ

⁵ ફરિયાદી દ્વારા ખાસ ઉઠાવવામાં આવેલા ત્રણ મુદ્દાઓ —ઉપર g, h, અને i—ઓડિટ TORમાં સમાવવામાં આવ્યા ન હતાં. CAOના મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં સ્થાપિત કર્યા પ્રમાણે કારણો માટે આ અહેવાલનું પરિશિષ્ટ A જુઓ.

⁶ જુઓ www.cao-ombudsman.org/cases/case_detail.aspx?id=171 (ઓડિટ અહેવાલ હેઠળ).

h) જે વિસ્તારો ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસમાંથી પસાર થવાની પ્રક્રિયામાં હોય કે જેમાં પર્યાવરણીય અને સામાજિક સંજોગોની વ્યાખ્યા આપવાની હોય તેવા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તે અંગે IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ.

આ ઓડિટના વ્યાપમાં CAO દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા કોઈપણ બિનઅનુપાલન માટેના તત્કાલીન અને પહેલેથી હાજર કારણોની સમજ વિકસાવવાનો પણ સમાવેશ થાય છે.

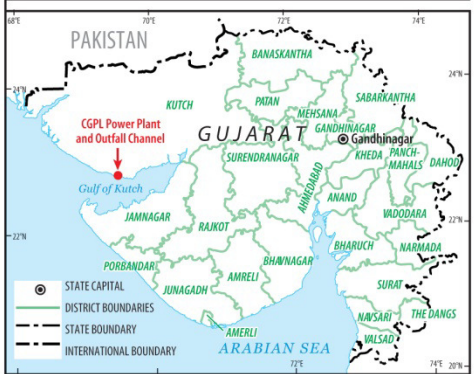
આ ઓડિટ પ્રાસંગિક દસ્તાવેજીકરણ અને હિસ્સેદારો સાથેના ઈન્ટરવ્યુની સમીક્ષાના આધાર પર કરવામાં આવ્યો હતો. જેમનો ઈન્ટરવ્યુ લેવામાં આવ્યો હતો તેવી વ્યક્તિઓમાં IFC મેનેજમેન્ટ અને પ્રોજેક્ટ માટે જવાબદાર સ્ટાફ, ફરિયાદીઓના પ્રતિનિધિઓ, અને CGPLનું મેનેજમેન્ટ અને સ્ટાફ તથા ફરિયાદ સાથે સંબંધિત NGOsનો સમાવેશ થતો હતો. પોતાની સંચાલન માર્ગદર્શિકાઓમાં આપેલી જોગવાઈઓ પ્રમાણે CAOએ આ ઓડિટની ગુણવત્તા સુનિશ્ચિત કરવા માટે પ્રાસંગિક પૃષ્ઠભૂમિ અને ઔદ્યોગિક અનુભવ ધરાવતા ટેકનિકલ નિષ્ણાંતોને સામેલ કર્યા હતા.

ફેબ્રુઆરી 2013માં ઓડિટ ટીમે CGPL પ્લાંટ અને આસપાસના વિસ્તારની મુલાકાત લીધી હતી: ખાસ કરીને, ત્રાગડી ગામ અને CGPL પ્લાંટ પાસેની સીઝનલ વસાહતો (બંદર) કે જ્યાં ફરિયાદીઓ રહે છે. બંદરની ત્યાં હાજર લોકો દ્વારા ત્રાગડી બંદર અને નવા કોટડી બંદર તરીકે ઓળખ આપવામાં આવી હતી (જુઓ નીચેનો નકશો).⁷

⁷ જૂનું કોટડી બંદર સંયુક્ત CGPL/અદાણી પાવર ફ્લિંગ વોટર ઈનટેક ચેનલની પૂર્વ બાજુએ આવેલું હોવાનું ઈન્ટરવ્યુ આપનારા લોકો દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યું હતું.

INDIA COASTAL GUJARAT POWER LTD POWER PLANT AND OUTFALL CHANNEL

This map was produced by the Map Design Unit of The World Bank. The boundaries, colors, denominations and any other information shown on this map do not imply, on the part of The World Bank Group, any judgment on the legal status of any territory, or any endorsement or acceptance of such boundaries.

AUGUST 2013

નકશો 1: પ્રોજેક્ટ સ્થાન

5. પ્રોજેક્ટ સમયરેખા

કોષ્ટક 1 2007થી 2013 સુધીની પ્રોજેક્ટ સમયરેખા રજૂ કરે છે.

તારીખ	સીમાચિહ્ન, પ્રસંગો અને દસ્તાવેજો
2007	
જાન્યુઆરી	રેપિડ મરીન એન્વાયર્નમેન્ટલ ઇમ્પેક્ટ અસેસમેન્ટ (EIA)
માર્ચ	CGPL MoEF પર્યાવરણીય બહાલી
એપ્રિલ	બંધ થયેલી ફૂલિંગ સિસ્ટમના પર્યાવરણીય બહાલી રદ કરવાના સંદર્ભમાં CGPLનો શુદ્ધિપત્ર
ઓગસ્ટ	CGPL શેલ કંપની ટાટા પાવરને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી સર્વાંગી પર્યાવરણીય અસરની આકારણી
ઓક્ટોબર	અદાણી પાવર ફેઝ 1 (2 x 330 MW) MoEF પર્યાવરણીય બહાલી IFC મૂલ્યાંકન મુલાકાત
નવેમ્બર	IFC પ્રથમ વ્યાપક સમુદાય સહકાર (BCS) મુલાકાત મૂળભૂત સામાજિક અસરની આકારણી એન્વાયર્નમેન્ટલ & સોશિયલ એક્શન પ્લાન (ESAP) પૂરક પર્યાવરણીય અસરોની આકારણી (SEIA), સંચયી હવા ગુણવત્તા આકારણી સહિત પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર (ESRS) IFC CGPL નિર્ણય બેઠક
ડિસેમ્બર	અદાણી પાવર ફેઝ 2 ((1980 MW) MoEF દ્વારા EIA માટે સંદર્ભની શરતોની મંજૂરી
2008	
જાન્યુઆરી	હિસ્સેદાર સામેલગીરી માળખું વળતર નિયમન માળખું IFC બીજી BCS મુલાકાત
માર્ચ	IFC ત્રીજી BCS મુલાકાત IFC BCS મેમો સાઈન ઓફ
એપ્રિલ	મુંદ્રા બંદર અને સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન (MPSEZ) સંકલિત વોટરફ્રંટ વિકાસ પ્રોજેક્ટ (પશ્ચિમ બંદર, ઉત્તર બંદર, દક્ષિણ બંદર અને પૂર્વ બંદર સહિત), MoEF દ્વારા EIA TOR મંજૂરી
એપ્રિલ	IFC બોર્ડ મંજૂરી CGPL પ્રતિબદ્ધતા તારીખ

તારીખ	સીમાચિહ્ન, પ્રસંગો અને દસ્તાવેજો
સપ્ટેમ્બર	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 1
ડિસેમ્બર	IFC પ્રથમ ચૂકવણી
2009	
જાન્યુઆરી	MPSEZ વોટરફ્રન્ટ વિકાસ પ્રોજેક્ટ - MoEF CRZ અને પર્યાવરણીય બહાલી MPSEZ વોટરફ્રન્ટ ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટનું પરિશિષ્ટ - MoEF CRZ અને CRZમાં પશ્ચિમ બંદર અને દક્ષિણ બંદર (સામાન્ય ઈન્ટેક ચેનલ સહિત)ના વર્ણનને સામેલ કરવા માટેની પર્યાવરણીય બહાલી અને જાન્યુઆરી 12, 2009ની પર્યાવરણીય બહાલી
ફેબ્રુઆરી	NIO દ્વારા સામુદ્રિક અસરની આકારણી IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 2
જુલાઈ	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 3
નવેમ્બર	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 4
2010	
માર્ચ	તટીય જૈવવિવિધતા આકારણી બેન્યુમાર્કિંગ અહેવાલ (બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટ્રી સોસાયટી, BNHS) નવા આઉટફોલ સ્થાન માટે અને કોલ કન્વેયર સહિત CRZ બહાલી માટે CGPL સુધારો
મે	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 5
ડિસેમ્બર	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 6
2011	
જાન્યુઆરી	CGPL અંગે IFCનો MASS અને સિવિલ સોસાયટી સંગઠનો (CSOs) સાથે પ્રથમ સંવાદ, બેન્ક માહિતી કેન્દ્ર (BIC), દિલ્હી ફોરમ અને નેશનલ એલાયન્સ ઓફ પીપલ્સ મૂવમેન્ટ (NAPM) સહિત
એપ્રિલ	પર્યાવરણીય બહાલી માટે CGPLનો સુધારો (4000થી 4150 MW સુધીનો વધારો, કોલસાના વહન માટે રેલમાંથી કન્વેયરમાં ફેરફાર, અને અન્ય નજીવા ફેરફારો)
જૂન	ફરિયાદ: MASS દ્વારા CAOને સુપ્રત કરાઈ
નવેમ્બર	હિસ્સેદારનો સમાવેશ અને લાભ વહેંચણી અભ્યાસ (જે ત્રાગડી ગામના સર્વે તરીકે પણ ઓળખાય છે) મોઢવા ગામની જરૂરિયાતોની આકારણીનો સર્વે IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 7
2012	
માર્ચ	CGPL યુનિટ 10, વ્યાપારી સંચાલન તારીખ
એપ્રિલ	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 8
મે	વધારાની ફરિયાદ MASS દ્વારા સુપ્રત કરવામાં આવી
જુલાઈ	CGPL યુનિટ 20, વ્યાપારી સંચાલન તારીખ

તારીખ	સીમાચિહ્ન, પ્રસંગો અને દસ્તાવેજો
સપ્ટેમ્બર	IFC નિરીક્ષણ મુલાકાત 9, MASS સાથેની બેઠક સહિત
ડિસેમ્બર	CGPL યુનિટ 30, વ્યાપારી સંચાલન તારીખ
2013	
જાન્યુઆરી	CGPL યુનિટ 40, વ્યાપારી સંચાલન તારીખ
ફેબ્રુઆરી	CAO ઓડિટ પેનલની મુંદ્રા ખાતેની મુલાકાત
માર્ચ	CGPL યુનિટ 50, વ્યાપારી સંચાલન તારીખ

કોષ્ટક 1. ચાવીરૂપ સીમાચિહ્નો, પ્રસંગો અને દસ્તાવેજોનો સાર, 2007-13

6. સમસ્યા પ્રમાણે ચર્ચા અને તારણો

આ અહેવાલ CAOના ઓડિટ TOR સાથે સમાંતરે બનેલો છે. પરિશિષ્ટ એ ઓડિટ TORમાં ફરિયાદ ન સમાવવાના પાસાંઓ સાથેના સંબંધમાં CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન અહેવાલનો અંશ ધરાવે છે.

પરિશિષ્ટ બી ફરિયાદ અને ઓડિટ TORની વચ્ચેના સંબંધનો સાર આપે છે અને ચાવીરૂપ અનુપાલન તારણોને તારવે છે.

નીચે પ્રત્યેક વિભાગ ફરિયાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી પ્રાસંગિક ચિંતાઓની રૂપરેખા આપે છે, લાગુ પડતી IFC નીતિઓ અને ધોરણોને ઓળખે છે, પ્રોજેક્ટના દેખાવની ચર્ચા કરે છે અને અનુપાલન અંગેના તારણો પર પહોંચે છે.

સમસ્યા A. પ્રોજેક્ટની પોતાની પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ

પોતાની પૂરતી ચીવટના ભાગરૂપે, IFC સંભવિત પ્રોજેક્ટની E&S સમીક્ષાનું સંચાલન કરે તે જરૂરી છે જે "પ્રોજેક્ટની પ્રકૃતિ અને સ્કેલ પ્રમાણે યોગ્ય છે અને તેના જોખમો અને અસરો સાથે સમપ્રમાણમાં હોય" (નિરંતરતા નીતિ, 2006, ફકરો.13). IFC પોતાની સમીક્ષાને ગ્રાહકની E&S આકારણી પર અને ગ્રાહકની પ્રતિબદ્ધતા અને ક્ષમતાની આકારણી પર કરે છે (ફકરો.15). એવા કિસ્સાઓમાં જ્યાં ગ્રાહકની આકારણી દેખાવ ધોરણ 1 (PS1)ની જરૂરિયાતોને પૂરી કરતી ન હોય ત્યાં IFC મુજબ જરૂરી છે કે ગ્રાહક વધારાની આકારણી હાથ ધરે અથવા જ્યાં યોગ્ય હોય ત્યાં બાહ્ય નિષ્ણાંતો દ્વારા આકારણી કરાવે (ફકરો.15).

PS1 (2006)માં તેના એક હેતુ તરીકે તેના પ્રભાવના ક્ષેત્રના પ્રોજેક્ટની E&Sની અસરોની ઓળખનો સમાવેશ થાય છે. એક વખત ઓળખ થયા બાદ IFC ગ્રાહક વિપરીત અસરોને ટાળી શકે છે અથવા જ્યાં ટાળવું શક્ય ન હોય ત્યાં તેને ઓછી કરી શકે છે, શમન કરી શકે છે અથવા તેને ભરપાઈ કરી શકે છે. (ફકરો.1). આ હેતુઓ પ્રાપ્ત કરવા માટે IFC ગ્રાહક યોગ્ય સામાજિક અને પર્યાવરણીય બેઝલાઈન ડેટા સહિતની "વર્તમાન માહિતી (...)ના આધારે આકારણી કરે તે જરૂરી છે" (ફકરો.4). આકારણી "પૂરતી, ચોક્કસ અને હેતુલક્ષી" હોય તે પણ જરૂરી છે (ફકરો.7).

પોતાની E&S સમીક્ષાના આધારે, IFC નવી વેપારી પ્રવૃત્તિ માટે ધીરાણ કરી શકે છે જો તે "વ્યાજબી સમયગાળામાં દેખાવના ધોરણોને પૂર્ણ કરે તેવી અપેક્ષા હોય તો" (ફકરો. 17).

આઉટસેટ ખાતે, IFCએ સ્વીકાર કર્યો કે CGPLના મુંદ્રા UMPના બાંધકામ માટે વર્ગ એનું વર્ગીકરણ જરૂરી હતું જેનો અર્થ એ છે કે પ્રોજેક્ટની "સંભવિત મહત્વપૂર્ણ વિપરીત સામાજિક અથવા પર્યાવરણીય અસરો હતી જે વૈવિધ્યસભર, અપ્રતિવર્તી અથવા અભૂતપૂર્વ હતી" (નિરંતરતા નીતિ, ફકરો.18). આ વર્ગીકરણને વ્યાજબી ઠેરવતા મુદ્દાઓ સૂચવવામાં આવ્યા હતાં અને તેમાં "ફ્લોંગ સિસ્ટમની પસંદગીની પર્યાપ્તતા, દરિયાઈ પાણી ખેંચવાનો મોટો જથ્થો અને દરિયાઈ પર્યાવરણ/માછીમારી પર તેની અસરો, પ્રોજેક્ટ અને અદાણી પ્રોજેક્ટ (ફેઝ 1 અને 2)ની સંચયી હવાની ગુણવત્તાની અસરો, હવા પ્રદૂષણ નિયંત્રણ પગલાંઓની પર્યાપ્તતા, લેન્ડ ઈન્ફલક્સ મેનેજમેન્ટ, આજીવિકા પુનર્વસન, GHG (ગ્રીનહાઉસ વાયુ)ના ઉત્સર્જનો અને હવામાન ફેરફાર અનુકૂળન" (IFC, PDS મંજૂરી, માર્ચ 2008). આ સંદર્ભમાં, "અયોગ્ય શમન અથવા અપર્યાપ્ત સમુદાય સમાવેશ"ને "પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત સમુદાયો અથવા અસ્વીકાર્ય પર્યાવરણીય અસરો અંગેના વિરોધ" (સમાન સ્ત્રોતમાંથી.)ને સંભવિતપણે ઊભો કરનાર તરીકે ઓળખવામાં આવ્યો હતો.

જેની મહત્વપૂર્ણ વિપરીત અસરો થઈ શકે તે રીતે પ્રોજેક્ટની ઓળખ કર્યા બાદ, IFCએ વ્યાપક સમુદાય સહકાર (BCS)નું મૂલ્યાંકન કર્યું હતું જેમાં 2008નાં આરંભિક સમયમાં સમુદાયો ઓળખવામાં આવ્યા હતાં (જુઓ વધુ ચર્ચા મુદ્દા A2 હેઠળ).

IFCએ રોકાણને મંજૂરી આપતા પહેલાં (પ્રતિબદ્ધતા તારીખ, એપ્રિલ 24, 2008), તેની E&S સમીક્ષાએ તે સમયે ઉપલબ્ધ પર્યાવરણીય અને સામાજિક અસરની આકારણીના દસ્તાવેજીકરણને આવરી લીધું હતું, જેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

- ઝડપી દરિયાઈ પર્યાવરણીય અસર આકારણી (RMEIA)
- સર્વાંગી પર્યાવરણીય અસરની આકારણી (CEIA)
- મૂળભૂત સામાજિક અસરની આકારણી (BSIA)
- પૂરક પર્યાવરણીય અસરોની આકારણી (SEIA), સંચયી હવા ગુણવત્તા આકારણી સહિત

સમીક્ષા પ્રક્રિયાના સમય દરમિયાન IFC એ એવી ખાઈ ઓળખી હતી જેને એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સમાધાન કરવાની જરૂર પડશે કે પ્રોજેક્ટ દેખાવના ધોરણો મુજબ કરવામાં આવી શકે. આ ખાઈઓને પૂરવા માટેના પગલાંઓ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા હતાં, CGPL સાથે તે અંગે સંમતિ સધાઈ હતી અને બે પાનાના પર્યાવરણીય અને સામાજિક ક્રિયા આયોજન (ESAP) (નવેમ્બર 2007)માં તેનું દસ્તાવેજીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું જે CGPL સાથેની IFCની લોનની સમજૂતીમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

CGPLમાં રોકાણ કરવા માટેના IFCના નિર્ણયને E&S રેકર્ડની આકારણી અને CGPLની પિતૃ કંપની ટાટાની પ્રતિબદ્ધતા દ્વારા વધુ સહકાર મળ્યો હતો. IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, ટાટા IFC સાથે ભાગીદારીનો લાંબો ટ્રેક રેકર્ડ ધરાવે છે અને તે ભારતમાં નિરંતર વ્યાપાર સાથેના સંબંધમાં વ્યાપકપણે અગ્રણી માનવામાં આવે છે.

જો કે, IFCના E&Sની પૂરતી ચીવટની પર્યાપ્તતા માટે ઘણાં ચાવીરૂપ ક્ષેત્રોના સંબંધમાં વિસ્તૃત વિશ્લેષણની જરૂર પડે છે. આમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે: (એ) માછીમાર લોકોની પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ઓળખ; (બી) જાહેરાત અને પરામર્શની જરૂરિયાતો; (સી) દરિયાઈ અસર; અને (4) હવામાં ઉત્સર્જનો. આ મુદ્દાઓ અંગે પેટાવિભાગો A1-A4માં છણાવટ કરવામાં આવી છે.⁸

મુદ્દો એ1. માછીમાર લોકોની પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ઓળખ

આ ફરિયાદ ભારપૂર્વક કહે છે કે પ્રોજેક્ટની તૈયારીની સાથે થયેલી E&S આકારણી પ્રક્રિયાઓમાં માછીમાર લોકોના હિતો પર પૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ન હતું. ફરિયાદીઓની દલીલ છે કે પ્રોજેક્ટની વિવિધ E&S અસરની આકારણીઓમાં કેટલાંક માછીમાર સમુદાયોને નજરઅંદાજ કરવામાં આવ્યા હતાં, ખાસ કરીને પ્લાંટના સીધા આગળના ભાગ આગળના કિનારા પર સીઝનલ વસાહતોમાં રહેતા લોકો, અને નજીકના ભરતીના આંતરિક વિસ્તારોમાં પરંપરાગત હેન્ડ એન્ડ જીલ નેટ ફિશિંગ (જેને પગડિયા માછીમારી કહે છે)ના મહત્વને અવગણવામાં આવ્યું છે.

ઉપર સ્થાપિત સામાન્ય જરૂરિયાતો ઉપરાંત, PS1ની એવી જોગવાઈ છે કે E&S આકારણી "પ્રોજેક્ટની બધી પ્રાસંગિક E&S અસરો અને જેઓ આવા જોખમો અને અસરોથી અસરગ્રસ્ત થશે તે બધાને ધ્યાનમાં લેશે" (ફકરો. 4). જોખમો અને અસરોનું "પ્રોજેક્ટના પ્રભાવના ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં વિશ્લેષણ" કરવાનું હોય છે (ફકરો. 5). આકારણીના ભાગરૂપે, ગ્રાહક પણ "એવી વ્યક્તિઓ અને સમૂહોને ઓળખે તે જરૂરી છે જે તેમના ગેરલાભમાં મૂકાયેલા કે જોખમી દરજ્જાને કારણે પ્રોજેક્ટ દ્વારા સીમાંત રીતે અસરગ્રસ્ત થયા હોઈ શકે" (ફકરો.12). જ્યાં આવા સમૂહો અથવા વ્યક્તિઓની ઓળખ કરવામાં આવે ત્યાં IFCની માર્ગદર્શિકાઓ સૂચવે છે કે બેઝલાઈન ડેટા એકત્ર કરવો અને અલગીકરણના આધાર પર આકારણી હાથ ધરવી એ ખાસ મહત્વનું છે (માર્ગદર્શિકા નોંધ 1, ફકરો 16 અને 24). વધુમાં E&S આકારણી "ચોક્કસ હિસ્સેદારો દ્વારા જૈવિક વિવિધતા સાથે જોડાયેલા

⁸ પુનરાવર્તન ટાળવા માટે નીચેના પેટાવિભાગો ફરિયાદના ચાવીરૂપ ક્ષેત્રોને પ્રતિસાદ આપે છે જે ચૂકવણી પહેલાં IFCની પૂરતી ચીવટ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, પરંતુ જરૂર પડે તેમ નિરીક્ષણ સુધી વિસ્તરે છે. નિરીક્ષણના સંબંધમાં વધુ સામાન્ય પ્રશ્નોનો ઉકેલ મુદ્દાઓ E, F અને G હેઠળ આપવામાં આવ્યો છે.

યલાયમાન મૂલ્યોને ધ્યાનમાં લે તેમજ પર્યાવરણીય સેવાઓ પરની અસરોને ઓળખે" તે જરૂરી છે (PS6, ફકરો. 4).

પ્રોજેક્ટ ફાઈલમાં ગામવાસીઓ અને ચૂંટાયેલા અધિકારીઓ વચ્ચે વ્યાપક પરામર્શનું દસ્તાવેજીકરણ થયું છે જેની શરૂઆત 2006માં થઈ હતી. એપ્રિલ 2008માં IFC ફંડની પ્રતિબદ્ધતા પહેલાં પરામર્શનું કેન્દ્રબિંદુ BSIA (2007)માં વ્યાખ્યા આપ્યા પ્રમાણે, ત્રણ પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત ગામો (ટુંડા, મોટા કંડાગરા અને નાના ભડિયા) પર હતું, એ આધાર પર કે આ ગામો પ્રોજેક્ટને કારણે જમીન ગુમાવશે. માછીમાર સમુદાયોના કેટલાંક પ્રતિનિધિઓ સહિતના પ્રારંભિક પરામર્શનું પણ દસ્તાવેજીકરણ કરવામાં આવ્યું છે, જો કે આ પરામર્શ મહત્વપૂર્ણ રીતે ઓછાં તીવ્ર હતાં. જો કે, એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં આવા પરામર્શોનું દસ્તાવેજીકરણ થયું છે ત્યાં માછીમાર લોકોએ તેમની આજીવિકા પર પ્રોજેક્ટની અસર વિશેની ચિંતાઓ વ્યક્ત કરી હતી.⁹

માછીમાર લોકોની BSIA (2007)માં પણ "પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત સમુદાય સંસાધન વપરાશકર્તાઓ" તરીકે ઓળખ કરવામાં આવી છે જે એવા લોકો અથવા ઘરો છે "જેમની આજીવિકા પર [...] પ્રોજેક્ટના સંચાલનોને કારણે અસર થઈ હોઈ શકે છે" (પાન.7) - જો કે કોઈપણ ચોક્કસ માછીમાર સમુદાયો અથવા ચોક્કસ અસરોની ઓળખ થઈ નથી. સંબંધિત શમનના ઉપાયો સામાન્ય રીતે નીચે પ્રમાણે વર્ણવવામાં આવ્યા છે: "પ્રોજેક્ટની પ્રવૃત્તિઓ અને સમુદાય વિકાસ યોજના તેમના માટે આજીવિકાના યોગ્ય વિકલ્પોની ઓળખ કરશે અને તેમાં તેમના વહનને સરળ બનાવશે" (પાન 38).

ત્યારબાદ, CGPLએ હિસ્સેદાર સમાવેશ માળખું (જાન્યુઆરી 2008), ધરગથ્થુ સર્વે અને જરૂરિયાતોની આકારણી (મે 2008), અને મુખ્ય CSR (કોર્પોરેટ સામાજિક જવાબદારી)ના પ્રસ્તાવો (ઓગસ્ટ 2008)નો સાર તૈયાર કર્યો હતો. આ દસ્તાવેજો પણ BSIAમાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા પ્રમાણે

⁹ દાખલા તરીકે, સપ્ટેમ્બર 2006માં સાર્વજનિક પરામર્શની મિનિટ્સ માછીમારીના સંબંધમાં ઉઠાવવામાં આવેલા બે પ્રશ્નોનો સંદર્ભ આપે છે. આ ચિંતાઓનો જવાબ CGPLના પ્રતિનિધિ દ્વારા આપવામાં આવે છે જેમણે "ઈન્કાર કર્યો કે તેમનો પ્રસ્તાવિત પ્રોજેક્ટ માછીમારીની પ્રવૃત્તિને અસર કરશે," કારણ કે ડિસ્ચાર્જ પ્રદૂષિત થશે નહીં અને તે 32°Cથી વધશે નહીં. વધુમાં, BISA (2007)માં કોટડી બંદર ખાતે (તે સમયે 50 કુટુંબોની વસાહત) બે કલાકની એક બેઠકની મિનિટ્સને જોડવામાં આવી છે, જેમાં સાત ગામવાસીઓનો સમાવેશ થાય છે. આ બેઠક ખાતે, માછીમાર લોકોએ માછલી પકડવા પર પ્લાંટના એક્સલુઅન્ટની અસર વિશેની ચિંતાઓ વ્યક્ત કરી છે. બંદરની પહોંચના મુદ્દાઓ અને (રાત્રે) વધુ પ્રકાશની અસર વિશેની ચિંતાઓ પણ વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી.

પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત ગામો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, જેમાં માછીમાર લોકો પર પ્રોજેક્ટની અસરનું ઓછું વિશ્લેષણ થયું હતું અથવા નહોતું થયું.

પ્રોજેક્ટના આ તબક્કે માછીમાર લોકોના હિતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો અભાવ નીચેના આધાર પર IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યો છે: (1) ઝડપી સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી (RMEIA, 2007)ના તારણો કે યોગ્ય શમન પગલાંઓ સાથે પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસરો મર્યાદિત રહેશે; (2) 2006ના સામાજિક આર્થિક આકારણી અભ્યાસમાંનું સમાન તારણ જે CEIAનો હિસ્સો બન્યું હતું; અને (3) CGPL સાથે સધાયેલી સમજૂતી કે તેઓ આઉટફોલ ચેનલનું સ્થાન જ્યારે નક્કી કરવામાં આવે ત્યારે તેની સાથે સંબંધિત યોગ્ય આકારણીનું સંચાલન કરશે અને અસરોનું શમન કરશે (ESAP, 2007 ફકરો 3).

ઓડિટ પ્રક્રિયા દરમિયાન IFCએ CAOને જાણ કરી કે બંદરોનો ઉપયોગ કરતાં માછીમાર સમુદાય પર પ્રોજેક્ટની અસરો વધેલા પહોંચ અંતર સુધી મર્યાદિત હતી (આઉટફોલ ચેનલના માર્ગ અને રચનાને કારણે) અને આ અસરો આઉટફોલ ચેનલ પર પુલની જોગવાઈ, ચેનલની નીચે બોટ સેવા (વેઈરની નીચે), અને ત્રાગડી બંદરને ત્રાગડી ગામ સાથે જોડતા સુધારેલા માર્ગના બાંધકામની જોગવાઈ સાથે સફળતાપૂર્વક શમન કરવામાં આવી હતી.

CGPLએ પણ મોઢવા અને ત્રાગડી ગામોમાં માછીમાર સમુદાયોને આજીવિકાનો સહકાર પૂરો પાડ્યો છે. CAOને જાણ કરવામાં આવી હતી કે આ આજીવિકાના સહકારે નીચેનાનું સ્વરૂપ લીધું છે:

- ત્રાગડી ગામમાં 162 માછીમાર લોકોને ગ્રાંટ (ચૂકવણીઓ) તેમજ ગ્રામ્ય સ્તર માળખા અને સામાજિક કાર્યક્રમમાં પ્રદાન, અને
- મોઢવા ગામમાં, 317 માછીમાર લોકોને માછીમારીની જાળી, બે ફાયબર બોટ્સ અને સૂર્યપ્રકાશના બે સમૂહો.

માછીમાર લોકોને લક્ષ્યમાં રાખીને કરાયેલા વધારાના સામાજિક કાર્યક્રમોની વિગતો CGPLનાં પ્રકાશન, સંવાદ - અમારા હિસ્સેદારો સાથે સંવાદમાં,¹⁰ આપવામાં આવી છે અને તેમાં મોઢવા ગામમાં સૂર્ય પ્રકાશની સ્થાપનાનો સમાવેશ થાય છે; ગ્રામ્ય વિકાસ સલાહ સમિતિઓના વિકાસ માટે ટેકો, જે સમુદાય વિકાસની પ્રવૃત્તિઓનો સમન્વય કરશે; અને ત્રાગડી ગામમાં રિવર્ઝ ઓસ્મોસિસ વોટર ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટની સ્થાપનાનો સમાવેશ થાય છે.

¹⁰ www.tatapower.com/cgpl-mundra/pdf/dialogue-stakeholders.pdf

વધુમાં એવું સમજવામાં આવે છે કે CGPL એવા ઘરોને સહકાર આપી રહ્યું છે જે તાજા પાણીની જોગવાઈ દ્વારા ત્રાગડી બંદર પર સીઝનલ આધાર પર રહે છે. CGPL સાથેની મુલાકાત દરમિયાન CAOને જાણ કરવામાં આવી હતી કે ત્રાગડી બંદર પર વધુ સમુદાય વિકાસ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રયત્નો કરવામાં આવશે, જેમ કે સમુદાયોમાં વધારાના બિંદુઓ પર હાલમાં પૂરા પાડવામાં આવી રહેલા પાણીની ડિલિવરીનું વિસ્તરણ કરીને પાણીની પહોંચ સુધારવી.

પ્રાસંગિક એ પણ છે કે, ત્રાગડી ગામની મુલાકાત દરમિયાન CAOને સલાહ આપવામાં આવી હતી કે ત્રાગડી ગામના માછીમાર સમુદાયમાંથી બહુમતી લોકો તેમની માછલી વેચવા માટે જખૌ સુધી પ્રવાસ કરે છે - જે ત્રાગડી ગામની ઉત્તરપશ્ચિમે 90 કિમી દૂર આવેલું નગર છે, જ્યાં તાજી માછલીના વેચાણ અને માર્કેટિંગ માટે વધુ સાટું માળખું છે. સમીક્ષા કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજોમાં વિગતવાર વિવરણ આપવામાં આવ્યું ન હોવા છતાં, ત્રાગડી ગામમાં માછીમારીના વ્યાપારનું આ વિવરણ એવી ભારપૂર્વકની બાબતને સમર્થન આપે છે કે ત્રાગડી ગામના માછીમાર લોકો પર પ્રોજેક્ટની સંભવિત અસર મર્યાદિત રહેશે, કારણ કે તેઓ CGPLના પ્રભાવના ક્ષેત્રની બહાર મુખ્યત્વે તેમની માછીમારીની પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.

બીજી તરફ, ફરિયાદીઓના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા CAOને જાણ કરવામાં આવી હતી કે ત્રાગડી બંદર અને કોટડી બંદર પર રહેતાં સીઝનલ માછીમાર સમુદાયો મુખ્યત્વે એવા કુટુંબોના બનેલા છે જે વધુ દૂરના ગામો (ત્રાગડી અથવા મોઢવા ગામો કરતાં વધુ દૂર)માંથી પ્રવાસ કરે છે અને વર્ષનો મોટાભાગનો સમય બંદરો પર રહે છે (ખાસ કરીને, આઠ મહિના માટે). બંદરોની મુલાકાત દરમિયાન CAO ઘણાં લોકોને મળ્યા હતાં જેમણે 2005 અગાઉના સમયથી આ સ્થાનનો ઉપયોગ કરી રહ્યા હોવાનો દાવો કર્યો હતો.

IFC દ્વારા CAOને જાણ કરવામાં આવી હતી કે મોઢવા અને ત્રાગડી ગામો CGPLના પ્રભાવ ક્ષેત્રમાં આવેલા હોવાનું માનવામાં આવે છે અને આ ગામોમાંથી માછીમાર સમુદાયો અને ત્રાગડી બંદર ખાતે સીઝન પ્રમાણે રહેતા સમુદાયોને અસરગ્રસ્ત સમુદાયો તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા છે.¹¹ IFCએ CAOને એપ્રિલ 2011ની તારીખનો એક નક્શો પણ પૂરો પાડ્યો હતો જે પ્રોજેક્ટનું પ્રભાવ ક્ષેત્ર સૂચવે છે, જો કે આનો સંદર્ભ સમીક્ષા કરવામાં આવેલી E&Sની આકારણીઓમાંથી કોઈમાં જોવામાં આવ્યો નથી. પ્રોજેક્ટ વિશે "ભ્રમણાઓ અને વાસ્તવિકતાઓ"ના તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયેલા નિવેદનમાં CGPL જણાવે છે કે તેનું પ્રભાવ ક્ષેત્ર પ્લાંટમાંથી 10 કિમીની ત્રિજ્યાનું ક્ષેત્રફળ આવરી

¹¹ IFC (2012) CAO અનુપાલન પ્રશ્નોનો પ્રતિસાદ અને પ્રતિસાદો, ટાટા અલ્ટ્રા મેગા # 25797.

લે છે. આ નિવેદન "ત્રાગડી બંદર, ઈનટેક અને આઉટફોલ ચેનલ"ને પ્રભાવ ક્ષેત્રમાં આવતું હોવા તરીકે વર્ણવે છે.¹²

CAO નોંધે છે કે હિસ્સેદાર સમાવેશ અને લાભ વહેંચણી અભ્યાસ (ત્રાગડી ગામ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે) અને મોઢવા ગામની જરૂરિયાતોની આકારણી (બંને 2011માં પ્રકાશિત) સહિત E&S આકારણી દસ્તાવેજીકરણમાં આ ગામોના માછીમાર સમુદાયો પર પ્રોજેક્ટની અસરની આકારણીનો અભાવ છે. વધુમાં CAO નોંધે છે કે આ અહેવાલ ત્રાગડી બંદર અથવા કોટડી બંદર પર સીઝન પ્રમાણે રહેતાં ઘરો સાથેના સંબંધમાં કોઈ બેઝલાઈન ડેટા ધરાવતા નથી.

તારણો:

CAOને માલૂમ પડે છે કે IFC દ્વારા તેના ગ્રાહકની E&S આકારણીઓની સમીક્ષા નિરંતરતા નીતિ દ્વારા જરૂરી છે તે પ્રમાણે ત્રાગડી અને કોટડી બંદર પર સીઝન પ્રમાણે રહેતાં માછીમાર લોકો સાથેના સંબંધમાં "જોખમ સાથે સુસંગત" ન હતી (ફકરો.13). ખાસ કરીને, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ દેખાવના ધોરણોની જરૂરિયાતો પ્રત્યે અપૂરતું ધ્યાન આપ્યું છે કે ગ્રાહકો "યોગ્ય સામાજિક બેઝલાઈન ડેટા" (PS1, ફકરો.4)ના આધારે "પ્રોજેક્ટના પ્રાસંગિક E&S જોખમો અને અસરો" (PS1, ફકરો.4)ની "પર્યાપ્ત, ચોક્કસ અને હેતુલક્ષી" (PS1, ફકરો 7) આકારણી તૈયાર કરે. ફરિયાદી સમુદાયો સાથેના સંબંધમાં CAOને આ ખાસ ચિંતાની બાબત લાગે છે કારણ કે તેમની કાયદેસર રીતે તેમની ઓળખ શૈક્ષણિક અને સામાજિક રીતે લાભોથી વંચિત તરીકે કરવામાં આવી છે અને તેઓ જોખમ પર હોવાનું IFC સ્વીકારે છે.¹³ વધુમાં, ફરિયાદીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓના સંબંધમાં CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ PS6ની એ જરૂરિયાત નજરઅંદાજ કરી હતી કે ગ્રાહકની E&S આકારણી "ચોક્કસ હિસ્સેદારો દ્વારા જૈવવિવિધતા સાથે જોડવામાં આવેલા ચલાયમાન મૂલ્યોને ધ્યાનમાં લે છે" (PS6, ફકરો 4). આ મુદ્દાઓ "પ્રોજેક્ટના પ્રભાવ ક્ષેત્ર"ની સ્પષ્ટ અભિવ્યક્તિ અંગે E&Sની આકારણીઓમાં ગેરહાજરી દ્વારા ઊભા થયેલા છે. 5). આ સંજોગોમાં, CAOને માલૂમ પડે છે કે IFCએ એ બાબત જરૂરી બનાવવી જોઈતી હતી કે તેના ગ્રાહક વધારાની E&S આકારણી કરાવે જેથી અનુપાલન સુનિશ્ચિત કરી શકાય (નિરંતરતા નીતિ, ફકરો.15).

¹² CGPL, મુંદ્રા UMPP: ભ્રમણાઓ વિરુદ્ધ હકીકતો <http://www.tatapower.com/cgpl-mundra/myths-reality.aspx>

¹³ IFC (જૂન 2013), CAOના ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ - ટાટા અલ્ટ્રા મેગા #25797

આ બેઝલાઈન અથવા આકારણી વિના, CAOને માલૂમ પડે છે કે IFC અથવા તેમના ગ્રાહક બેમાંથી કોઈ આ ઘરો પર પ્રોજેક્ટની જે અસર પડી રહી છે અથવા પડશે તેના વિશેના દાવાઓને નકારવાની કે તેનો પ્રતિસાદ આપવાની મજબૂત સ્થિતિમાં નથી. (એ) પ્રોજેક્ટની પ્રકૃતિ અને સ્કેલ, (બી) સીઝનલ માછીમારીની વસાહતો (બંદરો પર) સુધી ફ્લિંગ વોટર ઈનટેક/આઉટફોલ ચેનલ્સની નિકટતા, (સી) IFCને ઉપલબ્ધ ESIA મટીરિયલની વિષયવસ્તુ, અને (ડી) 2006થી પ્રોજેક્ટની અસરો વિશે માછીમાર લોકો દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી દસ્તાવેજીત ચિંતાઓ જોતાં CAOને IFCની એવી સ્થિતિ અંગે ખાતરી થઈ નથી કે આ ઘરો પર વિપરીત અસરનું જોખમ એટલું ઓછું હતું કે તે માટે હેતુલક્ષી આકારણી જરૂરી ન હતી.

CAO IFCનો મત નોંધે છે કે "માછીમાર સમુદાયો સાથેના પરામર્શમાં" CGPL દ્વારા પ્રોજેક્ટની ચાવીરૂપ અસરો ઓળખવામાં આવી છે."¹⁴ જોખમ અને અસરની આકારણીના એક માન્ય ભાગ તરીકે પરામર્શના મહત્વનો સ્વીકાર કરવાની સાથે, CAO એવું સ્વીકારતું નથી કે આ અભિગમ "લાયક અને અનુભવી લોકો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓના પર્યાપ્ત, ચોક્કસ અને હેતુલક્ષી મૂલ્યાંકન અને રજૂઆત"ની PS1 જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરે છે. 7), ખાસ કરીને જ્યાં અસરની સમસ્યાઓ અંગે પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો દ્વારા સક્રિયપણે વાંધો ઉઠાવવામાં આવી રહ્યો હોય તેના સંદર્ભમાં.

CAO IFCની એવી સમજને પણ નોંધે છે કે "સીઝનલી રહીશ સમુદાય ત્રાગડી અને મોઢવા માટે હાથ ધરવામાં આવેલા અભ્યાસના પ્રકારમાં પ્રવૃત્ત થવા માટે ઈચ્છુક ન હતો..." અને "પોતાની ચિંતાઓનું સમાધાન કરવા માટે [અને] સર્વે હાથ ધરવા માટે CGPL MASS સાથે સક્રિયપણે પ્રવૃત્ત છે." આ તબક્કે બેઝલાઈન સર્વે અને અસરની આકારણી એક સકારાત્મક નિવારક પગલાં બનશે ત્યારે CAO નોંધે છે કે PS1 "સંભવિત સામાજિક અને પર્યાવરણીય અસરો અને પ્રોજેક્ટ વિકાસના આરંભિક તબક્કાઓના જોખમોની પૂર્ણ આકારણી" પૂરી પાડે છે (ફકરો.1). CGPL સાથેના સંબંધમાં સ્પષ્ટ છે તે પ્રમાણે CAOને માલૂમ પડે છે કે પ્રોજેક્ટ ચક્રમાં મોડે મોડે આ મુદ્દાઓમાં પ્રવૃત્ત થવાથી આકરી E&S આકારણી મુશ્કેલ બને છે. તે જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં નકારાત્મક અસરો ટાળવા માટેની IFCની પ્રતિબદ્ધતાની (નિરંતરતા નીતિ, ફકરો 8) તથા વિપરીત અસરોના સ્ત્રોતો માટે "ટેકનિકલ રીતે અને નાણાંકીય રીતે અનુકૂળ વિકલ્પો" (PS1, ફકરો 9)ની તપાસની પણ અવહેલના કરે છે.

મુદ્દો એ2. જાહેરાત અને પરામર્શની જરૂરિયાતો

¹⁴ સમાન સ્ત્રોતમાંથી.

ફરિયાદીઓ CGPLની સમુદાય પરામર્શ પ્રવૃત્તિઓની ગુણવત્તા વિશેની ચિંતાઓ વ્યક્ત કરે છે. તેઓ જણાવે છે કે જે પરામર્શ થયા હતાં તે બહુમતી અસરગ્રસ્ત માછીમાર લોકો સુધી પહોંચ્યા ન હતાં અને માહિતીની જાહેરાત અપૂરતી હતી.

IFC નિરંતરતા નીતિ (2006) નોંધે છે કે અસરકારક સમુદાય સમાવેશ એ E&S જોખમોના સફળતાપૂર્વક નિયમન માટે હાર્દ સમાન છે. આમ પણ, દેખાવ ધોરણો મુજબ જરૂરી છે કે IFCના ગ્રાહકો માહિતીની જાહેરાત, પરામર્શ અને સૂચિત સહભાગિતા દ્વારા અસરગ્રસ્ત સમુદાયો સાથે એવી રીતે સહભાગી બને જે અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પરના જોખમો અને અસરો સાથે સમપ્રમાણમાં હોય. "વિપરીત જોખમો અથવા વિપરીત અસરોને આધીન હોઈ શકે" તેવા સમુદાયો અને "અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પર મહત્વપૂર્ણ વિપરીત અસરો ધરાવતા પ્રોજેક્ટ્સ"ના સંબંધમાં PS1માં જણાવેલી ચોક્કસ જવાબદારીઓ:

જો અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પ્રોજેક્ટના જોખમો અથવા વિપરીત અસરોને આધીન હોઈ શકે તો ગ્રાહક એવી રીતે પરામર્શની પ્રક્રિયા હાથ ધરશે કે જેથી અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પ્રોજેક્ટના જોખમો, અસરો અને શમનના પગલાંઓ અંગે તેમના મત વ્યક્ત કરી શકે અને ગ્રાહક તે અંગે વિચારણા કરી શકે તથા તેનો પ્રતિસાદ આપી શકે. અસરકારક પરામર્શ: (1) કાચા દસ્તાવેજો અને આયોજનો સહિતની પ્રાસંગિક અને પર્યાપ્ત માહિતીની પૂર્વ જાહેરાત પર આધારિત હોવો જોઈએ; (2) સામાજિક અને પર્યાવરણીય આકારણી પ્રક્રિયામાં વહેલી શરૂઆત થવી જોઈએ; (3) સામાજિક અને પર્યાવરણીય જોખમો અને વિપરીત અસરો તથા આનું સમાધાન કરવા માટેના પ્રસ્તાવિત ઉપાયો અને કાર્યો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે; અને (4) જોખમો અને અસરો ઉદભવે તે પ્રમાણે વર્તમાન આધાર પર તે કરવામાં આવશે. પરામર્શની પ્રક્રિયા એવી રીતે હાથ ધરવામાં આવશે કે સમાવેશક હોય અને સાંસ્કૃતિક રીતે યોગ્ય હોય. અસરગ્રસ્ત સમુદાયોની ભાષાની પસંદગીઓ, તેમની નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા અને લાભથી વંચિત અથવા જોખમ પર હોય તેવા સમૂહોની જરૂરિયાતો માટેની તેની પરામર્શની ક્રિયા ગ્રાહક વિકસાવશે. (ફકરો 21, ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો)

અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પર મહત્વપૂર્ણ વિપરીત અસરો ધરાવતા પ્રોજેક્ટ્સ માટે પરામર્શની પ્રક્રિયા તેમના મફત, પૂર્વ અને સૂચિત પરામર્શને સુનિશ્ચિત કરશે અને તેમની સૂચિત સહભાગિતાને સાનુકૂળ બનાવશે. સૂચિત સહભાગિતામાં સંગઠિત અને પુનરાવર્તનશીલ પરામર્શનો સમાવેશ થાય છે જેના પરિણામે ગ્રાહક તેમની નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં અસરગ્રસ્ત સમુદાયોના અભિપ્રાયો એવી બાબત પર સામેલ કરે છે જે તેમને પ્રત્યક્ષપણે અસર કરતી હોય, જેમ કે પ્રસ્તાવિત શમન ઉપાયો, વિકાસના લાભો અને તકોની વહેંચણી, અમલીકરણના મુદ્દાઓ. (ફકરો 22, ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો)

(પ્રત્યેક કેસમાં) ઉપર સાથેના સંબંધમાં "IFC PSમાં આપેલી રૂપરેખા પ્રમાણે ગ્રાહકે કઈ રીતે તેમની જાહેરાત અને પરામર્શની જવાબદારીઓ પૂરી કરી છે અથવા કરશે તે નક્કી કરવા માટે" (પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા વિધિઓ [ESRP] 2007, ફકરો 3.2.12), અને ખાસ કરીને પોતાની ખુદની તપાસ દ્વારા અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પરની મહત્વપૂર્ણ અસરો ધરાવતા પ્રોજેક્ટ્સમાં "ગ્રાહકની સમુદાય સમાવેશિતા એ છે કે જેમાં મફત, પૂર્વ અને સૂચિત પરામર્શ (FPIC)નો સમાવેશ થાય છે અને અસરગ્રસ્ત સમુદાયોની સૂચિત સહભાગિતા શક્ય બનાવે છે તેવી ખાતરી પોતાને આપવી, જેનાથી અસરગ્રસ્ત સમુદાયોમાં પ્રોજેક્ટ માટે વ્યાપક સમુદાય સહકાર (BCS) વિકસશે" (નિરંતરતા નીતિ 2006, ફકરો 20). વ્યાપક સમુદાય સહકાર (BCS)ની IFC દ્વારા સમીક્ષાના સંબંધમાં વધુ જરૂરિયાતો ESRPમાં સ્થાપિત કરવામાં આવી છે. વિશેષ પ્રાસંગિક એ છે કે IFCએ એ સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે BCSની પ્રક્રિયામાં "તમામ પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત સમુદાયો, વિપરીત પ્રોજેક્ટ અસરો અને જોખમો પ્રત્યે સંવેદનશીલતાના અલગ અલગ સ્તરોના સંદર્ભમાં તેમના અલગીકરણ (સંખ્યાઓ, સ્થાન) અને પ્રત્યેક સમૂહ પર વિપરીત પ્રોજેક્ટ અસરો અને જોખમોની અસરના વિશ્લેષણ"ને ઓળખે છે. BCS સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુઓ માટે, અસરગ્રસ્ત સમુદાયોની વ્યાખ્યા "પ્રોજેક્ટના પ્રભાવ ક્ષેત્રની અંદર હોય તેવા લોકો જેઓ પ્રોજેક્ટની સીધી અસરો અનુભવે તેવી સૌથી વધુ શક્યતા હોય" તેવી રીતે આપવામાં આવે છે" (ESRP 2007, ફકરો 3.5.1).

આ પ્રોજેક્ટની અસરગ્રસ્ત સમુદાયો પર મહત્વપૂર્ણ અસરો હોવાની અપેક્ષા હતી તેથી IFCએ એ ખરાઈ કરવા માટે પોતાની તપાસ હાથ ધરી કે CGPLની મફત, પૂર્વ અને સૂચિત પરામર્શ (FPIC)ની પ્રક્રિયા પ્રોજેક્ટ માટે વ્યાપક સમુદાય સહકાર તરફ લઈ ગઈ હતી. BCSની આકારણી સમુદાયોની ત્રણ મુલાકાતો પર આધારિત હતી (ઓક્ટોબર 2007, જાન્યુઆરી 2008 અને માર્ચ 2008) અને માર્ચ 13, 2008ના IFC મેમોમાં નોંધાઈ હતી.¹⁵ ત્રાગડી અથવા મોઢવાના ગામવાસીઓ અથવા બંદરોના સીઝનલ રહીશોમાંથી કોઈનો પણ IFC દ્વારા FPIC અથવા BCSની ખરાઈમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો. IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, આ માટેના બે કારણો હતાં: (એ) કારણ કે ઈનટેક અને આઉટલેટ ચેનલ્સના આખરીકરણ પહેલાં, ત્રાગડી અને મોઢવા ગામો પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત ગામો તરીકે મનાતા ન હતાં; અને (બી) કારણ કે માછીમારી પર પ્રોજેક્ટ દ્વારા મહત્વપૂર્ણ રીતે અસર થવાની અપેક્ષા ન હતી. વધુમાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે (પાદટીપ 9), IFC નોંધે છે કે કેટલાંક માછીમાર લોકોએ 2006માં પ્રારંભિક ESIA પ્રક્રિયામાં પરામર્શમાં ભાગ લીધો હતો. IFC એ પણ ભારપૂર્વક જણાવે છે કે "આઉટફોલ ચેનલનું સ્થાન એક

¹⁵ IFC (માર્ચ 13, 2008), ભારત-ટાટા અલ્ટ્રા મેગા (25797), વ્યાપક સમુદાય સહકાર (BCS) સમીક્ષા મેમો.

વખત નક્કી થયા બાદ CGPL અસરોની આકારણી હાથ ધરે તે જરૂરી" બનાવીને તેમની ચિંતાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી."¹⁶

એપ્રિલ 2009માં શરૂ કરીને (2009 MEIA અને ફ્લિંગ ચેનલ્સના સુધારેલા સ્થાનની નિયામક મંજૂરીના સમાપન બાદ), CGPL અને માછીમાર સમુદાયો વચ્ચે વધુ તીવ્ર સહભાગિતાઓ નોંધાઈ છે.¹⁷ આમાંની ત્રણમાં MASSનો સમાવેશ કર્યો હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હોવા છતાં, એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે માછીમાર સમુદાયો સાથે કથિત સહભાગિતા ત્રાગડી અને મોઢવા ગામોના ઘરો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે (બંદરો પર હોય તેના બદલે). આ પરામર્શોથી CGPL અગાઉના વિભાગમાં વર્ણવેલી વિકાસકીય પ્રવૃત્તિઓને સહાય અને સહકાર આપવા તૈયાર થયું હતું.

તારણો:

CAOને લાગે છે કે જાહેરાત અને પરામર્શ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે માછીમાર લોકોની ઓળખ સાથેના સંબંધમાં ઉપર આપેલી રૂપરેખાનું પ્રતિબિંબ પાડે છે. ટૂંકમાં, IFC આ પ્રોજેક્ટ સાથે એવા મતના આધારે પ્રવૃત્ત થયું કે તે બંદરો પર સીઝન પ્રમાણે રહેતાં સમુદાયો પર કોઈ નકારાત્મક અસર કરશે નહીં અથવા તે નજીવી હશે. આમ FPIC/BCSની IFC દ્વારા ખરાઈમાં BSIAમાં ઓળખવામાં આવ્યા પ્રમાણે "પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત ગામો" પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે: એટલે કે, એવા ગામો જે મુખ્ય પ્રોજેક્ટ સ્થાનને કારણે જમીન ગુમાવે છે. પરિણામે, આ ગામોની બહાર રહેતા પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત સમુદાય સંસાધન વપરાશકર્તા રહીશ તરીકે E&S આકારણી પ્રક્રિયામાં જેમની ઓળખ થઈ હતી તેવા સમૂહો (માછીમાર લોકો સહિત) સાથેના સંબંધમાં પ્રોજેક્ટ પૂર્વેની પરામર્શની જરૂરિયાતો પૂર્ણ થઈ હતી કે કેમ તેની ખરાઈ કરવા માટે IFCએ પૂરતું ધ્યાન આપ્યું ન હતું.

માછીમાર સમુદાયો પર ધ્યાન આપવા સાથે જેટલી હદ સુધી પરામર્શ ગોઠવવામાં આવ્યા હતા તેમાં CAO નોંધે છે કે ફ્લિંગ સિસ્ટમની ડિઝાઈન સાથેના સંબંધમાં ચાવીરૂપ નિર્ણયો લેવાયા બાદ આમ થયું હતું. IFC સંમત થાય છે કે "માછીમાર સમુદાય સાથે તીવ્ર પરામર્શ શરૂ થયા પહેલાં આઉટફોલ અને ઈન્ટેક ચેનલનું સ્થાન નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું."¹⁸ CAO પણ નોંધે છે કે પાદટીપ 9માં વર્ણવેલી પ્રારંભિક (2006)ની બેઠકથી આગળ કોટડી બંદર ખાતે સમુદાય સાથે પરામર્શની પર્યાપ્તતા અંગે IFCએ કોઈ ખાતરી આપી નથી. આ સંજોગોમાં, CAOને તેથી લાગે છે કે PS1

¹⁶ CAO ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ (2013).

¹⁷ ઈન્ટરેક્ટિવ કર્મા ઈન્ડિયા (2011), CGPL હિસ્સેદાર સહભાગિતા અને લાભ વહેંચણી અભ્યાસ, પાન35ff.

¹⁸ CAO ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ (2013).

(ફકરા 21)માં વ્યાખ્યા આપ્યા પ્રમાણે "અસરકારક પરામર્શ"માં પ્રત્યક્ષપણે અસરગ્રસ્ત માછીમાર સમુદાયો સામેલ હતા તેવી ખાતરી પોતાને આપવામાં IFC નિષ્ફળ ગયું છે. ખાસ કરીને પરામર્શ "કાચા દસ્તાવેજો અને આયોજનો સહિતની પ્રાસંગિક અને પર્યાપ્ત માહિતીની પૂર્વ જાહેરાત પર આધારિત" હોવા જોઈએ અને "સામાજિક અને પર્યાવરણીય આકારણી પ્રક્રિયામાં શરૂઆતમાં શરૂ થવા જોઈએ" (ફકરો 21) તેવી PS1ની જરૂરિયાતો પર અપૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું.

આ તારણો સાથેના સંબંધમાં CAO IFCના એવા અભિપ્રાયને નોંધે છે કે "પ્રક્રિયા વધુ સારી રીતે થઈ શકી હોત, પરંતુ પરિણામ PS સાથે સુસંગત છે."¹⁹ પ્રોજેક્ટ ચક્રની પ્રક્રિયામાં શરૂઆતમાં માછીમાર સમુદાયો સાથે અસરકારક પરામર્શનો અભાવ PS1ના હેતુઓ મુજબ પ્રોજેક્ટની વિપરીત સંભવિત વિપરીત અસરોની આકારણી કરવા, ટાળવા અને તેને ઘટાડવા માટેની ચૂકી જવાયેલી તકોમાં પરિણમી હતી તેવું જાણનાર CAO અસંમત થાય છે. CAOને એવું પણ જણાયું છે કે ઉપર વર્ણવેલી પરામર્શ અને જાહેરાતની પ્રક્રિયામાં રહેલી ખામીઓએ પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત સમુદાયો સાથે "સમય વીતવાની સાથે રચનાત્મક સંબંધ વિકસાવવા અને જાળવવાના" પ્રયત્નોને અવરોધ્યા છે, જે અંગે "સમુદાય સહભાગિતાનો હેતુ" PS1માં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે (ફકરો 19).

મુદ્દો એ3. સામુદ્રિક અસર

ફરિયાદીઓ એવી ચિંતાઓ વ્યક્ત કરે છે કે CGPLની વન્સ થ્રૂ સીવોટર ફ્લિંગ સિસ્ટમનું કાર્ય સામુદ્રિક પર્યાવરણને નુકસાન પહોંચાડશે. વિશેષ રીતે એવું માનવામાં આવે છે કે આઉટફોલ ચેનલના બાંધકામથી 200-250 હેક્ટરના મેંગ્રોવ જંગલને અસર થશે અને કોટડી તથા મોઢવા બંને ખાડીઓનું ધોવાણ થયું હતું અને તેમાંથી વનસ્પતિઓ દૂર કરવામાં આવી હતી. આને સ્થાનિક પર્યાવરણ માટે ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવા નુકસાન તરીકે જોવામાં આવે છે જેનાથી માછલી અને ઊંચા મૂલ્યના સાંઢિયાની (પેનુલિરસ એસપીપી) ઉપલબ્ધતા પર બહુ ખરાબ અસર પડી છે.

વધુમાં ફરિયાદીઓએ એ બાબત પર ભાર મૂક્યો છે કે CGPLની આઉટફોલ ચેનલમાંથી ગરમ દરિયાઈ પાણીના મહત્વપૂર્ણ જથ્થાના પરિચય સાથે જોડાયેલી ભટિયા નદીને વાળવાથી ઉત્પાદક નદીમુખના વિસ્તાર પર નકારાત્મક અસર પડશે. ફરિયાદીઓ ચોક્કસ સામુદ્રિક પર્યાવરણીય સંસાધનોને ઓળખે છે જેના પર પ્રોજેક્ટ દ્વારા અસર થવાનું તેઓ માને છે. CGPL આઉટફોલ ચેનલના અંદાજિત થર્મલ પ્લ્યુમની અંદર આમાં મેંગ્રોવ (કે જે માછલીની વ્યાપારી રીતે અગત્યની પ્રજાતિના જીવનચક્ર માટે મહત્વના માનવામાં આવે છે), સાંઢિયાના પ્રજનનની જમીન, દરિયાઈ

¹⁹ સમાન સ્ત્રોતમાંથી.

કાયબાના માળાના વિસ્તારો અને પગડિયા (પગ) માછીમારી વિસ્તારો (જુઓ નીચે નક્શો)નો સમાવેશ થાય છે.

ફરિયાદીઓએ ઝડપી સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસરની આકારણી (RMEIA, 2007, પાન 55)ના તારણને પણ દર્શાવ્યું છે અને IFCના ESRમાં એવું પુનરાવર્તન કર્યું છે કે "નજીવા કાંઠા આધારિત હાથ જાળી અને જીલ નેટ કાર્યો સિવાય આ છીછરી ખાડીઓમાં મોટા પાયે વ્યાપારી માછીમારીના કાર્યોનું ચલણ નથી", જે એક એવા ચિહ્ન તરીકે દેખાય છે કે કાંઠા આધારિત માછીમારીની પ્રવૃત્તિઓ કે જે તટીય પરિવારોની આજીવિકા માટે મહત્વપૂર્ણ સાધન છે તેને નજરઅંદાજ કરવામાં આવી રહી છે. ત્રણ વર્ષના સમયગાળામાં (2009/10-2011/12) માછલી અને સાંઢિયાને પકડવાના પ્રમાણમાં થયેલા ઘટાડા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.²⁰ આ ઘટાડો પ્રથમ CGPL એકમના શરૂ થવા પહેલાના સમયનો છે અને તેથી પ્રાથમિક રીતે તેના માટે MPSEZ અને CGPLના બાંધકામ તબક્કાને જવાબદાર માનવામાં આવે છે. જો કે તેને એવી સમસ્યાઓના સૂચક તરીકે જોવામાં આવે છે જે એક વખત CGPL શરૂ થયા બાદ વણસશે. વધારાની ચોક્કસ ચિંતાઓમાં આઉટફોલ ચેનલમાં રાસાયણિક પ્રદૂષણના ચિહ્નો અને ઈનટેક ચેનલમાં માછલીઓના રોપાઓને જોખમનો સમાવેશ થાય છે.

CAOએ આમ પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસરોની આકારણી પ્રત્યે IFCના અભિગમની સમીક્ષા કરી છે. અહીં ચાવીરૂપ મુદ્દાઓમાં સામુદ્રિક EIAsની IFC દ્વારા સમીક્ષાની પર્યાપ્તતા અને થર્મલ ડિસ્ચાર્જના સંબંધમાં IFCની માર્ગદર્શિકાઓના ઉપયોગનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસરો અંગે IFCની સમીક્ષા મુખ્યત્વે CGPL માટે નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઓશનોગ્રાફી (NIO) દ્વારા કરવામાં આવેલી બે સામુદ્રિક અસરની આકારણીઓ પર આધારિત હતી: ઝડપી દરિયાઈ પર્યાવરણીય અસર આકારણી (RMEIA) (2007) અને સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી (MEIA) (2009). IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, સામુદ્રિક EIAs અને સંબંધિત શમનના પગલાઓ CGPL દ્વારા અમલી બનાવવામાં આવ્યા હતાં, તેમજ વાસ્તવિક કાર્યશીલ દેખરેખ ડેટા લેવામાં આવ્યો હતો, જે બધા સૂચવે છે કે માછીમારી પર કોઈ મહત્વની વિપરીત અસર પડવી ન જોઈએ જે પ્રોજેક્ટને કારણે થાય. આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં IFC MEIAના તારણોનો ઉલ્લેખ કરે છે:

(a) ખાસ કરીને ભરતીનો આંતરિક વિસ્તાર સામાન્ય સમયગાળા દરમિયાન મોડેલ દ્વારા અંદાજીત તાપમાન અને ક્ષારની મર્યાદાઓને અનુભવે છે; (b) સંભવિતપણે અસરગ્રસ્ત વિસ્તાર કે જે

²⁰ વીજળીનો સાચો ખર્ચ (2012), અહીં ઉપલબ્ધ છે www.bicusa.org/en/Article.12658.aspx.

મેંગોવ્ઝથી વંચિત હોય; (c) અસરગ્રસ્ત વિસ્તાર ખડક બનાવતા પરવાળાઓને સહકાર આપતો નથી; (d) ડિસ્ચાર્જ ચેનલની પાસે મર્યાદિત ધોવાણ થઈ શકે છે ત્યારે આસપાસના વિસ્તારોની જૈવિક લાક્ષણિકતાઓ પર વિપરીતપણે અસર થશે નહીં; (e) તાપમાનમાં અંદાજિત વધારો એ સામુદ્રિક જીવોના મૃત્યુમાં પરિણમે તેવી અપેક્ષા નથી; અને (f) તાપમાનમાં વધારાથી એફલુઅન્ટ રિલીઝ સાઈટ પર જીવસૃષ્ટિને વિપરીતપણે અસર પડે તેવી અપેક્ષા નથી.²¹

થર્મલ ડિસ્ચાર્જ સાથેના સંબંધમાં IFCની પર્યાવરણીય, સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી (EHS) માર્ગદર્શિકાઓ (2007) મુજબ જરૂરી છે કે:

ડિસ્ચાર્જ અગાઉ નકામા પાણીનું તાપમાન વૈજ્ઞાનિક રીતે સ્થાપિત મિક્સિંગ ઝોનની ધાર પર આસપાસના તાપમાનના 3 ડિગ્રી સેલ્શિયસથી વધુ વધારામાં પરિણમતું નથી જેમાં આસપાસના પાણીની ગુણવત્તા, મેળવેલા પાણીનો ઉપયોગ અને આત્મસાત કરવાની ક્ષમતા ઉપરાંતના પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.²²

CAO IFCના એવા અભિપ્રાયને નોંધે છે કે આ EHS માર્ગદર્શિકાઓ સાથે "સારા આચરણ માટેની માર્ગદર્શિકાઓ તરીકે વ્યવહાર કરવાનો છે [મૂળ ભાર]".²³ આ પ્રોજેક્ટના સંદર્ભમાં, જો કે, CAO એ પણ નોંધે છે કે "પર્યાવરણીય અને સામાજિક જરૂરિયાતો"માં વચન આપ્યા પ્રમાણે EHSની માર્ગદર્શિકાઓનો IFCના કાનૂની કરારમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને આમ તે ગ્રાહકને બંધનકારક છે.²⁴

મિક્સિંગ ઝોનની વ્યાખ્યા સામાન્ય રીતે નક્કશા પર એવો વિસ્તાર દોરવો કે જેમાં દરિયાઈ પાણીના વધેલા તાપમાનની અસરથી સજીવોની પ્રજનન અને ખોરાકની આદતોને જીવલેણ કે મહત્વપૂર્ણ અસર થશે નહીં અથવા વધેલા તાપમાને કારણે કે પાણીની ટ્રીટમેન્ટના રસાયણોના શેષ સ્તરોને કારણે માનવ સ્વાસ્થ્યને કે પર્યાવરણને મહત્વપૂર્ણ જોખમ થશે નહીં.²⁵ આ મોડેલિંગ અભ્યાસ દ્વારા આમ કરવામાં આવે છે. મિક્સિંગ ઝોન આઉટફોલના સ્થાનેથી થોડા મીટરથી વધીને થોડા સેંકડો મીટર સુધી વિસ્તરે તે સામાન્ય છે અને એફલુઅન્ટ તથા ભરતીના દ્રશ્યની તપાસ દ્વારા વ્યાખ્યાયિત થાય છે.

²¹ IFC ટાટા અલ્ટ્રા મેગા # 25797, CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન પ્રશ્નો અને પ્રતિસાદો (જૂન 9, 2012).

²² IFC (2007) સામાન્ય EHS માર્ગદર્શિકાઓ.

²³ IFC (જૂન 2013) CAOના ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ - ટાટા અલ્ટ્રા મેગા #25797.

²⁴ CGPL લોન કરારનું સામાન્ય શરતોનું સમયપત્રક (2008) પાન.14 & 91f.

²⁵ IFC (2008) EHS માર્ગદર્શિકાઓ, થર્મલ પાવર પ્લાંટ માટે, પાન 25.

CGPL ફૂલિંગ સિસ્ટમ દ્વારા પાણીની ગુણવત્તામાં થયેલા ફેરફારો ભરતીના આંતરિક વિસ્તારમાં અન્યથા જોવા મળેલા તાપમાન અને ક્ષારના ફેરફારોની મર્યાદામાં રહેવાની સંભાવના છે, MEIAએ એવો પણ નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે તાપમાનમાં વધારો એ "સ્થાનિક વિસ્તારના સમુદાય માળખા"ને અસર કરે તેવી સંભાવના છે (પાન 87) અને ડિસ્ચાર્જ ચેનલની આસપાસના વિસ્તારમાં મર્યાદિત ધોવાણ"માં પરિણમે છે. MEIA મિક્સિંગ ઝોનનું વર્ણન કરતો નથી.

IFCનો 2008નો ESRS કહે છે કે "...ફૂલિંગ વોટર ડિસ્ચાર્જ મિક્સિંગ ઝોનની ધાર પર 3 ડિગ્રી સેલ્શિયસની IFCની થર્મલ ડિસ્ચાર્જ માર્ગદર્શિકાઓને પૂર્ણ કરે તેવી અપેક્ષા છે," પરંતુ ઈનલેટ અને આઉટલેટના સ્થાનોને નક્કી કરતાં પહેલાં વધુ મોડેલિંગ જરૂરી હતું.

દરિયાઈ પાણીના આઉટફોલની રચના અને સ્થાન માપવા માટે કમ્પ્યુટર મોડેલિંગ સહિતનું વ્યાપક કાર્ય હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું (લિટ્ટોરલ ડ્રિફ્ટ, આઉટફોલ ડિઝાઇન અને સ્થાન, ફૂલિંગ ચેનલનો દેખાવ, અવસાદન અને થર્મલ પ્રકીર્ણન અને ગરમ પાણીના પુનઃપરિભ્રમણ સહિત). મોડેલિંગ કાર્ય HR વોલિંગફોર્ડ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવશે જે પર્યાવરણીય હાઇડ્રોલિક્સમાં આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રતિષ્ઠા ધરાવતી કંપની છે. કાર્યમાં ઈનલેટ અને આઉટફોલની ટેકનિકલ ડિઝાઇન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું હતું; તે સામુદ્રિક પર્યાવરણ પરની અસર નક્કી કરવા સાથે સંબંધિત ન હતું. આનું બાદમાં MEIAમાં સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું.

બાદમાં કરાયેલ MEIA (2009) જણાવે છે કે આઉટફોલ ચેનલ અલાઇનમેન્ટથી 3 કિમીના અંતરે વાતાવરણ જેવી સ્થિતિઓ પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે (પાન 58). જો કે, HR વોલિંગફોર્ડ મોડેલિંગ દ્વારા સૂચવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, મોઢવા ખાડીમાં ભરતીના આંતરિક વિસ્તારમાં અને ત્રાગડી બંદરના છીછરા પાણીમાં નોંધપાત્ર ગરમી અપેક્ષિત છે. HR વોલિંગફોર્ડ મોડેલિંગ પણ સૂચવે છે કે આસપાસના વાતાવરણ કરતાં ઓછામાં ઓછું 3 ડિગ્રી સેલ્શિયસ વધારે તાપમાન આઉટલેટ ચેનલથી 4 કિમી સુધી વિસ્તરી શકે તેવી અપેક્ષા છે અને ભરતીની પેટર્નના આધારે કુલ 8 કિમી સુધીના વિસ્તારને આવરી લઈ શકે છે.²⁶

સૌથી તાજેતરનો CGPL દેખરેખ ડેટા (ગ્રેબ/સ્પોટ સેમ્પલ કે જે જાન્યુઆરીથી માર્ચ 2013²⁷ સુધીમાં લેવામાં આવ્યા હતાં) વેઈર (જે આઉટફોલ ચેનલના નક્કર કેનલ વિભાગના છેડા અને ભરતીના આંતરિક વિસ્તારના મુખ પાસે છે) ખાતે વધારાનું તાપમાન (આઉટલેટ તાપમાન માઈનસ ઈનલેટ તાપમાન) સૂચવે છે જેની સરેરાશ 4.7 ડિગ્રી સેલ્શિયસ (1.4થી 6.7 ડિગ્રી સેલ્શિયસની મર્યાદા

²⁶ HR વોલિંગફોર્ડ મોડેલિંગ પર આધારિત CAOની ગણતરીઓ (જુઓ નીચે નક્ષાઓ)

²⁷ અશ્વમેઘ એન્જિનિયરસ, CGPL પર્યાવરણીય નમૂનાઓના વિશ્લેષણનો અહેવાલ (માર્ચ 2013).

સાથે), અને સેમ્પલિંગ સ્થાન 1 અને 2 (આઉટફોલ ચેનલના છેડા પાસે) ખાતે 2.9 ડિગ્રી સેલ્શિયસ અને 3.2 ડિગ્રી સેલ્શિયસની સરેરાશ ધરાવતું વધારાનું તાપમાન સૂચવે છે.²⁸

આ વાયનો HR વોલિંગફોર્ડ દ્વારા તૈયાર કરાયેલી મર્યાદાઓની અંદર છે. વધુ વ્યાપક રીતે, આ દેખરેખ ડેટા સૂચવે છે કે આઉટફોલ ચેનલ પાસે પાણીની ગુણવત્તા અન્યથા ઈનટેક ચેનલ પાસે લેવામાં આવેલા નમૂનાઓની સરખામણીએ મહત્વપૂર્ણ રીતે બદલાતી નથી, જ્યારે બેન્થોસ, ફાયટોપ્લાંકટન અને ઝૂઓપ્લાંકટનની સંખ્યા આઉટફોલ પાસે ગરમ પાણીના કેટલાંક આકર્ષક ગુણધર્મો સૂચવે છે.

તેમ છતાં પોતાના ગ્રાહકની સામુદ્રિક અસર આકારણી પ્રક્રિયાની IFC દ્વારા સમીક્ષાની પર્યાપ્તતા અંગે CAOને ચિંતાઓ છે. PS6 અને આ પ્રકારની આકારણીઓના²⁹ સંચાલનમાં સારા આંતરરાષ્ટ્રીય ઔદ્યોગિક આચરણની જરૂરિયાતોના આધારે, IFC જેના સંબંધમાં CGPLની MEIA અંગે પૂછપરછ કરવાની અપેક્ષા હતી અને/અથવા વધુ માહિતીની વિનંતી કરે તેવી અપેક્ષા હતી તે ક્ષેત્રોમાં આનો સમાવેશ થાય છે:

- પ્રાણીસૃષ્ટિની આકારણીની પર્યાપ્તતા અને આમાં યોગ્ય રીતે દરિયાના તળિયાની જૈવિક વિવિધતા અથવા આવાસના વિતરણની યોગ્ય રીતે વિચારણા કરવામાં આવી હતી કે કેમ;³⁰
- અસરગ્રસ્ત વિસ્તારમાં (ખાસ કરીને મોઢવા ખાડી) મેંગ્રોવ જેવા કુદરતી આવાસો, સામુદ્રિક જૈવસ્થાનકોની ઓળખ, સ્થાનિક સ્કેલ પર તેમના વિતરણ અને પ્રજાતિઓની વિવિધતાઓના વિસ્તૃત નક્શાનો અભાવ;

²⁸ CAO નોંધે છે કે આમાનાં બહુમતી નમૂનાઓ CGPLના આયોજીત એકમો કે જે સંચાલન કરી રહ્યા છે તે પાંચમાંથી ચાર સાથે લેવામાં આવ્યા હતાં. સેમ્પલિંગ સ્થાન 1 આઉટફોલ ચેનલના અંત પાસે આવેલું છે. સેમ્પલિંગ સ્થાન 2 દરિયાથી આશરે વધુ 700 મીટર છે.

²⁹ PS6 (જૈવવિવિધતા સંરક્ષણ અને ટકાઉ કુદરતી સંસાધન નિયમન) મુજબ જરૂરી છે કે "ગ્રાહક E&S આકારણીની પ્રક્રિયા માટેના અખંડિત ભાગ તરીકે જૈવિક વિવિધતાના બધા સ્તરોમાં પ્રોજેક્ટની અસરોના મહત્ત્વની આકારણી કરશે" જેમાં "ચોક્કસ હિસ્સેદારો દ્વારા જૈવિક વિવિધતા સાથે જોડેયેલાં ચલાયમાન મૂલ્યો" તેમજ "પર્યાવરણ સેવાઓ પરની અસરો"ને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી (ફકરો.4).

³⁰ અલાયદીકરણમાં સૂચકો તરીકે કુલ વિપુલત અને જૈવિક દળ અયોગ્ય હોઈ શકે છે, કારણ કે આ પ્રાચલો સમુદાય સ્તરના ફેરફારોને છુપાવતા હોઈ શકે છે કારણ કે પ્રદૂષણ અથવા વિક્ષેપના સ્ત્રોતની નજીક અન્ય પ્રાણીઓના ભોગે ઠંડી પ્રત્યે અસંવેદનશીલ તકવાદી પ્રજાતિઓ વ્યાપકપણે વિકસતી હોય છે. આમ પ્રદૂષણ સંબંધિત તાણ અનુભવતો સમુદાય વધારે સજીવ જૈવિક દળ અને વિપુલતા દર્શાવતો હોઈ શકે છે.

- જાળવણીના મુદ્દાઓને આપવામાં આવેલી વિચારણાની પર્યાપ્તતા, ખાસ કરીને પ્રોજેક્ટના વિસ્તારમાં માળો બનાવતો કાયબો, જે અંગે 2006માં જાણ કરવામાં આવી હતી;³¹
- સામુદ્રિક સજીવો પર પ્રાથમિક મહત્વપૂર્ણ અસર તરીકે જીવલેણ અસર પર MEIAનું ધ્યાન, અને પ્રોજેક્ટ તથા સંબંધિત સુવિધાઓથી સબમરીનના અવાજ, પ્રકાશ, ઉષ્મા અને અન્ય જલીય ખલેલની સંચયી બિનજીવલેણ અસરોની વિચારણાનો અભાવ;³²
- પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસર અને પર્યાવરણ સેવાઓ પર તેની અસર વચ્ચેના સંબંધના વિશ્લેષણનો અભાવ - ખાસ કરીને ત્રાગડી અને કોટડી બંદરો પર સીઝનલી રહેતાં અને કાંઠા પર માછીમારીમાંથી પોતાની આજીવિકાનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ તારવતા ઘરો પર તેની અસર, જે પોતે કરતાં હોવાનું ફરિયાદીઓ ભારપૂર્વક જણાવે છે;³³ અને
- વધુ સામાન્ય રીતે, PS6 અને સ્વીકાર્ય EIA પદ્ધતિઓના હેતુઓ સાથે MEIAsમાં લેવામાં આવેલા અભિગમની સાતત્યતા.

³¹ જુઓ નીચે BHNS (2010)ની ચર્ચા. ઓળખવામાં આવેલી પ્રજાતિઓમાં સંવેદનશીલ ઓલિવ રિડલે (લેપિડોકેલિસ ઓલિવિસિયા) અને લુપ્તપ્રાય લીલા કાયબા (શેલોનિયા માયડાસ)નો સમાવેશ થાય છે. અભ્યાસ સમયગાળા દરમિયાન કોઈ કાયબાઓ કાંઠા પાસે જોવામાં આવ્યા ન હતાં તેવું MEIA જણાવે છે ત્યારે, તેમની ગેરહાજરી સ્થાપિત કરવા માટેની આ પદ્ધતિની પર્યાપ્તતા અંગે પ્રશ્નો પૂછવા જોઈતાં હતાં. કચ્છની ખાડીમાં આ સંવેદનશીલ પ્રજાતિઓના તાજેતરના અહેવાલો આવ્યા હોવા છતાં પ્રોજેક્ટ વિસ્તારમાં ડગોંગ (ડુગોન ડુગોન)ની સંભાવનાની વિચારણા સમાન રીતે ગેરહાજર છે.

³² હાપોડોન નેહેર્યુસ (બોમ્બે ડક) કાંઠાની નજર સીઝનલ સ્થળાંતર કરતાં હોવાને કારણે આ એક સંભવિતપણે મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો છે, જ્યાં તે તટીય નિયત જાળી માછીમારીનું મુખ્ય લક્ષ્યાંક છે. એવી શક્યતા છે કે અવાજથી આ સ્થળાંતરને અસર પડી શકે છે, ખાસ કરીને ખુલ્લા સમુદ્રમાં જોવા મળતા શિકારીઓ ઘણી વખત "શ્રવણ નિષ્ણાંત" હોય છે અને તેથી આ ધ્વનિ સંબંધિત અસર પ્રત્યે તેઓ સંવેદનશીલ છે. પ્રોજેક્ટ વિસ્તારમાં "શાંત કાદવચુક્ત આંતરભરતી વિસ્તારો અથવા 5 મીટરથી ઊંચરાં પાણી" (પાન 49)માં લણવામાં આવતાં એસ્ટેસ ઈન્ડિકસ કે જેને MEIA "શ્રીમ્પની સામાન્ય આર્થિક રીતે અગત્યની પ્રજાતિઓ" તરીકે વર્ણવે છે તેની સાથેના સંબંધમાં બિન-જીવલેણ અસરો પણ અગત્યની હોઈ શકે છે. આ સંભવિત અસરો અંગે MEIAમાં ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી.

³³ નૃવંશશાસ્ત્રી જેમ્સ સ્કોટના શબ્દો સરળ ભાષામાં કહીએ તો, પ્રોજેક્ટને "રાજ્ય તરીકે જોવાનું" એક વલણ જોવામાં આવ્યું છે જેમાં પરિણામો એવા છે કે જૈવિક વિવિધતા અને પર્યાવરણ સાથે માનવ આંતરક્રિયાના યાવીરૂપ તત્વો સામુદ્રિક અસરની આકારણીમાં અપૂરતું ધ્યાન મેળવે છે - ખાસ કરીને, તટીય રેખા અને કાંઠાની અંદર કાદવચુક્ત જમીનમા "વિશાળ, જટિલ અને સંવાદિત સામાજિક ઉપયોગો" જે ફરિયાદીઓની આજીવિકાને સહકાર આપે છે (1998, પાન13).

રોકાણને મંજૂરી મળે તે અગાઉ, IFCએ RMEIA (2007)ની સમીક્ષા કરી હતી. આ IFC E&S સ્ટાફ દ્વારા આંતરિક રીતે (સમુદ્ર વિજ્ઞાનમાં ચોક્કસ કૌશલ્ય વિના) આ કરવામાં આવ્યું હોવાનું અને IFC E&S સમીક્ષા દસ્તાવેજમાં આ દસ્તાવેજીત થયું હોવાનું લાગે છે. E&S સમીક્ષા દસ્તાવેજ (ESRD) RMEIAના ચાવીરૂપ તારણો બોલે છે અને ઓળખવામાં આવેલા શમનના ઉપાયો તેમજ નીચેના હેતુઓ સાથે પ્રતિષ્ઠિત સ્વતંત્ર નિષ્ણાંત સંગઠન દ્વારા વધારાનું મોડેલિંગ કરવાના CGPLની સમજૂતીને દસ્તાવેજીત કરે છે.

...(એ) પ્રવૃત્તિ (ખાડી/અખાતના) પ્રવાહની પદ્ધતિને અસર કરતો નથી; (બી) ઈનટેક અને આઉટફોલ સ્થાન નક્કી કરવા માટે; (સી) પાણીના ડ્રોલ (આમ) માટેની પદ્ધતિ નક્કી કરવી; (ડી) હાઈડ્રોલિક અને થર્મલ પદ્ધતિ પર અસર થતી નથી; અને (ઈ) મેંગ્રોવ, પરવાળા અને જલીય સજીવો અને વનસ્પતિઓ જેવા સંવેદનશીલ વિસ્તારો પર અસર પડતી નથી.

MEIA (2009)ની IFCની સમીક્ષાનું દસ્તાવેજીકરણ ઉપલબ્ધ નથી; જો કે, IFCએ આ અભ્યાસ સમીક્ષા માટે સમુદ્ર વિજ્ઞાનમાં પૃષ્ઠભૂમિ સાથે પરામર્શકને મોકલ્યો હતો. આ પરામર્શકે ઈ-મેઈલ દ્વારા જવાબ આપ્યો હતો જે નીચે પૂરો લખ્યો છે:

મેં ટાટા અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટની ડિસ્ચાર્જ ચેનલ માટે સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસરની આકારણીની સમીક્ષા કરી છે.

અસરોના મહત્વનો જથ્થો યોગ્ય રીતે નક્કી કરાયો નથી અને પરામર્શ ડેટા એકત્રીકરણ સુધી મર્યાદિત હોવાનું લાગે છે ત્યારે કોઈપણ અસરો આઉટફોલ માટે વ્યાજબીપણે સ્થાનિક લાગી રહી છે. વિપરીત અસરોને ઓછી કરવા માટે પ્રમાણિત શમન ઉપાયોની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

એક વખત આઉટફોલ સંચાલિત બને ત્યાર બાદ પર્યાવરણીય મેનેજમેન્ટ યોજના દેખરેખની ભલામણ કરે છે. અહેવાલ ભલામણ કરે છે કે એક વખત દેખરેખ હાથ ધરવામાં આવ્યા બાદ જો જરૂર પડે તો કોઈપણ સંચાલન ફેરફારો કરી શકાય છે. અસરો જેની સામે માપી શકાય તે અહેવાલમાં વિસ્તૃત બેઝલાઈન ડેટા છે. [જાન્યુઆરી 12, 2012ની તારીખનો ઈ-મેઈલ]

RMEIA અને MEIA ઉપરાંત, CAOએ બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટ્રી સોસાયટી (BNHS) દ્વારા કરવામાં આવેલ અને CGPL દ્વારા કરવામાં આવેલ તટીય જૈવવિવિધતા આકારણીના 2010ના પ્રકાશનને નોંધે છે. આ અભ્યાસના હેતુઓ જૈવિક વિવિધતાના સંસાધનોને માપદંડ તરીકે સ્થાપિત કરવા માટેના હતાં જેથી UMPPની સ્થાપનાની ભાવિ અસરોની ચોકસાઈપૂર્વક આકારણી કરી શકાય. આ અભ્યાસની વિષયવસ્તુ MEIAમાં પ્રાપ્ત કરવામાં આવેલ અને પોતાની પૂરતી ચીવટના ભાગરૂપે

IFC દ્વારા સમીક્ષા કરવામાં આવેલ વિષયવસ્તુથી ઘણી અલગ પડે છે. ખાસ કરીને, CAO નીચેની બાબતો નોંધે છે:

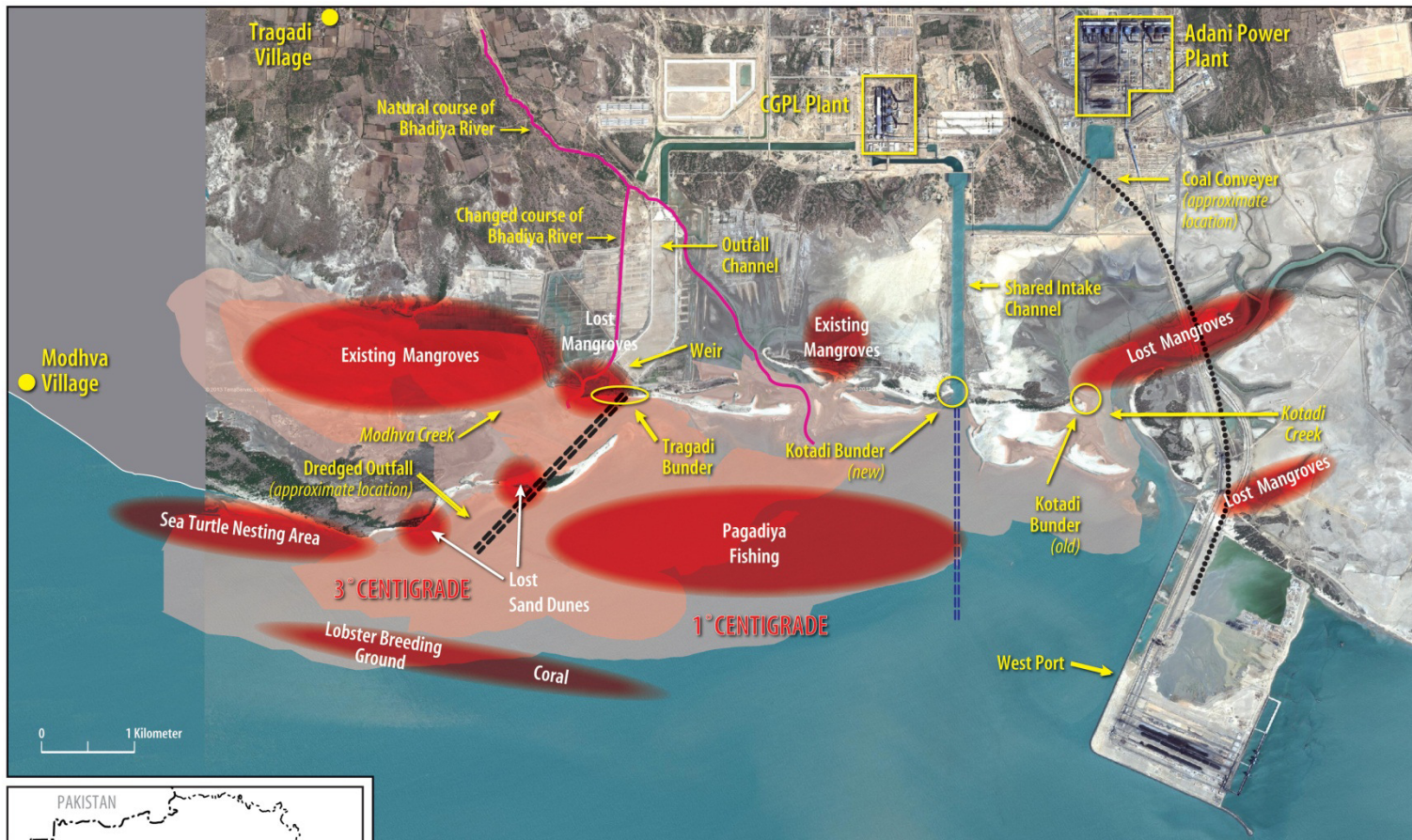
- "આવા મોટા સ્કેલના વીજળી એકમો" "માત્ર સામુદ્રિક જૈવિક વિવિધતાના જનેટિક સંસાધનો જ નહીં પરંતુ માછીમારી જેવી તટીય વસ્તીના નિયમિત આજીવિકાના આચરણોને પણ બદલતાં હોવા" તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે (પાન 1).
- આંતરભરતી મેંગ્રોવ વિસ્તાર "અગત્યના આવાસો પૈકીના એક"નું નિર્માણ કરતો હોવા તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે "કારણ કે તે ઘણી પ્રજાતિઓને આશ્રય આપે છે અને તેમના પ્રજનન અને ખોરાક માટે જરૂરી યોગ્ય સ્થિતિઓ પૂરી પાડે છે" (પાન 8). અભ્યાસ "સમગ્ર અભ્યાસ વિસ્તારમાં આ ક્ષેત્રનું નિર્માણ કરતા અગત્યના સ્થાનો"ની ઓળખ કરે છે. મેંગ્રોવની વસ્તી કુંઠિત થઈ હોવાનું જોવામાં આવ્યું છે અને તે રોપાઓની ઉચ્ચ ઘનતા ધરાવે છે.
- વિખરાયેલા મેંગ્રોવ અને નાના "ઘન મેંગ્રોવ પેચ"નો મહત્વપૂર્ણ વિસ્તાર મોઢવા ખાડીમાં ઓળખવામાં આવ્યો છે જે આઉટલેટ ચેનલ વેઈરની પશ્ચિમે આશરે 1 કિમી દૂર છે (પાન 9).³⁴ આકારણીમાં વધુ તારણ એવું આવ્યું છે કે આઉટફોલ ચેનલમાંથી આવતું હૂંફાળું પાણી "મેંગ્રોવના રોપાઓને તેમજ આ નિવાસને ટકાવતી જીવસૃષ્ટિને અસર કરી શકે છે."
- આકારણી આ પ્રજાતિઓની સમૃદ્ધિમાં તેમજ મોલુસ્કાની ઘનતામાં સીઝનલ ફેરફારો નોંધે છે, જેમાં પાણીના તાપમાન સૌથી ઓછા હતાં ત્યારે પ્રજાતિની મહત્તમ સમૃદ્ધિ જોવા મળી હતી અને ઉનાળામાં સૌથી ઓછી સમૃદ્ધિ જોવા મળી હતી. આ સંજોગોમાં અભ્યાસમાં માલૂમ પડ્યું છે કે ગરમ દરિયાઈ પાણી છોડવાથી "મોલુસ્કા સહિતના મોટાભાગના અપૃષ્ઠવંશીઓની વસ્તીને અસર થઈ શકે છે" (પાન 15).
- ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણે, આકારણી અસલામત ઓલિવ રિડલી કાચબા (*લિપિડોકેલિસ ઓલિવેકા*) અને લુપ્તપ્રાય લીલા કાચબા (*કેલોનિયા મિડાસ*)ના અહેવાલો પણ નોંધે છે જેમાં 43 માળાઓ 2006ના અભ્યાસમાં આઉટફોલ ચેનલના અસરના વિસ્તારમાં ઓળખવામાં આવ્યા છે.

³⁴ સર્વાંગી પર્યાવરણીય અસર આકારણી (CEIA) (2007, પાન 44)માં આ વિસ્તારમાં મેંગ્રોવનું મહત્વપૂર્ણ વિસ્તરણ પણ ઓળખવામાં આવ્યું છે. આ સંદર્ભમાં CAO પ્રોજેક્ટની બહાલી માટે MoEFની જરૂરિયાત નોંધે છે કે: "કોઈપણ રીતે આ વિસ્તારમાં મેંગ્રોવનો નાશ કરવામાં આવશે નહીં" [\[http://www.tatapower.com/cgpl-mundra/pdf/CGPL-25-4-2007.pdf\]](http://www.tatapower.com/cgpl-mundra/pdf/CGPL-25-4-2007.pdf)

BHNS અભ્યાસ પરનું કાર્ય જુલાઈ 2008માં શરૂ થયું હોવા છતાં (MEIA ફેબ્રુઆરી 2009ના સમાપન પહેલાં) MEIA પ્રક્રિયાનો BHNS અભ્યાસ સાથે સમન્વય થયો હતો તેવું કોઈ ચિહ્ન નથી. વધુમાં નિરીક્ષણના અહેવાલોમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં CAOને એવું કોઈ ચિહ્ન મળ્યું નથી કે IFC BHNS અભ્યાસના તારણો અંગેના પોતાના પ્રતિસાદ બાબતે ગ્રાહક સાથે વિસ્તૃત ચર્ચાઓમાં પ્રવૃત્ત થયા છે (જુઓ નીચે મુદ્દાઓ E-G હેઠળની વધુ ચર્ચા).

2010ના BNHS અભ્યાસનું સકારાત્મક પરિણામ એ CGPLએ BNHSને કરવા માટે સોંપેલો દરિયાઈ કાયબાનો અનુવર્તી મોડેલિંગ પ્રોજેક્ટ હતો. આ પ્રોજેક્ટ અંગેનો અહેવાલ ઓગસ્ટ 2011માં આપવામાં આવ્યો હતો. IFC દ્વારા CAOને સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે આ અભ્યાસ સુનિશ્ચિત કરે છે કે "મોઢવા-માંડવી કાંઠા પર કાયબાઓના છૂટાછવાયા માળા જોવામાં આવ્યા છે" અને "કાયબાની સંભવિત માળાની જગ્યાઓ થર્મલ પ્લન્ટ્સથી દૂર છે." જો કે, અભ્યાસમાં નીચેના ઓછાં પ્રોત્સાહક તારણોનો પણ સમાવેશ થાય છે: (એ)"CGPLની આઉટફોલ ચેનલમાંથી સામાન્ય દરિયાઈ પાણી કરતાં વધારે હોય તે અભ્યાસ સ્થાન ખાતે રેતીના ઢૂવા પર અસર કરી શકે છે" (પાન 20) જેનાથી (સમાન સ્ત્રોતમાંથી.). CAO એ પણ નોંધે છે કે BNHS અભ્યાસમાં શીર્ષક "નક્શા 4 (CGPL દ્વારા પૂરો પાડવામાં આવેલ) હેઠળ એક નક્શાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આઉટફોલ ચેનલમાંથી થર્મલ વિસર્જન માટે સૌથી ખરાબ કેસનું દ્રશ્ય" (પાન 21) અને તેમના અભ્યાસની તૈયારીમાં BNHS દ્વારા જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે HR વોલિંગફોર્ડ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા CGPL આઉટફોલ પ્લાન્ટના થર્મલ વિસર્જનની મહત્તમ હદને મહત્વપૂર્ણ રીતે નજરઅંદાજ કરે છે. આખરે, CAO નોંધે છે કે BNHS અભ્યાસ સ્થાન પશ્ચિમે આવેલું છે અને ફરિયાદીઓ દ્વારા દરિયાઈ કાયબાના માળાના વિસ્તાર તરીકે ઓળખવામાં આવેલા વિસ્તાર કરતાં આઉટફોલ ચેનલથી ઘણું દૂર છે.

નકશો 2: ફરિયાદીઓ દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા સામુદ્રિક પર્યાવરણના પાસાંઓ HR વોલિંગફોર્ડ દ્વારા ધારણા કર્યા પ્રમાણે 1 અને 3 ડિગ્રી સેન્ટીગ્રેડ પર
CGPL થર્મલ પ્લ્યુમની મહત્તમ હદ પર આચ્છાદિત થયા હતાં.

INDIA
COASTAL GUJARAT POWER LTD
POWER PLANT AND OUTFALL CHANNEL

- KEY FEATURES OF THE MARINE ECOSYSTEM AS IDENTIFIED BY COMPLAINANTS
- PROJECTED MAXIMUM EXTENT OF 1° INCREASED SEAWATER TEMPERATURE DUE TO CGPL OUTFALL
- PROJECTED MAXIMUM EXTENT OF 3° INCREASED SEAWATER TEMPERATURE DUE TO CGPL OUTFALL

This map was produced by the Map Design Unit of The World Bank. The boundaries, colors, denominations and any other information shown on this map do not imply, on the part of The World Bank Group, any judgment on the legal status of any territory or any endorsement or acceptance of such boundaries.

1880 40254

તારણો:

CGPL પ્રોજેક્ટનું IFC દ્વારા દસ્તાવેજીકરણ સ્વીકારે છે કે "જો તેનું સારી રીતે નિયમન ન થાય કે શમન ન કરવામાં આવે તો સંભવિતપણે મહત્વપૂર્ણ સામાજિક અને પર્યાવરણીય જોખમો" હતાં જેમાં "ફ્લોરિંગ સિસ્ટમની પસંદગીની પર્યાપ્તતા, દરિયાઈ પાણી મોટા પ્રમાણમાં લેવાનું પ્રમાણ અને સામુદ્રિક પર્યાવરણ/માછીમારી પર તેની અસરો"નો પણ સમાવેશ થાય છે [PDS મંજૂરી (માર્ચ 2008)]. પ્રોજેક્ટની પ્રકૃતિ અને આ જોખમોની IFC દ્વારા ઓળખને ધ્યાનમાં લેતા, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે સામુદ્રિક અસર વિશે IFCની E&S સમીક્ષાએ નિરંતરતા નીતિમાં સ્થાપિત ચીવટની પૂરતી જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરી ન હતી. ખાસ કરીને, CAOને લાગે છે કે IFCની E&S સમીક્ષા "પ્રોજેક્ટની પ્રકૃતિ અને સ્કેલ પ્રમાણે યોગ્ય ન હતી" અથવા "જોખમ સાથે સમપ્રમાણમાં ન હતી" (ફકરો.13).

પરિણામે, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે નીચેની બાબતો માટેની મહત્વની તકો ચૂકી જવાઈ હતી: (એ) અસરગ્રસ્ત વિસ્તારના સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર વધુ વિસ્તૃત બેઝલાઈન માહિતીની વિનંતી કરવી; (બી) ડિઝાઈનની વિચારણાઓ અને ગ્રાહક દ્વારા E&Sની નિયમન વ્યવસ્થામાં પ્રોજેક્ટની સંભવિત સામુદ્રિક (અને સંબંધિત સામાજિક) અસરોના વધુ ઊંડા વિશ્લેષણનો સમાવેશ કરવો; અને (સી) પર્યાપ્ત સામુદ્રિક અસરની દેખરેખને મદદ મળે તે માટે માળખું વિકસાવવું (ખાસ કરીને, દેખરેખ કે જે સામુદ્રિક પર્યાવરણ ગ્રાહીમાં મોટા ફેરફારોને વટાવી જતી હોય). IFCની પૂરતી ચીવટ વિશેની આ ચિંતાઓ PS6ના ઉપયોગ સાથેના સંબંધમાં વધુ મુદ્દાઓને જન્મ આપે છે - ખાસ કરીને, "ચોક્કસ હિસ્સેદારો દ્વારા જૈવિક વિવિધતા સાથે જોડાયેલા ચલાયમાન મૂલ્યો" તેમજ "પર્યાવરણ સેવાઓ પરની અસરો" (ફકરો. 4).

વધુ ચોક્કસ રીતે, CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ પોતાને એ વાતની પૂરતી ખાતરી ન આપી હતી કે દરિયાઈ પાણીના આઉટફોલમાંથી થર્મલ પ્લ્યુમ મિક્સિંગ ઝોનની ધાર પર પ્રાસંગિક 3 ડિગ્રી સેલ્શિયસના માપદંડનું અનુપાલન કરશે (IFC સામાન્ય EHS માર્ગદર્શિકાઓ 2007, પાન 25). સામુદ્રિક EIAs અથવા ત્યારબાદ કોઈ મિક્સિંગ ઝોનને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો ન હતો; આમ અનુપાલનને દર્શાવી ન શકાય. CGPLની આઉટફોલ ચેનલમાંથી થર્મલ પ્લ્યુમ ખાડી અને આસપાસના નદીમુખના છીછરા પાણીમાં અમુક કિલોમીટરના અંતર સુધી વિસ્તરશે તેવી ધારણાઓ પર્યાવરણીય અસરના મહત્વપૂર્ણ જોખમો સાથેનું અપૂરતું મિશ્રણ/ફ્લોરિંગ સૂચવે છે. એવા દાવાઓને કારણે આ જોખમો વધે છે કે પ્લ્યુમ પર્યાવરણના ઘટકો સાથે મિશ્ર થશે જે ફરિયાદીઓ પોતાની આજીવિકા માટે મહત્વના હોવા પર ભાર મૂકે છે.

CAO IFCના એવા અભિપ્રાયને નોંધે છે કે "TCE³⁵ અને NIO³⁶ દ્વારા RMEIA, CEIA અને MEIAમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતીનું સ્તર સૂચિત નિર્ણય લેવા માટે પૂરતા માનવામાં આવતા હતા અને નિષ્ણાંત સંગઠનો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા તમામ ત્રણેય આકારણી દસ્તાવેજોએ સ્પષ્ટ ખાતરી પૂરી પાડી હતી કે પ્રોજેક્ટના કારણે સામુદ્રિક પર્યાવરણ અને માછીમાર સમુદાયોની આજીવિકા પર કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિપરીત અસર થાય તેવી અપેક્ષા નથી."³⁷ CAO IFCના એવા અભિપ્રાયને પણ નોંધે છે કે "RMEIA અને તેમાં પૂરા પાડવામાં આવેલા અભિપ્રાયનું મૂલ્યાંકન કરવામાં IFC એ સ્વીકાર કર્યો હતો કે NIOઓનો અભિપ્રાય કચ્છની ખાડીમાં 17થી વધુ વર્ષના અભ્યાસની નીપજ છે જેમાં 30થી વધુ અભ્યાસોનો સમાવેશ થાય છે જેમાં મુંદ્રા કિનારાના 7 અભ્યાસોનો સમાવેશ થાય છે."³⁸

આ અભિપ્રાયો માટે ત્રણ મુદ્દાઓ પર પ્રતિસાદ જરૂરી છે. પ્રથમ, કોઈપણ ટાંકેલી આકારણીઓ કોઈપણ વિગતમાં ફરિયાદી માછીમાર સમુદાયોની આજીવિકાઓ સાથે પ્રવૃત્ત થતી નથી અથવા PS6ની હિસ્સેદાર સમાવેશિતા જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરતી નથી (ફકરો.4). એવો સ્વીકાર કરવામાં આવે છે કે "સ્થાનિક માછીમાર સમુદાય દ્વારા સામાન્ય રીતે ડ્રિફ્ટ અને અન્ય સ્થાનિક જાળીઓનો ઉપયોગ થાય છે (આમ.)" (MEIA, પાન 64), આ સમુદાયોની આજીવિકા અંગે MEIAમાં વધુ દસ્તાવેજીકરણ થયું નથી. RMEIA અને MEIAના તારણો મોટા પાયાના વ્યાપારી માછીમાર કાર્યો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જે કિનારાથી દૂર કરવામાં આવે છે. પરિણામે એવો નિષ્કર્ષ આવે છે કે માછીમારી પર પ્રોજેક્ટની અસર "નજીવી અને બિનપરિણામગામી" હોવાની સંભાવના છે (પાન 87) જ્યારે સાથે સાથે એવી પણ ધારણા છે કે વનસ્પતિ માટે સ્થાનિક (જ્યાં ફરિયાદીઓ માછલી પર ભાર મૂકે છે) હોય તેવા કાંઠાના વિસ્તારના સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર બાંધકામ અને ઓપરેશન દરમિયાન નકારાત્મક અસર પડશે (પાન 59-60 અને 86-87). સામાજિક આર્થિક આકારણીમાંનાં નિવેદનો કે જે CEIA (2007)માં ઉમેરવામાં આવ્યા હતા "માછીમાર લોકોની આજીવિકા પર અસર પડશે નહીં" (પાન 41) એ સમાન રીતે: (એ) ફરિયાદી માછીમાર સમુદાયોની આજીવિકાના વિશ્લેષણ દ્વારા સમર્થિત નથી; અને (બી) એવી ધારણા પર ઊભા છે કે "ડિસલાઈનેશન પ્લાન્ટ અને ફ્લિંગ સિસ્ટમમાંથી પ્રક્રિયા કરેલ એફ્લુઅન્ટનો નિકાલ સ્થાનિક પર્યાવરણ અને સામુદ્રિક જીવન પર

³⁵ TCE કન્સલ્ટિંગ એન્જિનિયર્સ લિ (ટાટા સમૂહના સભ્ય)એ CEIA (2007) કરી હતી.

³⁶ નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઓશનોગ્રાફીએ RMEIA (2007) અને MEIA (2009) કર્યો હતો.

³⁷ CAO ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ (2013).

³⁸ સમાન સ્ત્રોતમાંથી.

કોઈ અસર કરશે નહીં, જો યોગ્ય રીતે રચના કરવામાં આવેલા આઉટફોલ માળખાઓમાંથી તેનો ઊંડા સમુદ્રમાં નિકાલ કરવામાં આવે" (સમાન સ્ત્રોતમાંથી.).

બીજું એ કે, IFC એ જેના પર આધાર રાખ્યો હતો એ અસરની આકારણીઓ કરનાર સંગઠનો વિશેની ચિંતાઓ CAO નોંધે છે. ટાટા કન્સલ્ટિંગના ઈજનેરો (TCE) કે જે CEIAના લેખક છે તેઓ ટાટા પાવરની જેમ ટાટા સમૂહનો ભાગ છે જે CGPLના માલિક છે. આનાથી એવો કેસ નબળો પડી જાય છે કે CEIA એ PS1ના હેતુઓ માટેની બાહ્ય નિષ્ણાંત આકારણી હતી (ફકરો.7).CGPLની નજીક MPSEZ માટેના સહિત, ભારતમાં મોટા માળખાકીય પ્રોજેક્ટ્સમાં સામુદ્રિક EIAsના સંચાલનમાં NIOના અનુભવને સ્વીકારવા દરમિયાન CAO મુંદ્રા વિસ્તાર અને અન્યત્ર NIOના સામુદ્રિક અસર કાર્યની તીવ્રતા વિશે સિવિલ સોસાયટીની ચિંતાઓને પણ નોંધે છે.³⁹

ત્રીજું એ કે CAOને લાગે છે કે IFCએ જેનો સ્વીકાર કર્યો હતો તેની સાથે સમપ્રામણ હોય તેવી સમીક્ષા કર્યા વિના તેના ગ્રાહકની અસરની આકારણીઓના તારણોને સ્વીકારવાનું વલણ દર્શાવતી IFCની સ્થિતિમાં પ્રોજેક્ટમાંથી ઉદભવતા સામુદ્રિક પર્યાવરણને મહત્વપૂર્ણ જોખમો હતાં. CAOને લાગે છે કે સંપૂર્ણ સમીક્ષાએ વિવિધ સામુદ્રિક અસર આકારણીમાં વધુ સ્પષ્ટ તારણો માટે સાબિતીરૂપ અને પદ્ધતિસરના આધાર અંગે પ્રશ્નો ઊભા કર્યા હોત, જે બંને પ્રોજેક્ટની સામુદ્રિક અસરો અને ફરિયાદીઓની આજીવિકા પર તેની અસરો સાથેના સંબંધમાં છે. CAOને લાગે છે કે આવી સમીક્ષાએ પણ સામુદ્રિક પર્યાવરણ અને E&S અસર નક્કી કરવાની તેમની પર્યાપ્તતા પર દેખરેખ રાખવા માટેની બેઝલાઈન અને પ્રસ્તાવિત માળખા અંગે પ્રશ્નો ઊભા કર્યા હોત.

મુદ્દો એ4. હવામાં ઉત્સર્જનો

ફરિયાદીઓ ભારપૂવક જણાવે છે કે કોલસાની રાખ/ધૂળ દ્વારા તેમની માછલી સૂકવણીની પ્રવૃત્તિઓ પર અસર પડે છે જેનાથી પેદાશની બજાર યોગ્યતા ઓછી થાય છે. તેઓ છાપરા પર તથા જ્યારે રાત્રે બહાર સૂઈ જાય ત્યારે ગામવાસીઓના શરીર પર કોલસાની રાખ/ધૂળ નોંધે છે. ફરિયાદીઓને ચિંતા છે કે ભારે પવનથી રાખના તળાવમાંથી રાખ ઊડી શકે છે અને વધુ CGPL એકમો ઊભા

³⁹ ઓરિસ્સામાં પારદીપ પાસે POSCO બંદર માટે MEIA વિશે, જુઓ પર્યાવરણીય કાનૂન ગઠબંધન વિશ્લેષણ, ઓરિસ્સામાં પારદીપ પાસે જટાધરમોહન ખાડી ખાતે કેપ્ટિવ માઈનોર બંદરના નિર્માણ માટે ઝડપી સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી (RMEIA)નું મૂલ્યાંકન (એપ્રિલ 2007); અને વિજ્ઞાન અને પર્યાવરણ કેન્દ્ર, પોસ્કો કેપ્ટિવ બંદરના EIA અહેવાલનો વિશ્લેષણ અહેવાલ (તારીખ વિનાનું). MPSEZ માટે MEIA માટે જુઓ: માનશી આશર, કઈ રીતે મુંદ્રા ભારતનું રોટરડેમ બન્યું (ડિસેમ્બર 2008); અને કિશમાર્ક. 2010. કચ્છ તટ - લોકો, પર્યાવરણ અને આજીવિકાઓ.

થવાની સાથે આ સમસ્યાઓમાં વધારો થશે. ફરિયાદીઓએ કોલસાની રાખની હાજરીને કારણે કિરણોત્સર્ગિતામાં વધારાના સંભવિત સંસર્ગમાં આવવા વિશેની ચિંતાઓ પણ જણાવી છે.

ભારતીય કોલસા સંચાલિત પાવર પ્લાંટમાંથી થતું પ્રદૂષણ, ખાસ કરીને ઝીણા રજકણો (PM10) અને નાઈટ્રોજનના ઓક્સાઈડ (NOx) અને સલ્ફરના ઓક્સાઈડ (SOx) એ તાજેતરમાં ફરિયાદીઓ દ્વારા CAOને સુપ્રત કરવામાં આવેલ બિનસરકારી સંગઠન (NGO)ના અહેવાલનો વિષય હતો.⁴⁰ અહેવાલમાં ભારત ફરતેના મોટા પાવર પ્લાંટમાંથી પ્રદૂષકોના વિસર્જન (CGPL અને અદાણી પ્લાંટ સહિત)નો અંદાજ લગાવવામાં આવ્યો છે અને મરણશીલતા તથા રોગિષ્ઠતા પર સંભવિત અસરોનો અંદાજ લગાવવા માટે વસ્તીઓ પરના પરિણામોને આંકવામાં આવ્યા છે. અહેવાલમાં પ્રદૂષણ સંબંધિત અકાળ મૃત્યુ, શ્વસન તંત્ર પરની અસરો મર્યાદિત કામકાજના દિવસોમાંથી ઉદભવતા સ્વાસ્થ્યના મહત્વપૂર્ણ ખર્ચાઓનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે જેમાં ગુજરાતમાં CGPL અને અદાણી પાવર પ્લાંટની આસપાસના વિસ્તારમાં વર્ષ દીઠ થતાં 100-120 મોતનો પણ સમાવેશ થાય છે.⁴¹ CAOને ફરિયાદીઓ દ્વારા તાજેતરમાં સુપ્રત કરવામાં આવેલો એકદમ તાજો અહેવાલ દાવો કરે છે કે CGPL અને અદાણી પાવર પ્લાંટના વિસ્તારમાં આવેલા ગામોમાં છેલ્લાં બે વર્ષમાં બાળકોના શ્વસન સંબંધિત રોગોમાં આશરે 20%નો વધારો થયો છે.⁴²

આ ગણતરીઓ અંગે CAOએ ચોક્કસ તારણો આધારિત તારણો કર્યા નથી, ત્યારે એ બાબત ચોક્કસ છે કે કોલસાથી સંચાલિત પાવર સ્ટેશનમાંથી બહાર આવતા પ્રદૂષકોના વધુ સંસર્ગમાં આવવાને પરિણામે શ્વસનની સ્થિતિઓની વધુ ઘટનાઓ થાય છે જે અકાળ મૃત્યુ તરફ દોરી જઈ શકે છે. આ અસરો ગરીબ વસ્તીઓમાં વધારે પ્રમાણમાં થતી હોય છે જ્યાં આવો સંસર્ગ વધારે થાય છે (કારણ કે તેઓ ઘરની બહાર વધુ સમય વીતાવે છે) અને આહાર સંબંધિત તાણને કારણે તેમનું સ્વાસ્થ્ય વધારે નબળું હોઈ શકે છે.

⁴⁰ સંરક્ષણ એક્શન ટ્રસ્ટ (2013), કોલસો મારે છે: ભારતનાં સૌથી ગંદા ઊર્જા સ્ત્રોત દ્વારા થયેલા મૃત્યુ અને રોગનું મૂલ્યાંકન જે અહીં ઉપલબ્ધ છે cat.org.in/files/reports/Coal%20Kills%20-%20An%20Assessment%20of%20Death%20and%20Disease%20caused%20by%20India's%20Dirtiest%20Energy%20Source.pdf

⁴¹ અહેવાલમાં અસરગ્રસ્ત વસ્તીઓમાંથી બહુમતી લોકો પૂર્વીય ભારત અને દિલ્હીની આસપાસના છે તેવું ઓળખવામાં આવ્યું છે - ગુજરાત નહીં, કે જ્યાં વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલા સાત વિસ્તારોમાં સાર્વજનિક સ્વાસ્થ્ય ભાર સૌથી ઓછો છે.

⁴² કોલસાથી મળતી વીજળીનો વધતો જતો માનવ ખર્ચ, 'વીજળીની સાચી કિંમત'નો પૂરક અહેવાલ (જુલાઈ 2013).

હવાની ગુણવત્તાના મુદ્દા સાથેના સંબંધમાં PS3ની જોગવાઈ છે કે જ્યાં "યજમાન દેશોના નિયમો EHS માર્ગદર્શિકાઓમાં રજૂ કરેલા સ્તરો અને ઉપાયોથી અલગ પડતાં હોય ત્યાં, ગ્રાહકો એ પ્રાપ્ત કરશે કે વધુ સખ્ત હોય." તેમ છતાં "પ્રોજેક્ટ માટેના ચોક્કસ હેતુઓને જોતાં" અપવાદો શક્ય છે. આવા કિસ્સાઓમાં ગ્રાહક "કોઈપણ પ્રસ્તાવિત વિકલ્પો માટે પૂરું અને વિસ્તૃત કારણ પૂરું પાડે" તે જરૂરી છે. જો કે, IFCની પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર (ESRS)માં સ્થાપિત કર્યા પ્રમાણે CGPL વિશ્વ બેન્ક સમૂહના થર્મલ પાવરમાં સ્થાપિત ઉત્સર્જનના ધોરણોને પૂર્ણ કરે તેવી અપેક્ષા હતી: નવા પ્લાંટ માટેની માર્ગદર્શિકા (પ્રદૂષણ અટકાવ અને નાબૂદીની હેન્ડબુક) (1998) અને સામાન્ય પર્યાવરણીય સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી (EHS) માર્ગદર્શિકાઓ (2007), કોઈપણ અપવાદો નોંધ્યા સિવાય. IFCની લોન સમજૂતીમાં આને સુનિશ્ચિત કરવામાં આવ્યું છે જે અપવાદો પૂરા પાડ્યા વિના આ માર્ગદર્શિકાઓના બંને સમૂહોને કારણે "પર્યાવરણીય અને સામાજિક જરૂરિયાતો," તરીકે સ્થાપિત કરે છે.

સર્વાંગી પર્યાવરણીય અસર આકારણી (CEIA) (2007)ના ભાગરૂપે પ્રોજેક્ટના ઉત્સર્જનને મોડેલ કરવામાં આવ્યા હતાં. પૂરક પર્યાવરણીય અસર આકારણી (SEIA) (2007)માં સમાવેશ કરવામાં આવેલી હવાની ગુણવત્તા પર પડોશી અદાણી પાવર પ્લાંટના પ્રોજેક્ટ અને ફેઝ વનની સંચયી અસરોના વિશ્લેષણને સમાવવામાં આવ્યું હતું.⁴³ પ્રસ્તાવિત પ્રોજેક્ટ સ્થાન અને તેની નજીકના ગામોમાં આસપાસની હવાની ગુણવત્તાની સાંદ્રતા (માર્ચ 2006થી ફેબ્રુઆરી 2007) "સારી" તરીકે વર્ણવવામાં આવી હતી અને પરિણામગામી પ્રદૂષણના સ્તરો ભારતના રાષ્ટ્રીય વ્યાપક હવા ગુણવત્તા ધોરણો (NAAQS) (SEIA, પાન 9)ની અંદર હોવાનો અંદાજ છે. રાખ/ધૂળ નિયંત્રણના પગલાંઓમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે: ડિઝાઈન કર્યા પ્રમાણે 275 મીટર ઊંચા સ્ટેક્સ; બંધ કન્વેયર બેલ્ટ (મોટેભાગે)માં જમીનના સ્તરે કોલસાનું વહન; ઉડતી રાખનું નિયમન, વહન અને સંગ્રહ કરવા માટે બંધ પ્રણાલી; રાખના તળાવમાં નીચેની રાખનો સ્લરી ટ્રાન્સપોર્ટ અને સંગ્રહ; ધૂળ એકત્રીકરણ/દમન માટેની જોગવાઈ; કોલ કન્વેયરની લંબાઈમાં ભૌતિક બેરિયર (બોર્ડ) સ્થાપિત કરવા માટેની વધારાની યોજનાઓ; કોલ યાર્ડ ખાતે 9 મીટર ઊંચા વિન્ડ બેરિયરનું બાંધકામ; ધૂળને દબાવી દેતા ઉપકરણોનો ઉપયોગ અને "રજકણોનું ઉત્સર્જન 50 મિગ્રા/એનએમ3 સુધી મર્યાદિત રહે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે ડિઝાઈન કરેલ" ESP (ઈલેક્ટ્રોસ્ટેટિક પ્રેસિપિટેટર) (SEIA પાન 8).

સલ્ફરના ઓક્સાઈડના ઉત્સર્જનો સાથેના સંબંધમાં વિચારણા એ IFCની E&S સમીક્ષાનું કેન્દ્ર હતું. સલ્ફરના ઓક્સાઈડ (SOx)ના ઉત્સર્જનો બળતણમાં સલ્ફરના પ્રમાણ સાથે પ્રત્યક્ષપણે સંબંધિત છે.

⁴³ સંચયી અસરની આકારણી સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓની વિસ્તૃત ચર્ચા માટે, જુઓ મુદ્દો H.

બબતણ (કોલસા)માં મોટાભાગનું સલ્ફર સ્ટેક્સમાંથી ઉત્સર્જીત થાય છે. તેમાનું કેટલુંક રાખમાં પરિણમશે. સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ (SO₂)ના ઉત્સર્જન પર અને પ્લાંટમાંથી સલ્ફરના કુલ ઉત્સર્જન (દિવસ દીઠ 500 ટન) અંગે IFCની માર્ગદર્શિકાઓને પૂર્ણ કરવા માટે મૂળ પ્રસ્તાવિત (1 ટકા) કરતાં ઓછું સલ્ફરનું પ્રમાણ (0.6 ટકા સલ્ફર) ધરાવતા કોલસાની પસંદગી કરવા માટે IFC CGPLને માર્ગદર્શન આપી શક્યું હતું. ઓછું સલ્ફર ધરાવતો કોલસો સામાન્ય રીતે વધુ મોંઘો હોય છે તેથી CGPLએ પ્લાંટ લેઆઉટ એવી રીતે બનાવ્યો છે જેથી જો જરૂર પડે તો દહન બાદ સલ્ફર દૂર કરવાની ટેકનોલોજી (જેમ કે ગ્લુ ગેસ ડિસલ્ફરાઈઝેશન, FGD)નો ઉમેરો કરી શકાય (એટલે કે જો વધુ સલ્ફર ધરાવતો કોલસો આર્થિક રીતે પસંદગીપાત્ર બને અને ઉત્સર્જન અગાઉ સ્ટેકના વાયુઓમાંથી સલ્ફર દૂર કરવું જ પડે તેમ હોય તો). નાઈટ્રોજનના ઓક્સાઈડના ઉત્સર્જનને ઘટાડવા માટે યોગ્ય દહન ટેકનોલોજી પસંદ કરવામાં આવી હતી (NO_x, મુખ્યત્વે નાઈટ્રિક ઓક્સાઈડ, NO, અને નાઈટ્રોજન ડાયોક્સાઈડ, NO₂) ઉપરોક્ત એ સારા આચરણને રજૂ કરે છે.

CEIA (2007)એ SO₂, PM₁₀ (10μmનો સરેરાશ એરોડાયનેમિક વ્યાસ ધરાવતાં રજકણ) અને NO₂ની માપેલી (2006/07) સાંદ્રતાઓને ભારતીય NAAQSs સાથે સરખાવી હતી અને એક વખત CGPL સંપૂર્ણપણે સંચાલિત થયા બાદ પરિણામગામી સાંદ્રતાઓનો અંદાજ પણ કાઢ્યો હતો. પરિણામોને સાંદ્રતાઓની રૂપરેખાના આલેખ તરીકે અને પ્લાંટની આસપાસ આઠ ગ્રામ્ય સ્થાનો માટેના પરિણામોના કોષ્ટક તરીકે રજૂ કરવામાં આવે છે. સીઝનલ અને વાર્ષિક પરિણામો નોંધવામાં આવે છે. ઉપયોગમાં લેવામાં આવનારા કોલસામાં સલ્ફરનું પ્રમાણ 1 ટકામાંથી ઘટીને 0.6 ટકા થશે તેવી ધારણાઓ સાથે આ પરિણામોને SEIA (2007)માં અપડેટ કરવામાં આવ્યા હતાં. તેમ છતાં, જ્યાં CGPLમાંથી પરિણમતું વધતું પ્રદૂષણ પ્રવર્તમાન પ્રદૂષકોની સાંદ્રતાઓ કરતાં ઘણું વધારે છે તેવા ગામો છે. દેસલપરમાં 24 કલાકની સરેરાશ SO₂ સાંદ્રતા 15.4μg/m³થી વધીને 42.1μg/m³ (SEIA, કોષ્ટક 2a) જેટલો વધારો અનુભવે તેવો અંદાજ છે. બધી પરિણામગામી સાંદ્રતાઓ સંબંધિત NAAQSની નીચે હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે ત્યારે અંદાજીત અસરોની તીવ્રતા વધારે છે.

વૃદ્ધિસંબંધિત અસરો કે જે CGPL PM₁₀ ઉત્સર્જનોમાંથી પરિણમે છે તે SO₂ અને NO_xના ઉત્સર્જનોની અંદાજીત અસરો કરતાં નાની છે. આ અસરો માત્ર સ્ટેક્સમાંથી થતા ઉત્સર્જનો સાથે જ સંબંધિત છે અને જમીન આધારિત કોલસા અને રાખના નિયમનના કાર્યોમાંથી થતાં ઉત્સર્જનો માટે તે જવાબદાર નથી. MASSની ફરિયાદ સાથેના સંબંધમાં CAO નોંધે છે કે SO₂ (SEIA, આકૃતિ 2a)ની વૃદ્ધિ સંબંધિત 24 કલાક મહત્તમ જમીન સ્તર સાંદ્રતાનો આલેખ ત્રાગડી અને કોટડી બંદરો પર CGPLની દક્ષિણે અને દક્ષિણ પશ્ચિમે એરશેડ પર મહત્વપૂર્ણ અંદાજીત વૃદ્ધિ સંબંધિત અસરના વિસ્તારને દર્શાવે છે, જેનું અહેવાલમાં ખાસ વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું નથી.

CAO નોંધે છે કે ઉચ્ચ PM સાંદ્રતાઓ થોડાંક સમય માટે સાઈટ ખાતે અને તેની આસપાસ સ્પષ્ટ દેખાય છે. CEIA (ફકરાઓ 33-41) પ્લાંટના 10 કિલોમીટરની અંદર આઠ દેખરેખ સ્ટેશનો ખાતે માપવામાં આવેલી વ્યાપક હવાની ગુણવત્તા નોંધે છે. નમૂનાઓ (24 કલાકની સરેરાશ) માર્ચ 2006થી ફેબ્રુઆરી 2007 સુધીમાં લેવામાં આવ્યા હતાં. આ સમયગાળા માટે તમામ આઠ દેખરેખ સ્ટેશનની સરેરાશ તરીકે શ્વાસમાં જઈ શકે તેવા રજકણો (RPM) (PM10ને સમકક્ષ)ની વ્યાપક સાંદ્રતા 67.9 µg/m³ જેટલી નોંધાઈ હતી.

આ ઉપાય NAAQSના 100 µg/m³ના 24 કલાકના ધોરણ કરતાં નીચે હોવા દરમિયાન ગ્રામીણ અને રહેણાંક વિસ્તારોમાં RPM માટેના NAAQSના વાર્ષિક સરેરાશ ધોરણ 60µg/m³થી વધી ગયું હતું.

CEIAમાં નોંધાયેલા તમામ આઠ સ્ટેશન ખાતે માર્ચ 2006થી ફેબ્રુઆરી 2007 સુધી સરેરાશ RPM સાંદ્રતાઓ (67.9 µg/m³) પણ વાર્ષિક સરેરાશ PM10 50µg/m³ સાંદ્રતાને પણ અતિક્રમી ગઈ હતી જે વિશ્વ બેન્ક થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998) હેઠળના વિઘટિત એરશેડ માટેના આરંભનો સમાવેશ કરે છે. આ જ પ્રમાણે, કુલ તરતાં રજકણો (TSP)ની સરેરાશ વ્યાપક સાંદ્રતાઓ કે જે CEIA (110.5 µg/m³)માં નોંધાઈ છે તે 80 µg/m³ની ડિગ્રેડેડ એરશેડ માટેની થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ના વાર્ષિક સરેરાશ આરંભબિંદુથી વધી ગઈ હતી. વધુમાં SEIA (2008) 105.2–115.4 µg/m³ની મર્યાદામાં "વાર્ષિક સરેરાશ બેઝલાઈન SPM સાંદ્રતા" (કોષ્ટક (1એફ))ને નોંધે છે. ફરીથી આ માપણીઓ ડિગ્રેડેડ એરશેડ માટેના થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ના વાર્ષિક સરેરાશ આરંભબિંદુને વટાવી જાય છે.

વાર્ષિક E&S દેખરેખ અહેવાલો (AMRs) CGPL દ્વારા IFCને સુપ્રત કરવામાં આવ્યા હતાં કે જેની શરૂઆત મે 2009માં થઈ હતી તેમાં નોંધ્યું છે કે વ્યાપક હવામાં SPM (TSP) અને RPM (PM10) એ બંનેના સ્તરો સતત રાષ્ટ્રીય અને IFC ધોરણોથી ઉપર રહ્યા છે જે ફરીથી સૂચવે છે કે થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998) પ્રમાણે પ્રોજેક્ટ એરશેડને વિઘટન પામેલો માનવો જોઈએ.⁴⁴

CGPL પ્લાંટની અંદર અને તેની આસપાસ વિવિધ પ્રદૂષકોની વ્યાપક સાંદ્રતાઓ પર દેખરેખ રાખી રહી છે. ઝીણા કણો (PM10) અને સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ (SO₂)ની સાંદ્રતાઓ વેટ કેમિકલ અને ઓનલાઈન ઇલેક્ટ્રોનિક એનાલાઈઝર્સ સહિતની ઘણી પદ્ધતિઓ દ્વારા માપવામાં આવી રહી છે. CAOએ ડેટા અથવા ઉપકરણની ગુણવત્તાની તપાસ ન કરી હતી પરંતુ ઉપર ઉપરથી તે સારી રીતે

⁴⁴ AMR 2009, પાન 8; AMR 2010, પાન 6; AMR 2011, પાન 6; AMR 2012, પાન 6.

જાળવેલ અને સંચાલિત લાગી હતી. વધુમાં વ્યાપક (PM10, NOx, SO2, ઓઝોન સહિત) અને સ્ટેક (PM10, SO2, NOx) સાંદ્રતાઓનું ડિસપ્લે બોર્ડ એક પ્રવેશ દ્વારા પાસે હાજર છે અને તે સામાન્ય જનતાને દેખાય છે. જાહેરમાં તે ડેટાનું પ્રદર્શન એ સારી બાબત છે, જો કે CAOએ નોંધ્યું હતું કે થોડાં કલાકોના સમયગાળામાં ડેટા બદલાયો ન હતો અને તેથી તે જીવંત કલાક દીઠ ડેટા રજૂ ન કરે તેમ બની શકે છે.

CAOએ મુખ્ય પાવર સ્ટેશનથી લગભગ 3 કિમી દૂર ઓનસાઈટ રહીશ કેમ્પ/કેન્ટીન પાસે વ્યાપક હવા દેખરેખ સ્ટેશનની મુલાકાત લીધી હતી. દેખરેખ ત્રાહિત પ્રયોગશાળા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી છે અને ઉપકરણ સીલ અને લોક કરેલું છે. ત્રાહિત પક્ષ દ્વારા ઉપકરણોનું નિયમન અને સર્વિસ થાય તે માટે કરાર કરવામાં આવ્યો છે. આ પણ સારા આચરણને રજૂ કરે છે.

બેઝલાઈન સ્થાપિત કરવાના સમયે (2006/07), આઠ ગામો ખાતે 14–17µg/m³ (મહત્તમ 24 કલાક સરેરાશ) મર્યાદામાં આઠ ગામો ખાતે SO₂ની વ્યાપક સાંદ્રતાઓ નોંધાઈ હતી. તાજેતરના પરિણામો (અશ્વમેધ એન્જિનિયરિંગ એન્ડ કન્સલ્ટન્ટ્સ, 2012) આ મૂલ્યોના લગભગ 50 ટકા પર સાંદ્રતાઓ નોંધે છે. NO₂ માટેના પરિણામો આવું જ વલણ બતાવે છે. આ નોંધાયેલ ઘટાડાને 2006/07થી આ વિસ્તારમાં ઔદ્યોગિક વિકાસના સ્તર સાથે જોડવાનું CAOને મુશ્કેલ લાગે છે. આવા સંજોગોમાં CGPLના વ્યાપક હવા દેખરેખની સ્વતંત્રપણે ખરાઈ કરવામાં આવે તે એક સારું આચરણ ગણાશે. વધુમાં હવાની ગુણવત્તા વિશે બંદરના રહીશોની ચિંતાઓને જોતા, બંદર પર અને તેની નજીક બંને વ્યાપક કણ સાંદ્રતાઓ અને જમા થયેલી ધૂળ માટે નિયમિત હવા દેખરેખ કરવી અને આ અંગે સાર્વજનિક રીતે જાણ કરવી એ પણ સારું આચરણ રહેશે. કોઈપણ દેખરેખ કે મોડેલિંગના પ્રકાશમાં સાઈટ પરના તમામ વિવિધ ધૂળ નિયંત્રણ ઉપાયો (PM10, RPM, SPM, TSP માટે) ધ્યાનમાં લેવા અને બંદર પરની અસરો ઓછી થાય તેની ખાતરી કરવા માટે EMPમાં સુધારો કરવાનો વિચાર કરવો પણ યોગ્ય હોઈ શકે છે.

થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ને અનુસરતાં, ડિગ્રેડેડ એરશેડ્ઝમાં 500 MWe કરતાં મોટા પ્લાંટ ઓફસેટ જોગવાઈઓ લાગુ કરે તે જરૂરી બને છે જેથી સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે રજકણો અથવા સલ્ફર ડાયોક્સાઈડના કુલ ઉત્સર્જનોમાં કોઈ ચોખ્ખો વધારો ન થાય (પાન 417).

વર્તમાન ચિહ્નો એવા છે કે CGPL સ્ટેક ઉત્સર્જનો ધોરણોની અંદર છે અને કંપની કન્વેયર બેલ્ટ, કોલસાના જથ્થા અને રાખના તળાવમાંથી છૂપા ઉત્સર્જનોને મર્યાદિત કરવા માટે સંમત થયેલા પગલાંઓ લઈ રહી છે.⁴⁵ બીજી તરફ, વ્યાપક PM10 સાંદ્રતાઓ CEIA કર્યા બાદ મહત્વપૂર્ણ રીતે વધી

⁴⁵ SENES, ત્રિમાસિક E&S દેખાવ અહેવાલ (ઓક્ટોબર–ડિસેમ્બર 2012).

હોવાનું લાગશે જેમાં CGPLમાંથી મળતો તાજો ડેટા બતાવે છે કે વ્યાપક PM10 ફેબ્રુઆરી-માર્ચ 2013માં 132µg/m3 અને 149µg/m3ની વચ્ચે હશે, જે 100µg/m3ના 24 કલાકના NAAQS કરતાં ઘણું વધી જાય છે.⁴⁶ લાંબા ગાળાની મુદતનો ડેટા આ જ રીતે NAAQS અને થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ની ઘણી ઉપર ચાલી રહ્યો છે.⁴⁷ આ માટે CGPL ખાતેના કાર્યોને દોષપાત્ર ગણવામાં આવે તે જરૂરી નથી અને આસપાસની ગતિવિધિઓ, હવામાન અથવા કુદરતી સ્ત્રોતોની શક્તિમાં ફેરફાર સાથે સંબંધિત હોઈ શકે છે, પરંતુ ફરીથી તે સૂચવે છે કે પ્રોજેક્ટ ડિગ્રેડેડ એરશેડમાં ચાલી રહ્યો છે.

CGPLએ સાઈટમાંથી ધૂળના આવવા જવાના માર્ગને નિયંત્રિત કરવા માટેની કેટલાંક પગલાઓનો અમલ કર્યો છે, જેમાં કોલસાના નિયમન માટે (કોલ કન્વેયર ડિલિવરી સાઈટની પશ્ચિમે 9 મીટર ઊંચી વિન્ડ બ્રેક સ્થાપિત કરવામાં આવી છે અને રાખના નિયમન (સીલ કરેલી પાઈપ્સમાં રાખથી રાખના તળાવ સુધીની ગતિવિધિ; પવન ફૂંકાવાનું ટાળવા માટે તળાવોને ભીના રાખવામાં આવે છે) માટેના પગલાઓનો સમાવેશ થાય છે. રાખના તળાવો એ રાખનો સંગ્રહ અકવા માટેનો કામચલાઉ ઉકેલ છે. CGPLએ અન્ય હેતુઓ માટે ઓફસાઈટ રાખનો ઉપયોગ થઈ શકે તે માટે ઓનસાઈટ માળખાનો સમાવેશ કર્યો છે (ત્રાહિત પક્ષકારો દ્વારા ઈમારત/ફિલ મટીરિયલ તરીકે સહિત) જેનો હેતુ ચાર વર્ષની અંદર 100 ટકા ઉપયોગિતા સુધી પહોંચવાનો છે. તાજા દેખરેખ અહેવાલોમાં નોંધ્યા પ્રમાણે, જો કે, CGPL ફ્લાય એશ માટે વપરાશકર્તાઓ શોધવામાં પડકારો છે અને હાલની ઉપયોગિતા 4 ટકા જેટલી છે.

IFCના માર્ગદર્શનમાં જોગવાઈ છે કે "જ્યાં રાખના અવશેષ:ઓ ભારે ધાતુ, કિરણોત્સર્ગ અથવા અન્ય સંભવિતપણે જોખમી પદાર્થોના સંભવિતપણે વધારે સ્તરો ધરાવતા હોવાની અપેક્ષા હોય ત્યાં પ્લાંટના કાર્યોની શરૂઆત વખતે તેમનું પરીક્ષણ થવું જોઈએ." (થર્મલ પાવર પ્લાંટ માટે EHS માર્ગદર્શિકાઓ, 2008, પૃ.19). CGPLમાં IFCના રોકાણ બાદની તારીખે આ માર્ગદર્શિકાઓ હોવા દરમિયાન, CAOને લાગે છે કે જો IFC CGPLને એવી ભલામણ કરે કે ભારે ધાતુઓ અને કિરણોત્સર્ગ માટે રાખના અવશેષોનું પરીક્ષણ કરવામાં આવે તો તે એક સારું આચરણ હશે, જેમાં દેખરેખના પરિણામો પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત સમુદાયોમાં પ્રસારિત કરવામાં આવે.

CGPL હાલમાં કોલસાના સ્ત્રોતીકરણની કેટલીક સમસ્યાઓ ધરાવે છે જે માટે હવાના ઉત્સર્જનોની સમસ્યા ફરીથી ઉકેલવાની જરૂર પડી શકે છે જેથી અનુપાલનની જાળવણી સુનિશ્ચિત કરી શકાય. CGPL ખાતે વધારાની નિર્માણ ક્ષમતાનો સંભવિત ઉમેરો પણ ઉત્સર્જનના અનુપાલન પર અસર કરશે. IFCની ટીમ આ સમસ્યાઓથી માહિતગાર છે અને પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણના ભાગરૂપે તેનો ઉકેલ

⁴⁶ અશ્વમેઘ એન્જિનિયર્સ, CGPL પર્યાવરણીય નમૂનાઓના વિશ્લેષણનો અહેવાલ (માર્ચ 2013).

⁴⁷ CGPL, અર્ધવાર્ષિક અનુપાલન એક્ઝાલ (એપ્રિલ 2013).

લાવે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય. ત્રિમાસિક ESPR (SENES, ડિસેમ્બર 2012) જણાવે છે કે CGPL દ્વારા લગભગ 0.9થી 1.0 ટકા સલ્ફરના કોલસાનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો હતો. વધુમાં, અહેવાલ એ પણ નોંધે છે કે CGPL વધુ બે 830MWના કોલસાથી સંચાલિત એકમોનો ઉમેરો કરવાનું આયોજન કરી રહ્યું છે.

તારણો:

CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે IFCએ સફળતાપૂર્વક મૂલ્યાંકન વખતે તેના પ્રભાવનો ઉપયોગ કર્યો હતો જેથી સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે IFCની સમગ્ર પ્લાન્ટ ઉત્સર્જન માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન થાય. જો કે, CAOને એવું પણ માલૂમ પડે છે કે IFC એ સુનિશ્ચિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે તેના ગ્રાહકે એવા એરશેડમાં થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ની જરૂરિયાતો સાચી રીતે લાગુ કરી છે જેનું ડિગ્રેડેડ તરીકે વર્ગીકરણ થવું જોઈએ.

આ તારણ આપવામાં CAO IFCના એવા મતને નોંધે છે કે તેમણે 1998ની થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓને બદલે 2007ની સામાન્ય EHS માર્ગદર્શિકાઓ લાગુ કરવાનું પસંદ કર્યું હતું જે મૂલ્યાંકનના સમય વખતે "પહેલેથી ચલણમાં" હતી.⁴⁸ CAO વધુમાં IFCના એવા મતને નોંધે છે કે મૂલ્યાંકન વખતે ઉપલબ્ધ પુરાવો સૂચવતો હતો કે રજકણો માટે NAAQSનું પાલન કરવામાં આવી રહ્યું હતું.⁴⁹

બીજી દલીલ માટેનો આધાર એ છે કે ઉપલબ્ધ ડેટાથી વાર્ષિક સરેરાશની ગણતરી થઈ શકતી ન હતી, જે NAAQSની જરૂરિયાતો પ્રમાણે "અઠવાડિયામાં બે વખત લેવામાં આવતી વર્ષની 104 માપણીઓ"ના આધાર પર ગણવી જોઈએ. આવા ડેટાની ગેરહાજરીને કારણે IFC દલીલ કરે છે કે નિર્ધારણ માટે સાચી તુલનાત્મક બાબત NAAQSના 24 કલાકના સરેરાશ ધોરણ કરતાં વધુ હતી.

CEIAએ કઈ રીતે વ્યાપક હવાની ગુણવત્તા માપી હતી તેની સાથેના સંબંધમાં CAO થોડીક મૂંઝવણ નોંધે છે. પદ્ધતિના વિભાગમાં CEIA નોંધે છે કે વ્યાપક હવાના નમૂનાઓ માર્ચ 2006થી ફેબ્રુઆરી 2007 સુધીના સમયમાં 52 અઠવાડિયામાં અઠવાડિયામાં બે વખત એકત્ર કરવામાં આવ્યા હતાં (પાન 52). જો કે, અહેવાલમાં અન્ય મુદ્દાઓ પર, માર્ચ 2006થી ફેબ્રુઆરી 2007ની વચ્ચેની ત્રણ સીઝનમાંથી મેળવેલા ડેટાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. પ્રોજેક્ટ માટે ADBના 2007ના પર્યાવરણીય આકારણી અહેવાલમાં આ જ પ્રકારની મૂંઝવણ પ્રવર્તે છે જે જણાવે છે કે "માર્ચ 2006થી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં 52 અઠવાડિયામાં અઠવાડિયે બે વખત નમૂનાઓ એકત્ર કરવામાં

⁴⁸ CAOના ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ (2013).

⁴⁹ સમાન સ્ત્રોતમાંથી.

આવ્યા હતાં," સાથે સાથે એવી પણ નોંધ લેવામાં આવી હતી કે EIAના હેતુઓ માટે ચોમાસાની ઋતુની ગણતરી કરવામાં આવી ન હતી (પાન 22).

ત્રણ ઋતુના ડેટાનો ઉપયોગ કરીને NAAQS પદ્ધતિ પ્રમાણે વાર્ષિક સરેરાશ ગણી ન શકાય તે અંગે સંમત થવાની સાથે CAOને 24 કલાકની સરેરાશ ગણવા માટે ડેટાની પર્યાપ્તતા વિશે સમાન ચિંતાઓ હશે, કારણ કે આ માટે 24 કલાક સુધી દેખરેખ રાખેલ મૂલ્યો "વર્ષમાં 98% સમય" સાથે અનુપાલન સાધતા હોય તે જરૂરી છે જેમાં 2% સમય માટે વધારો માન્ય છે, પરંતુ "સતત બે દિવસોએ નહીં" (CEIA, પરિશિષ્ટ 5).

તો વધુમાં વધુ એવી દલાલ કરી શકાય કે મૂલ્યાંકન વખતે IFC પાસે એવી સ્પષ્ટતા ન હતી કે રજકણોની વ્યાપક સાંદ્રતા NAAQSના ધોરણોથી વધી ગઈ હતી કે કેમ (જો કે ત્રણ ઋતુની સરેરાશ વાર્ષિક સરેરાશ ધોરણથી આશરે 13% ઉપર ચાલી રહી હતી).કોઈપણ કિસ્સામાં CAOને આ મુદ્દે આ પ્રમાણે દલીલ કરવા યોગ્ય લાગે છે: (એ) બંને CEIA અને SEIA ડેટા સૂચવે છે કે એરશેડ લાગુ પડતી થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998) પ્રમાણે ડિગ્રેડ થયા હતાં; અને (બી) CGPLના E&S પરામર્શકે ઓછામાં ઓછા મે 2009થી NAAQS અને IFC વ્યાપક હવા ધોરણોની હદ ઓળંગવામાં આવી રહી છે.

CAOને લાગે છે કે લોન સમજૂતી માટે જરૂરી છે કે CGPL વિશ્વ બેન્કની થર્મલ પાવરની માર્ગદર્શિકાઓ (1998) અને સામાન્ય EHS માર્ગદર્શિકાઓ (2007) એમ બંનેને પૂર્ણ કરે. આ પોતાના બોર્ડમાં IFCની રજૂઆતો સાથે સાતત્યસભર છે કે IFC પોતાની હવા ઉત્સર્જન "માર્ગદર્શન મર્યાદાઓ" (પાન 15) અને દેખાવ ધોરણોનું પાલન જરૂરી બનાવીને આ પ્રોજેક્ટમાં મૂલ્ય વૃદ્ધિ કરશે, જેને "ભારત સરકારની જરૂરિયાતો કરતાં વધુ સખ્ત" ગણાવવામાં આવી રહી છે (પાન 5). CAO આમ ફરીથી પોતાનું તારણ જણાવે છે કે IFC થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ની જરૂરિયાતોને સાચી રીતે લાગુ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે જે ડિગ્રેડેડ એરશેડમાં મોટા થર્મલ પાવર પ્લાંટ પર રજકણો અને SO2 માટેની કોઈ ચોખ્ખી વધારાની જરૂરિયાતો મૂકતું નથી. અનુપાલન ન થતું હોવા ઉપરાંત, CAOને લાગે છે કે હવાની ગુણવત્તાના મુદ્દા અંગે IFCનો અભિગમ તેના ધોરણોના લઘુત્તમ અર્થઘટનને રજૂ કરે છે જે બોર્ડને રજૂ કરવામાં આવ્યા પ્રમાણે પ્રોજેક્ટમાં તેની સહભાગિતા માટેના જણાવેલા તર્ક સાથે સુસંગત નથી: જેનું નામ છે, ધોરણો સાથે અનુપાલન દ્વારા સુધારેલ E&S દેખાવ જે રાષ્ટ્રીય જરૂરિયાતો કરતાં વધુ કડક છે.

છેવટે, CAO નોંધે છે કે જ્યારે પ્લાંટ પૂરી ક્ષમતા પર કામ કરતો હોય ત્યારે ઉપયોગ કરવામાં આવી રહેલ કોલસાની ગુણવત્તા દિવસ દીઠ 500 ટન (મેટ્રિક) સલ્ફર ડાયોક્સાઈડની IFC

માર્ગદર્શિકાને ઓળંગી જઈ શકે છે (EHS થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ, 1998). 830MWના એકમોના પ્રસ્તાવિત ઉમેરા માટે મહત્વપૂર્ણ રીતે ઓછા સલ્ફર પ્રમાણના કોલસાના ઉપયોગની જરૂર પડશે જેથી IFC 500tpd (ટન પ્રતિ દિન)ની મર્યાદા પૂરી થઈ શકે.⁵⁰

સમસ્યા B. પોતાની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવરની સંચયી અસરો અને મુંદ્રા પશ્ચિમ બંદરના બાંધકામ અંગે IFCએ પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ

નીચે મુદ્દા H સાથે આવરી લેવામાં આવેલ છે.

સમસ્યા C. પ્રોજેક્ટ માટે સમુદાયના સહકાર અંગે IFCની આકારણી પૂરતી હતી કે કેમ

ઉપર મુદ્દા એ2ની ચર્ચા જુઓ.

સમસ્યા D. ફરિયાદીઓની માછીમારી માટેની સીઝનલ વસાહતો અને માછલી સૂકવણીના વિસ્તારોના સંદર્ભમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5ને સાચી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ

ફરિયાદીઓ ભારપૂર્વક જણાવે છે કે જ્યારે CGPLએ જમીન અધિપ્રાપ્તિના મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લીધા હતાં ત્યારે ત્રાગડી અને કોટડી બંદરો પર સીઝનલ વસાહતોને નજરઅંદાજ કરવામાં આવી હતી. ચોક્કસ ચિંતાઓ ફેન્સ અને ચેનલના બાંધકામ સાથે સંબંધિત છે જે ગામથી માછીમારીની વસાહત સુધીના વળતા પ્રવાસનું અંતર વધારે છે અને માછલીની સૂકવણીના વિસ્તારો સુધી પહોંચી શકાતું નથી.

જમીન અધિપ્રાપ્તિ અને અનૈચ્છિક પુનઃવસાહત અંગે IFC PS5 બંને શારીરિક અને આર્થિક સ્થળાંતરને લાગુ પડે છે અને એવી બધી વ્યક્તિઓ સુધી વિસ્તરે છે જેઓ જમીન સંપાદિત કરે અથવા તેનો ઉપયોગ કરે, પછી ભલે તેમની પાસે પ્રાપ્ત કરવામાં આવી રહેલી જમીનના ઓળખપાત્ર કાનૂની અધિકાર અથવા દાવો ન હોય. PS5 (2006)ના લાગુ પડતાં સંસ્કરણ હેઠળ ચાવીરૂપ પરીક્ષણ એ છે કે પ્રોજેક્ટ વિસ્તારમાં રહેતાં લોકોએ સ્થળાંતર કરવું જરૂરી છે કે કેમ (શારીરિક સ્થળાંતર) (ફકરો 16) અને/અથવા પ્રોજેક્ટ દ્વારા જમીન અધિપ્રાપ્તિને કારણે આવક કે આજીવિકાનું નુકસાન (આર્થિક વિસ્થાપન) (ફકરો 20) સહન કરે છે કે કેમ. બીજી તરફ, જો વિપરીત

⁵⁰ 500 ટન પ્રતિ દિન (tpd) SO₂ પ્રતિ દિન 1% S કોલસા (અથવા 9MMTA)ના 25 કિલો ટન (મેટ્રિક) (kT) બરાબર છે, કોલસામાંનો 100% સલ્ફર SO₂ તરીકે ઉત્સર્જીત થાય છે એમ ધારતાં.

આર્થિક, સામાજિક અથવા પર્યાવરણીય અસરો જમીન અધિપ્રાપ્તિ સિવાયની પ્રોજેક્ટની પ્રવૃત્તિઓમાંથી ઉદભવે તો PS5 સૂચવે છે કે આ અંગે PS1 (ફકરો 6) હેઠળ કામ કરવું જોઈએ.

PS5ના ઉપયોગ અંગે IFC માર્ગદર્શન મુજબ જરૂરી બને છે કે "જેઓ જમીનની અધિપ્રાપ્તિ અથવા જમીનના ઉપયોગના અધિકારોના પરિણામે નકારાત્મક સામાજિક અને આર્થિક અસરો ભોગવે" તેવા લોકોમાં "સીઝનલ સંસાધન વપરાશકર્તાઓ જેમ કે પશુપાલકો અથવા માછીમાર કુટુંબો"નો સમાવેશ થઈ શકે છે (GN5, para G3). તેમાં એવી પણ જોગવાઈ છે કે IFC "ગ્રાહકોએ એવા તમામ વ્યક્તિઓ અને સમુદાયોને ઓળખવા જોઈએ અને તેમની સાથે પરામર્શ કરવો જોઈએ જેમનું જમીન અધિપ્રાપ્તિ દ્વારા વિસ્થાપન થશે જેથી જમીનના હોદ્દાઓ, દાવાઓ અને ઉપયોગ વિશે પૂરતી માહિતી મેળવી શકાય" (ફકરો G4).

લાગુ પડવાની ક્ષમતાના પ્રશ્નો ઉપરાંત, CAO નોંધે છે કે PS5 માટે જરૂરી છે કે IFC ગ્રાહક વિસ્થાપન ટાળે અથવા ઓછું કરે તે માટેની અનુકૂળ વૈકલ્પિક પ્રોજેક્ટ ડિઝાઇનને ધ્યાનમાં લે (ફકરો 7), અને સ્થળાંતર કરેલ વ્યક્તિઓને વળતર અને અન્ય સહાયતા પૂરી પાડે જેથી તેમની આજીવિકા સુધારવામાં અથવા કમ સે કમ તેને પૂર્વવત કરવામાં મદદ મળે (ફકરો 8). PS5 પુનર્વસન આયોજન અને અમલીકરણ માટે વિસ્તૃત જોગવાઈઓ પણ ધરાવે છે. આમાં વિસ્થાપન સાથે સ્થળાંતર (ફકરો 9) અગાઉ સૂચિત પરામર્શ માટેની જરૂરિયાતનો સમાવેશ થાય છે જેનો હેતુ વૈકલ્પિક પ્રોજેક્ટ ડિઝાઇનને શોધીને અનૈચ્છિક પુનર્વસન ટાળવાનો કે ઓછામાં ઓછું તેને ઘટાડવાનો છે. જ્યાં અનૈચ્છિક પુનર્વસન ટાળી શકાય તેમ ન હોય તો ગ્રાહક "એવા વ્યક્તિઓને ઓળખવા માટે યોગ્ય સામાજિક આર્થિક બેઝલાઇન ડેટા સાથેની વસ્તીગણતરી કરે તે જરૂરી છે જેઓ પ્રોજેક્ટ દ્વારા સ્થળાંતર કરશે" (ફકરો 11).

મુખ્ય પ્રોજેક્ટ સ્થાન ઉપરાંત, કે જેના માટે PS5 લાગુ કરવું જોઈતું હતું તેવી સંમતિ સધાઈ હતી, CGPLએ CGPL ફ્લિંગ સિસ્ટમ માટે આઉટલેટ ચેનલ તેમજ CGPL અને અદાણી પાવર માટે સંયુક્ત ઈનટેક ચેનલનું નિર્માણ કરવાના હેતુઓ માટે જમીન સંપાદન કરી હતી.

આ ક્ષેત્રો સાથેના સંબંધમાં, પ્રોજેક્ટની પુનર્વસન યોજના (2008) નોંધે છે કે CGPLની ઈનટેક અને આઉટફોલ ચેનલ્સ માટે માર્ગોના અધિકારોમે 102 હેક્ટર જમીન પર પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર પડશે.

પુનર્વસન યોજના (2008) જણાવે છે:

વિશાળ આંતરભરતી કાદવચુક્ત જમીન ધરાવતા પ્રોજેક્ટ વિસ્તારની સીધા સામે આવતા તટીય પાણીમાં કોઈ સ્થાનિક માછીમારીની પ્રવૃત્તિઓ નથી. સૌથી નજીકનો માછીમાર સમુદાય કોટડી ખાડીના કાંઠે છે જે મુઢવા ખાડીથી લગભગ 2.8 કિમી બહારના પ્રોજેક્ટ વિસ્તારમાં આવેલો છે.

વપરાયેલા ફ્લિંગ વોટરના સ્રાવથી ખાડીની માછીમારીની પ્રવૃત્તિઓને અસર થશે નહીં જે પાણીમાં ઘણાં કિલોમીટર દૂર થાય છે. ઇનટેક ચેનલ પર ભૂગર્ભ નળીની જોગવાઈથી તટીય રેખા પર માછલીની સૂકવણીના વિસ્તારોમાં માછીમાર સમુદાયની સતત પહોંચ સુનિશ્ચિત થશે (ફકરો 18).⁵¹

પ્રોજેક્ટની પાસે રહેતા માછીમાર સમુદાયોના આ વર્ણન માટેના સંદર્ભો પૂરા પાડવામાં આવ્યા નથી અને પુનર્વસન યોજના માછીમાર લોકો પર જમીન અધિપ્રાપ્તિની અસરનો કોઈ વધુ સંદર્ભ આપતી નથી. જ્યારે 2008માં ઇનટેક અને આઉટલેટ ચેનલનું આખરી સ્થાન નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું ત્યારે પુનર્વસન યોજના સુધારવામાં આવી ન હતી.

IFC દ્વારા CAOને સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે પ્રોજેક્ટ માછીમારીના વિસ્તારોમાં પહોંચના કોઈપણ નિયંત્રણમાં પરિણમ્યો નથી અથવા તો સીઝનલ માછીમારીની વસાહતો માટે વપરાતા વિસ્તારોમાં પહોંચના મહત્વપૂર્ણ નિયંત્રણમાં પરિણમ્યો નથી. વધુમાં IFC ભારપૂર્વક જણાવે છે કે CGPLએ વૈકલ્પિક એક્સેસ માર્ગ તૈયાર કર્યો છે અને આઉટફોલ ચેનલ પર સેતુ બનાવ્યો છે જેથી સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે માછીમારીના વિસ્તારો અને સીઝનલ વસાહત વિસ્તારોની પહોંચ જાળવી શકાય (જો કે તેનાથી ત્રાગડી ગામેથી ત્રાગડી બંદર સુધી પ્રવાસના અંતરમાં 3.8 કિમીનો વધારો થશે તેવો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે). જો કે, માત્ર પ્રવાસના અંતરમાં વધારો થવાથી PS5 હેઠળ આર્થિક વિસ્થાપન નહીં થાય તેવી દલીલ કરવામાં આવે છે.

ઉપલબ્ધ સેટેલાઈટ તસ્વીરોની સમીક્ષામાંથી, એવું જોઈ શકાય છે કે ચેનલ્સના નિર્માણ માટે સેન્ડ બારના વિસ્તારોના સંપાદનની જરૂર પડી હતી જે ત્રાગડી બંદર અને કોટડી બંદરનો સમાવેશ કરે છે. IFC સ્વીકારે છે કે ચેનલનું બાંધકામ શરૂ થયું તે પહેલાં આ બંદરો પર વસવાટ થયો હતો, જો કે એ સ્પષ્ટ છે કે બંદર પર રહેતાં લોકોની સંખ્યામાં ત્યારથી મહત્વપૂર્ણ વધારો થયો છે. CAO દ્વારા ઉપલબ્ધ સેટેલાઈટ તસ્વીરોની સમીક્ષા પ્રાપ્ત કરેલ બંદરની જમીનની રકમનો અંદાજ આપે છે. આઉટફોલ ચેનલ માટે સેન્ડબારના 500 રેખીય મીટર (6 હેક્ટર) અને ઇનટેક ચેનલ માટે 150 રેખીય મીટર (7 હેક્ટર). સેટેલાઈટ તસ્વીરોની સમીક્ષા એ પણ સૂચવે છે કે ચેનલ્સના બાંધકામ માટે સંપાદન કરેલી બંદરની જમીનમાં એવા વિસ્તારોનો સમાવેશ થતો જેનો રહેઠાણો કે અન્ય બાંધકામ માટે ઉપયોગ થયો હતો અને એવા વિસ્તારો કે જેનો માછલી સૂકવવા જેવી આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ માટે ઉપયોગ થતો હતો. CAO ટીમ દ્વારા બંદર પર જોવામાં આવેલા ઘણાં માળખાઓ (ફેબ્રુઆરી 2013માં) સરળતાથી ખસેડી શકાય તેવા લાગતાં હતાં ત્યારે એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે કેટલાંક સીઝનલ રહેણાંક વિસ્તારો અને વ્યાપારી ગૃહો વધારે કાયમી પાસાંઓ ધરાવતા હતાં, ખાસ

⁵¹ CAO નોંધે છે કે ફરિયાદીઓ તેમની આજીવિકાના આ ચિત્રણ સામે વિરોધ વ્યક્ત કરે છે.

કરીને નક્કર સપાટીમાં. ત્રાગડી બંદર સુધી પહોંચવા માટે જરૂરી અંતર વધારવા ઉપરાંત, ફરિયાદીઓએ CAOને જાણ અકી હતી કે ઇનટેક ચેનલ જૂના કોટડી બંદરની મર્યાદિત પહોંચ હતી (ઇનટેક ચેનલની પૂર્વે) અને વસાહતી માછીમાર લોકોએ નવા કોટડી બંદર ખાતે પુનર્વસવાટ કર્યો હતો (ઇનટેક ચેનલની પશ્ચિમે). IFC અને CGPL પણ સ્વીકારે છે કે ચેનલના બાંધકામમાં જમીનના વિસ્તારોના સંપાદનનો સમાવેશ થતો હતો જે અગાઉ પહોંચના હેતુઓ માટે બંદરના રહેવાસીઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતો હતો.

તારણો:

CAOને લાગે છે કે PS5ની અરજી સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ PS1 સાથેના સંબંધમાં ઉપર રૂપરેખા આપેલા મુદ્દાઓની પ્રતિકૃતિ છે. ટૂંકમાં, IFC આ પ્રોજેક્ટ સાથે એવી સમજના આધારે પ્રવૃત્ત થયું કે તે બંદરો પર સીઝન પ્રમાણે રહેતાં સમુદાયો પર કોઈ નકારાત્મક અસર કરશે નહીં અથવા તે નજીવી હશે. આ સમુદાયોના સંજોગો પ્રત્યે વિસ્તૃત ધ્યાન આપતા બેઝલાઈન અભ્યાસ અથવા અસરની આકારણીની ગેરહાજરીની નોંધ લેતાં CAOને લાગે છે કે IFCએ એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે જરૂરી પગલાંઓ લીધા નહીં કે ફરિયાદીઓ સાથેના સંબંધમાં PS5ની અરજીની યોગ્ય રીતે આકારણી કરવામાં આવે. પરિણામે, IFC અથવા CGPL બેમાંથી કોઈએ PS5ની વધુ વિગતવાર જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી.

આ તારણ સુધી પહોંચવામાં CAO IFCના મતને નોંધે છે: (એ) એ કે "CEIA અને RMEIAએ માછીમાર સમુદાયોના કોઈ શારીરિક અને/અથવા આર્થિક વિસ્થાપનની આગાહી કરી ન હતી;" અને (બી) "એ કે આખરી આઉટફોલ સ્થાન નિર્ણયના ભાગરૂપે આકારણીઓએ CEIA અને RMEIAના વિવાદની પુનઃપુષ્ટિ કરી હતી."⁵²

CAO પોતાના નિર્ણયના સમર્થનમાં IFC દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલા નીચેના નિષ્કર્ષને પણ નોંધે છે કે બંદર પર સીઝનલી રહેતાં માછીમાર લોકો સાથેના સંબંધમાં PS5 લાગુ ન કરવું જોઈએ:

સીઝનલ વસાહત આવશ્યક રીતે કામચલાઉ છે, જે પ્રત્યેક સીઝનના અંતે ધ્વસ્ત થાય છે...

ત્રાગડી બંદર ખાતે સીઝનલી રહેતાં કુટુંબોની સંખ્યામાં વધારો એ બાબતનો પુરાવો છે કે વસાહત માટે ઉપલબ્ધ સેન્ડ બારની લંબાઈમાં થયેલા ઘટાડાથી અગાઉના કોઈપણ સીઝનલ રહીશોને પછીના વર્ષે સમાન બંદર પર પરત ફરવાની અને સ્થાયી થવાની તક નકારવામાં આવી નથી...

⁵² CAOના ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ (2013).

જો આઉટફોલ ચેનલના બાંધકામ બાદ સમાવેશ માટે બધા અગાઉના કુટુંબો માટે સેન્ડ બારની પૂરતી લંબાઈ રાખવામાં આવી ન હોત તો આ સંભવિત શારીરિક વિસ્થાપનની સ્થિતિ થઈ હોત...

બંદર પર રહેતાં કુટુંબોની સંખ્યામાં વધારો થયો છે તે એ બાબતનો પુરાવો છે કે કોઈ શારીરિક વિસ્થાપન થયું નથી.⁵³

IFC દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા અભ્યાસોની સમીક્ષા કર્યા બાદ CAOને ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષને સમર્થન આપવા માટે પૂરતી સાબિતી મળતી નથી.⁵⁴ ખાસ કરીને, CAO પુનઃ ભારપૂર્વક જણાવે છે કે પ્રોજેક્ટથી એવી કોઈ સામાજિક આધારરેખા અથવા અસરની આકારણી પેદા થઈ નથી જે બંદર પર સીઝન પ્રમાણે રહેતાં ઘરોને આવરી લે. ફરિયાદમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓને જોતાં, સેટેલાઈટ તસ્વીરોની CAO દ્વારા સમીક્ષા અને ત્રાગડી અને કુટડી બંદર ખાતે વસાહતોના અવલોકનોથી CAOને લાગે છે કે જેના કારણે હેતુલક્ષી આકારણીની જરૂર પડે તેવા પ્રોજેક્ટ સંબંધિત વિસ્થાપન (બંને શારીરિક અને આર્થિક)ના અપૂરતા ચિહ્નો છે. આ સમુદાયો પર જોખમો અને અસરોની PS1 અનુપાલન આકારણીના અભાવ સાથે વસાહતોને PS5 લાગુ પાડી શકવાની ક્ષમતા પરના નિષ્કર્ષો સુધી પહોંચવામાં IFC ઉપરના મુદ્દા A1માં ચર્ચામાં સ્થાપિત ટકાઉપણાની નીતિની જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે. આ તબક્કે બેઝલાઈન સર્વે અને અસર આકારણી સકારાત્મક નિવારણ પગલાંઓ હશે ત્યારે લોકોનું વિસ્થાપન થયું છે તેવા કોઈપણ તારણો PS5ની જરૂરિયાતો સાથે અનુપાલન તરફ જરૂરથી દોરી જશે.⁵⁵

⁵³ સમાન સ્ત્રોતમાંથી.

⁵⁴ CEIA (2007) એવા નિવેદનો ધરાવે છે કે પ્રોજેક્ટ સ્થાન "વસવાટ, કાયમી માળખા, વૃક્ષોના આવરણ અને વન્ય સજીવોના જીવનથી મુક્ત" હોવાથી કોઈ પુનઃવસવાટની પ્રવૃત્તિઓની જરૂર પડશે નહીં (પાન 121). જો કે, આ આકારણી PS5ના હેતુઓ માટે અપૂરતી જણાઈ હતી. પ્લાન્ટના મુખ્ય સ્થળ (ટુંડા, મોટા કંદાગરા અને નાના ભદિયા) પાસે પ્રોજેક્ટ અસરગ્રસ્ત ગામો સાથેના સંબંધમાં, આમ, અલગ બેઝલાઈન અભ્યાસ અને બાદમાં પુનઃવસવાટ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. RMEIA (2007) અને MEIA (2009)ના હેતુઓ સામુદ્રિક પર્યાવરણીય મુદ્દાઓ સુધી મર્યાદિત છે અને આમ પણ પ્રોજેક્ટ માટે પુનઃવસવાટ જરૂરી નથી એવી ધારણા ફરીથી કહેતી વખતે તેઓ વિસ્થાપનના સંબંધમાં કોઈ સ્વતંત્ર તારણો આપતા નથી. CAO પણ નોંધે છે કે 2007ના અભ્યાસો ફ્લિંગ ચેનલ્સના સ્થાન પર આખરી નિર્ણય અગાઉની તારીખના છે.

⁵⁵ નોંધ લેવી જોઈએ કે PS5ની જરૂરિયાતો કે જેને વિસ્થાપન શરૂ કરતાં અગાઉ શરૂ કરવી જોઈએ જેમાં વિસ્થાપનને ટાળવા કે ઓછું કરવા માટે સાનુકૂળ વૈકલ્પિક પ્રોજેક્ટ ડિઝાઈન અંગે વિચાર કરવાની જરૂરિયાત (ફકરો 7), અને શારીરિક વિસ્થાપનના કિસ્સામાં ચૂકવણી (ફકરો 16)નો સમાવેશ થાય છે.

મુદ્દો E. દેખાવ ધોરણ 1માં સ્થાપિત નિશ્ચિતતા માટેની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરતા એક્શન પ્લાન
ઘડવા અંગે IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું કે કેમ

સમસ્યા F. નિયામક અને ઋણદાતાની E&Sની જરૂરિયાતો અંગે CGPLના રિપોર્ટિંગ અંગેની
પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ

સમસ્યા G. પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખવામાં આવેલી E&Sની સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવવા માટે
ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતું પ્રતિક્રિયાત્મક રહ્યું છે કે કેમ

ફરિયાદીઓ એવી ચિંતાઓ વ્યક્ત કરે છે કે પ્રોજેક્ટનું IFC દ્વારા નિરીક્ષણ અપૂરતું છે. ખાસ કરીને, ફરિયાદીઓ CGPLના બાહ્ય E&S પરામર્શક (SENES) દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા અહેવાલો પર IFC દ્વારા રાખવામાં આવતા વિશ્વાસનો મુદ્દો ઉઠાવીને એવો આક્ષેપ કરે છે કે SENES'ના વાર્ષિક દેખરેખ અહેવાલો એકબીજામાંથી મહદ અંશે કોપી અને પેસ્ટ કરેલાં છે અને "IFC/ADB [એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેન્ક] નીતિઓ અને મુદ્દાઓ બંનેની સમજના અભાવ, ઉલ્લંઘનો પર દેખરેખ રાખવામાં ચૂકથી ખરડાયેલા છે, જે જટિલ સમસ્યાઓના સરળ ઉપાયો સૂચવે છે અને આ ગંભીર મુદ્દાઓ પ્રત્યે કારણદર્શક અભિગમ અપનાવે છે."⁵⁶ વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે SENESના અહેવાલો પ્રોજેક્ટના દેખાવ પર માત્ર લાગુ પડતાં દેખાવના ધોરણોના પેટાસમૂહ સાથેના સંબંધમાં જ દેખરેખ રાખે છે, જે દરમિયાન "રાષ્ટ્રીય કાયદાઓ અને IFC ધોરણો બંનેના સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘનો" જોવામાં નિષ્ફળ જાય છે."⁵⁷

IFC રોકાણના સમગ્ર જીવનચક્ર દરમિયાન ગ્રાહકના E&S દેખાવ પર દેખરેખ રાખે તે જરૂરી છે. ગ્રાહક દ્વારા સુપ્રત કરવામાં આવેલા વાર્ષિક દેખરેખ અહેવાલો અને IFCના ESRP દ્વારા જરૂરી સાઈટ મુલાકાતોના આધાર પર પ્રોજેક્ટ નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે. ESRPsમાં નક્કી કર્યા પ્રમાણે, "E&S નિરીક્ષણનો હેતુ એ દેખાવના ધોરણો (PSs) સાથે અનુપાલનના દરજ્જાની આકારણી કરવા માટે જરૂરી માહિતી, સામાન્ય અને ક્ષેત્ર માટેની ચોક્કસ પર્યાવરણીય અને સ્વાસ્થ્ય અને સલામતીની (EHS) માર્ગદર્શિકાઓ અને પર્યાવરણીય તથા સામાજિક એક્શન પ્લાન (ESAP અથવા એક્શન પ્લાન) વિકસાવવાનો અને તેને જાળવવાનો છે" (ESRP 6, ફકરો 1). જો ગ્રાહક ESAP અથવા કાનૂની સમજૂતીમાં વ્યક્ત કર્યા પ્રમાણે તેની E&Sની પ્રતિબદ્ધતાઓનું અનુપાલન કરવામાં નિષ્ફળ

⁵⁶ MASS સાર્વજનિક નિવેદન તારીખ મે 17, 2012.

⁵⁷ સમાન સ્ત્રોતમાંથી.

જાય તો,⁵⁸ IFC "સાનુકૂળ હોય તેટલી હદ સુધી તેને અનુપાલનમાં પરત લાવવા માટે ગ્રાહક સાથે કામ કરવા અને જો ગ્રાહક અનુપાલન પુનઃસ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો જ્યારે યોગ્ય હોય ત્યારે ઉપાયો લાગુ કરવા માટે" પ્રતિબદ્ધ છે (ટકાઉપણાની નીતિ, 2006, ફકરો 26). ગ્રહકના પક્ષે, દેખરેખ "પ્રોજેક્ટના જોખમો અને અસરો સાથે સુસંગત" હોવાની અપેક્ષા છે (PS1, ફકરો 24).

જે રીતે IFCએ CGPLની E&S જવાબદારીઓનું માળખું તૈયાર કર્યું અને તેના પર નજર રાખી તેની સાથે સંબંધિત ત્રણ મુદ્દાઓ પર આ ઓડિટમાં ખુલાસો માંગવામાં આવ્યો હતો: (એ) IFCએ CGPLને એવા એક્શન પ્લાનને ઘડવા અંગે પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું કે કેમ જે PS1માં સ્થાપિત ચોક્કસતા માટેની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરે છે; (બી) CGPLની E&S રિપોર્ટિંગ જવાબદારીઓની પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ (બંને નિયામક અને ઋણદાતા); અને (સી) પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખવામાં આવેલા E&Sના મુદ્દાઓનો ઉકેલ લાવવા માટે IFC ગ્રાહક સાથે સામેલ થવામાં પૂરતું પ્રતિક્રિયાત્મક છે કે કેમ.

યોગ્ય E&S એક્શન પ્લાનના વિકાસના સંબંધમાં CAO PS1 હેઠળ નીચેની જરૂરિયાતો નોંધે છે:

[એક્શન પ્લાન] સામાજિક અને પર્યાવરણીય જોખમો અને વિપરીત અસરો અંગેના પરામર્શના પરિણામોને વ્યક્ત કરશે અને આનો ઉકેલ લાવવા માટેના પ્રસ્તાવિત પગલાંઓ અને કાર્યવાહીઓ દર્શાવશે, જે ફકરા 21 હેઠળની જરૂરિયાતો સાથે સુસંગત હોય. એક્શન પ્લાન નિયમિત શમન ઉપાયોના ટૂંકા વિવરણથી માંડીને શ્રેણીબદ્ધ ચોક્કસ યોજનાઓ સુધીની મર્યાદા ધરાવતો હોઈ શકે છે. એક્શન પ્લાન આમ કરશે: (1) હાથ ધરાવામાં આવનારા શમનના પગલાંઓ અથવા સુધારાત્મક ક્રિયાઓના વિવિધ સમૂહોને અમલ કરવા માટે જરૂરી પગલાંઓનું વર્ણન કરશે; (2) આ ક્રિયાઓને પ્રાથમિકતા આપશે: [અને] (3) તેમના અમલીકરણ માટેની સમયરેખાનો સમાવેશ કરશે (ફકરો 16).

શમનના પગલાંઓ અંગેના અપડેટ્સ અને અમલીકરણ સાથે પ્રગતિ પરના અહેવાલોની સાથે સમુદાયોને એક્શન પ્લાન અંગે જાણ કરવાની વધારાની જરૂરિયાતો PS1ના ફકરા 16 અને 26માં સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે.

⁵⁸ ESAP ઉપરાંત, CGPL લોન સમજૂતીમાં પર્યાવરણીય અને સામાજિક જરૂરિયાતોના પાલનની જરૂર પડે તેવી પ્રમાણિત જોગવાઈઓનો સમાવેશ થતો હતો, જેમાં IFC દેખાવ ધોરણો, સંબંધિત સ્વાસ્થ્ય અને સલામતી માર્ગદર્શિકાઓ તથા પર્યાવરણીય અને સામાજિક મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત લાગુ પડતાં કાયદાનો સમાવેશ થાય છે.

IFC E&S સમીક્ષા પ્રક્રિયાના ભાગરૂપે CGPLએ નવેમ્બર 2007ની તારીખનો 14 મુદ્દાનો એક્શન પ્લાન તૈયાર કર્યો હતો (જે ESAP તરીકે ઓળખાય છે).

વર્તમાન ચર્ચાના હેતુઓ માટે ESAPની ચાવીરૂપ જરૂરિયાતો નીચે પ્રમાણે હતી:

1. પર્યાવરણીય અને સામાજિક શમન ઉપાયો, નિયમનની વ્યવસ્થાઓ અને દેખરેખ કાર્યક્રમોનો અમલ કરવો કે જે: (એ) સર્વોચ્ચ પર્યાવરણીય અસર આકારણી (CEIA), બેઝલાઈન સામાજિક અસર આકારણી (BSIA), ઝડપી સામુદાયિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી (RMEIA), અને પૂરક પર્યાવરણીય અસર આકારણી (SEIA)માં ભલામણ કરવામાં આવી હતી; (બી) IFC પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર (ESRS)માં વર્ણવવામાં આવી હતી; અને (સી) પર્યાવરણીય નિયમન યોજના (EMP)માં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
2. નવેમ્બર 2007ની બેઝલાઈન સામાજિક અસર આકારણીમાં પ્રસ્તાવિત શમનના માળખાના આધારે, આજીવિકા યથાવત કરવી, સમુદાય વિકાસ અને લાંબા ગાળાની હિસ્સેદારની સહભાગિતાની પ્રક્રિયા વિકસાવવી અને તેનો અમલ કરવો.
3. MoEF પર્યાવરણીય બહાલીની શરત પ્રમાણે અને ESRSમાં ચર્ચા કર્યા પ્રમાણે ઈનટેક અને આઉટફોલ ચેનલ માટેનો મોડેલિંગ અભ્યાસ કરવો, નીચેના સહિત: (એ) અભ્યાસનું સમાપન; (બી) IFCની સમીક્ષા માટે અભ્યાસ ઉપલબ્ધ કરાવવો અને IFC દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈપણ ભલામણો દાખલ કરવી; અને (સી) અભ્યાસના પરિણામો અને તારણોના આધારે વિકસાવવામાં આવેલા નિયમન યોજનાનું અમલીકરણ (નિયમન યોજનામાં પૂરા પાડેલા સમયપત્રક પ્રમાણે).

PS1 દ્વારા અંદાજિત હોય તેના કરતાં વધારે સામાન્યતાના સ્તર પર આ જરૂરિયાતો જણાવવામાં આવી હતી ત્યારે CAOને લાગે છે કે પ્રોજેક્ટની જટિલતા તથા જે સમયે ESAP માટે સંમતિ સધાઈ હતી તે વખતે તેના વિકાસના તબક્કાને ધ્યાનમાં લેતાં તે યોગ્ય હતી. પરિણામે, જો કે, ગ્રાહકની E&S પ્રતિબદ્ધતાઓ એવી રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવી છે જેના પર દેખરેખ રાખવી મુશ્કેલ છે. આ 2009/10ના વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલમાં ઉઠાવવામાં આવેલો મુદ્દો છે, જેમાં એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે "...EMPની મોટાભાગની જોગવાઈઓનો ખરેખર અમલ થઈ શકે અને નજર રાખી શકાય તે માટે તે ખૂબ સામાન્ય છે."⁵⁹ તે સમયથી, એક સંયુક્ત EMP તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે જે કેટલીક હદે આ ચિંતાનો ઉકેલ જણાવે છે; તેમ છતાં, EMPમાં હજીપણ શમનના પગલાઓ અથવા

⁵⁹ જુઓ વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલ (2009/10), પાન 6., જે અહીં ઉપલબ્ધ છે www.adb.org/projects/41946-014/documents. 2008/9ના વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલમાં આવી સમાન ટિપ્પણી કરવામાં આવી છે.

અમલીકરણ માટેની સમયની વિગતોનો અભાવ છે. વધુમાં IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, CGPLની સામાજિક નિયમન યોજના 16 અલગ અભ્યાસો અને યોજનાઓમાંથી તારવવામાં આવેલા તત્વોની બનેલી છે જે બનાવવામાં આવ્યા છે અથવા તૈયારી હેઠળ છે. આ એવી ચિંતાઓને જન્મ આપે છે કે જેનો હિસાબ થઈ શકે અને દેખરેખ થઈ શકે તેવી સામાજિક અસરનું નિયમન કરવા માટેનું માળખું હજી સ્થાપિત કરવું બાકી છે, પછી ભલે પ્રોજેક્ટ સંપૂર્ણ સંચાલન સુધી ગતિ કરે.

IFCની E&S સમીક્ષા વિધિઓ પ્રમાણે, IFC અને CGPL "વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલ,"⁶⁰ માટે જાણ કરવાના પ્રારૂપ અંગે સંમત થયા છે, જેમાં કરારબદ્ધ પરામર્શક (SENES) આનું તેમજ મધ્યવર્તી અહેવાલોનું ત્રિમાસિક આધાર પર નિર્માણ કરે છે. IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, SENES અહેવાલ જરૂરિયાતોમાંથી અપવાદો/ફેરફારોની આકારણી કરે છે, સુધારાત્મક પગલાંઓની ભલામણ કરે છે, અને હિતાવહ સુધારાત્મક પગલાંઓના અમલીકરણ પર ફોલો-અપ કરે છે. IFCએ આ અહેવાલોની નિયમિત સમીક્ષાઓ નોંધી છે અને પ્રોજેક્ટ માટે પ્રતિબદ્ધ થયા બાદ ઓછામાં ઓછી નવ નિરીક્ષણ મુલાકાતોનું સંચાલન કરવા ઉપરાંત, IFC E&S મુદ્દાઓ વિશે CGPL સાથે નિયમિત સંવાદમાં છે (કોષ્ટક 1). આ પ્રોજેક્ટ નિરીક્ષણમાં સંસાધનોની મહત્વપૂર્ણ પ્રતિબદ્ધતા પ્રદર્શિત કરે છે. પ્રારંભિક SENES અહેવાલો સાથેના સંબંધમાં IFCએ નોંધ્યું હતું કે પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી અપૂરતી હતી, ખાસ કરીને "પર્યાવરણીય દેખરેખ અને સંબંધિત ESAP ચીજો" સાતેક્કા સંબંધમાં અને વિનંતી કરી હતી કે આનો ઉપાય કરવામાં આવે (E&S નિરીક્ષણ સમીક્ષા, જાન્યુઆરી 2010). CAO કદર કરે છે કે પ્રોજેક્ટ બાંધકામમાંથી સંચાલન સુધી ગયા બાદ આ અહેવાલો સુધાર્યા છે અને વધારે સર્વાંગી બન્યા છે, ખાસ કરીને દેખરેખના ડેટાના સમાવેશ સાથેના સંબંધમાં. હજીપણ, CAOને એ સ્પષ્ટ નથી કે ફરજિયાત E&S જરૂરિયાતો સામે પૂરતી દેખરેખ આ અહેવાલના આધારે શક્ય છે: ખરાઈ કરી શકાય તેવા ડેટાનો ઉપયોગ કરીને જેની સામે દેખાવ પર દેખરેખ રાખવામાં આવી શકે તેવી જરૂરિયાતોનું સંયુક્ત નિવેદન એ અભાવરૂપ તત્વો છે.

CGPLના સમુદાય સમાવેશ કાર્યક્રમોની નોંધ લેતાં, IFC સ્વીકારે છે કે CGPLની હાલની E&S નિયમન યોજનાઓ અસરગ્રસ્ત સમુદાયો (અથવા ફરિયાદીઓ)ને જણાવવામાં આવી નથી. વધુમાં CAOને એવું કોઈપણ ચિહ્ન મળ્યું નથી કે પર્યાવરણીય દેખરેખ ડેટા અંગે અસરગ્રસ્ત સમુદાયો (અથવા ફરિયાદીઓ)ને જાણ કરવામાં આવી હોય, જેમાં સાઈટની બહાર હવાની ગુણવત્તાના દેખરેખનું બોર્ડ એ અપવાદ છે (જુઓ મુદ્દા એ4ની ચર્ચા).

⁶⁰ લોન સમજૂતીનો નમૂનો 5.5(c)(B).

ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણે, IFCએ ગણનાપાત્ર સંસાધનો આ રોકાણના નિરીક્ષણ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધ કર્યા છે. તેમ છતાં, કોષ્ટક 2માં નક્કી કર્યા પ્રમાણે, E&S મુદ્દાઓ પર ગ્રાહકને માળખાકીય અભિપ્રાયનું મળતું પ્રમાણ મર્યાદિત છે. આ ગ્રાહકની E&S ક્ષમતા અને પ્રતિબદ્ધતામાં IFC ટીમમાં વિશ્વાસ વ્યક્ત કરે છે, જે એવા મત સાથે સંયોજીત છે કે પ્રોજેક્ટ E&Sના દ્રષ્ટિકોણથી સારો દેખાવ કરી રહ્યો છે. ફરિયાદીઓ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી ચોક્કસ ચિંતાઓ એ IFCની ભલામણોનો વિષય રહી નથી, કારણ કે આ અંગે પહેલેથી સમાધાન કરવામાં આવી રહ્યું હોવાનું અથવા વૈકલ્પિક રીતે તે પ્રોજેક્ટ સંબંધિત ન હોવાથી CGPLની જવાબદારીના વ્યાપની બહાર છે તે પ્રમાણે જોવામાં આવી રહી છે.

AMR વર્ષ	IFC સમીક્ષા	પ્રાયોજકના ફોલો-અપ પત્ર માટે સૂચનો
2011/12	જાન્યુઆરી 2013	કોઈપણ નહીં
2010/11	જૂન 2012	આગામી ત્રિમાસિક ઓડિટ અહેવાલમાં SENES સતત બિન-અનુપાલન અને/અથવા તેના સૂચવેલા ઉપાયોના અમલીકરણમાં પ્રગતિના અભાવ અંગે જાણ કરે તે સિવાય જરૂરી નથી.
2009/10	જુલાઈ 2011	કોઈપણ નહીં
2008/09	જાન્યુઆરી 2010	મંજૂરી પર હોય તેવી જરૂરિયાતો સાથે અનુપાલન નક્કી કરવા માટે જરૂરી વધારાની માહિતી. કૃપા કરીને પર્યાવરણીય દેખરેખ અને સંબંધિત ESAP ચીજો અંગે વધારાની માહિતી પૂરી પાડો.

કોષ્ટક 2. IFC AMR સમીક્ષાઓનો સાર.

તારણો:

સાર જોઈએ તો, નિરીક્ષણના મુદ્દાઓ સાથેના સંબંધમાં CAO નોંધે છે કે IFCએ CGPLના દેખરેખ અહેવાલોની નિયમિત સમીક્ષાઓ નોંધી છે અને પ્રોજેક્ટ માટે પ્રતિબદ્ધ થયા બાદ ઓછામાં ઓછી નવ નિરીક્ષણ મુલાકાતોનું સંચાલન કરવા ઉપરાંત, તે E&S મુદ્દાઓ વિશે CGPL સાથે નિયમિત સંવાદમાં છે (કોષ્ટક 1). આ ESRPs દ્વારા જરૂરી હોય તે ઉપરાંતના સંસાધનોની પ્રતિબદ્ધતા રજૂ કરે છે. તેમ છતાં, CAOને માલૂમ પડે છે કે CGPLની E&S પ્રતિબદ્ધતાઓ એવી રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવી છે જેના પર દેખરેખ રક્ષણ મુશ્કેલ છે. જે આ ચિંતાનું થોડીક હદે સમાધાન કરતો હોય તેવો EMP બનાવવામાં આવ્યો છે ત્યારે, CAOને ચિંતાઓ છે કે જેના પર અસરકારક રીતે દેખરેખ રાખી શકાય અથવા ઓડિટ કરી શકાય તેવી E&S અસરનું નિયમન કરવા માટેનું માળખું હજી સ્થાપિત કરવાનું બાકી છે; અભાવરૂપ તત્વ એ જરૂરિયાતોની સંયુક્ત અભિવ્યક્તિ છે જેની સામે ખરાઈપાત્ર ડેટાનો

ઉપયોગ કરીને દેખાવ પર દેખરેખ રાખવામાં આવે છે. આવા સંજોગોમાં, IFC એ દર્શાવવા માટે અક્ષમ છે કે તેના ગ્રાહક દ્વારા લેવાતી દેખરેખ એ જોખમ પ્રત્યે સમપ્રમાણમાં છે (જે PS1 દ્વારા જરૂરી છે) અથવા તો તેના નિરીક્ષણથી ESRPsમાં નિરીક્ષણના જણાવેલા હેતુઓ પૂરા થઈ શકે છે કે કેમ: જે આ છે, E&S અનુપાલનની સ્થિતિની આકારણી કરવા માટે જરૂરી માહિતીનું નિર્માણ અને જાળવણી. E&Sનાં દ્રષ્ટિકોણથી પ્રોજેક્ટ સારું કામ કરી રહ્યો છે તેવા મતની સાથે ગ્રાહકની E&S ક્ષમતા અને પ્રતિબદ્ધતામાં IFC ટીમમાં આત્મવિશ્વાસનો અર્થ એ છે કે IFCએ ફરિયાદોની ચિંતા અંગે અનુપાલનના મુદ્દાઓ તરીકે વ્યવહાર કર્યો નથી.

સમસ્યા H. જે વિસ્તારો ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસમાંથી પસાર થવાની પ્રક્રિયામાં હોય કે જેમાં પર્યાવરણીય અને સામાજિક સંજોગોની વ્યાખ્યા આપવાની હોય તેવા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તે અંગે IFCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ⁶¹

ફરિયાદીઓ દલીલ કરે છે કે મુંદ્રા બંદરને એક સંબંધિત સુવિધા (PS1માં વ્યાખ્યા આપ્યા પ્રમાણે) ગણવો જોઈતો હતો અને સામુદ્રિક પર્યાવરણ અને આજીવિકા પરની સંચયી અસરો ધ્યાનમાં લેવાની નિષ્ફળતા એ PS1નું ઉલ્લંઘન હતું. ફરિયાદીઓ એવી પણ દલીલ કરે છે કે સંચયી અસરની આકારણીમાં જેનો સમાવેશ કરવો જોઈતો હતો તેવી અન્ય ગતિવિધિઓમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે: મુંદ્રા બંદર, અદાણી પાવર સ્ટેશન અને કચ્છની ખાડી પર ઔદ્યોગિક વિકાસ સાથે સંબંધિત અન્ય માળખાનું વિસ્તરણ.

દેખાવ ધોરણ 1, સામાજિક અને પર્યાવરણીય આકારણી અને નિયમન વ્યવસ્થાઓ (2006), એવી જોગવાઈ આપે છે કે:

જોખમો અને અસરોનું પ્રોજેક્ટના પ્રભાવના ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં વિશ્લેષણ કરવામાં આવશે. આ પ્રભાવ ક્ષેત્રમાં આનો સમાવેશ થાય છે ... (2) સંબંધિત સુવિધાઓ કે જે માટે પ્રોજેક્ટના ભાગરૂપે ભંડોળ આપવામાં આવ્યું નથી...જેની વ્યાવહારિકતા અને અસ્તિત્વ સંપૂર્ણપણે પ્રોજેક્ટ પર આધારિત છે અને જેની ચીજો અથવા સેવાઓ પ્રોજેક્ટના સફળ સંચાલન માટે આવશ્યક છે; (3) પ્રોજેક્ટના વધુ આયોજીત વિકાસમાંથી સંચયી અસરો દ્વારા સંભવિતપણે અસરગ્રસ્ત વિસ્તારો, કોઈપણ પ્રવર્તમાન પ્રોજેક્ટ અથવા સ્થિરિ અને અન્ય પ્રોજેક્ટ સંબંધિત ગતિવિધિઓ કે જે સામાજિક અને પર્યાવરણીય આકારણી હાથ ધરવામાં આવે તે સમયે વાસ્તવિક પ્રમાણે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવેલ હોય...પ્રભાવ ક્ષેત્રમાં એવી સંભવિત અસરોનો સમાવેશ થતો નથી જે પ્રોજેક્ટ વિના અથવા પ્રોજેક્ટથી સ્વતંત્ર રીતે થાય (ફકરો.5, ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો).

CAOને લાગે છે કે, CGPL એ મુંદ્રા બંદર માટે મોટો ગ્રાહક છે ત્યારે, બંદર "જેની વ્યાવહારિકતા અને અસ્તિત્વ સંપૂર્ણપણે પ્રોજેક્ટ પર આધારિત હોય...અને જેની ચીજો કે સેવાઓ પ્રોજેક્ટના સફળ

⁶¹ મુદ્દા Bની સાથે આવરી લેવામાં આવેલ, IFCએ પોતાની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવર અને મુંદ્રા પશ્ચિમ બંદરના બાંધકામની સંચયી અસરો અંગે પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ.

સંચાલન માટે આવશ્યક હોય તેવી સુવિધા" હોવાના પરીક્ષણને પૂર્ણ કરતું નથી (PS1, 2006, ફકરો 5, ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો).

તટીયરેખા, ખાસ કરીને CGPLની પૂર્વ બાજુએ, ઝડપી રૂપાંતરણમાંથી પસાર થઈ રહી છે. એકલા MPSEZ દ્વારા વિકાસ હેઠળનો વિસ્તાર કેટલીક 40 કિમીની તટરેખાને આવરી લેતો હોવા તરીકે જોવામાં આવે છે, અને આશરે 10,000 હેક્ટરના વિસ્તારને આવરી લેતા ઔદ્યોગિક વિકાસને સમર્થન આપે છે.⁶²

આ સંદર્ભમાં CAO સ્વીકારે છે કે મુંદ્રા તટરેખા પર તમામ પ્રવર્તમાન અને પ્રસ્તાવિત ગતિવિધિઓની આકારણી હાથ ધરવી એ CGPLની ભૂમિકા બની શકે તેમ નથી. પ્રોજેક્ટ સ્તરની સંચયી અસરની આકારણીમાં કઈ ગતિવિધિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે તેનો આધાર આકારણી કરવામાં આવી રહેલ ચોક્કસ પાસાં પર રહેશે. દાખલા તરીકે, અવાજની અસરો માત્ર પ્રમાણમાં નાના વિસ્તાર પર જ સંચયી હોઈ શકે છે, જ્યારે હવાની ગુણવત્તાની અસરો બહોળા વિસ્તાર પર જમા થઈ શકે છે.

તટીય વિસ્તારના સમગ્ર વિકાસમાંથી ઉદભવતી સંચયી અસરોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે (પરંતુ તે માત્ર તેના પૂરતી જ મર્યાદિત નથી: વ્યાપક હવા ગુણવત્તા, અવાજ, ભૂગર્ભ પ્રદૂષણ, દરિયાઈ પાણીનું પ્રદૂષણ, લેબર ઈનફ્લક્સ અને આજીવિકા પરની અસરો.

CAOએ SEIA (2007)ની સમીક્ષા કરી છે જે પ્રોજેક્ટની આસપાસની સંભવિત સંચયી અસરોને ધ્યાનમાં લેનારો એકમાત્ર અભ્યાસ છે. SEIA વ્યાપક SO2 સ્તરો પર CGPL અને અદાણી પાવર ફેઝ 1 (4620 MWeમાંથી 660MWe)ની સંચયી અસરના સ્તરોના અભ્યાસ સુધી મર્યાદિત છે.

પ્રવર્તમાન ગતિવિધિઓમાંથી સંચયી અસરોનો અંદાજ લગાવવો કે તેનો નમૂનો તૈયાર કરવો એ હંમેશા જરૂરી હોતું નથી. પ્રવર્તમાન ગતિવિધિઓના કિસ્સામાં બેઝલાઈન દેખરેખમાં પ્રવર્તમાન ગતિવિધિઓમાંથી થતી અસરોનો સમાવેશ થઈ શકે છે (જો યોગ્ય સ્થાનોમાં પૂરતા લાંબા સમયગાળા માટે હાથ ધરવામાં આવી હોય તો).તેથી સંભવિત સંચયી અસરોનો અંદાજ લગાવવા માટે પ્રસ્તાવિત ગતિવિધિની અસર અને દેખરેખ કરાયેલ આધારરેખા પરના અન્ય પ્રસ્તાવિત સ્ત્રોતોની અસર ઉમેરવી એ જ માત્ર અસરની આકારણીમાં જરૂરી હોઈ શકે છે. અલગ અલગ પડોશી

⁶² અધ્યક્ષનું ભાષણ, મુંદ્રા બંદર અને સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોન લિ, 11મી વાર્ષિક સામાન્ય બેઠક (ઓગસ્ટ 2010), www.mundraport.com/investors/100114554_3_2010.pdf

ગતિવિધિઓના વિવિધ અભ્યાસોની તપાસ કરવી અને સંચયી અસરોની સંભાવના નક્કી કરવી પણ શક્ય હોઈ શકે છે. આ ઘણી વખત સ્કોપિંગનો ભાગ હોય છે - અસર આકારણી પ્રક્રિયાના આઉટસેટ ખાતે - કે સંચયી અસરોની સંભાવના છે કે કેમ.

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે, PSI માટે જરૂરી છે કે IFC ફંડેડ પ્રોજેક્ટ એ પ્રોજેક્ટ સંબંધિત ગતિવિધિઓની સંચયી અસરને ધ્યાનમાં લે સામાજિક અને પર્યાવરણીય આકારણી હાથ ધરવામાં આવે તે સમયે વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે કે કેમ. IFC દ્વારા CAOને સલાહ આપવામાં આવી હતી કે "વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત" પ્રોજેક્ટ્સ એ છે કે જેમને સંબંધિત નિયામક સત્તાવાળાઓ દ્વારા બાંધકામ માટે મંજૂર કરવામાં આવ્યા છે; અને આમ માત્ર આ જ પ્રોજેક્ટ્સને સંચયી E&S આકારણીના ભાગરૂપે ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી હોય છે. આ આધાર પર IFC મુજબ જરૂરી બન્યું હતું કે અદાણી પાવરના એરશેડ (ફેઝ 1) પર CGPL સંચયી અસરોને નમૂનારૂપ બનાવે, પરંતુ, દાખલા તરીકે અદાણી પાવર⁶³ અથવા મુંદ્રા વેસ્ટ પોર્ટના વિકાસના ક્રમિક તબક્કાઓ નહીં. CGPLએ આ સંચયી હવા ગુણવત્તા અસર આકારણી SEIA (2007)માં જણાવી હતી.⁶⁴ IFC દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે, SEIAનો વ્યાપ આમાં મર્યાદિત હતો કારણ કે એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવતી હતી કે નિયામક મુજબ અદાણી ફેઝ 2થી 4 CGPLના અંદાજિત ઉત્સર્જનોને સમાવતા સંબંધિત ધોરણોને પૂર્ણ કરે તે જરૂરી બનશે.

CGPLની E&S આકારણીના ચાવીરૂપ તત્વો 2006 અને પ્રારંભિક 2009ની વચ્ચે હાથ ધરવામાં આવ્યા હતાં. આ સમયગાળા દરમિયાન વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી માહિતી ઉપલબ્ધ હતી જેનો ઉપયોગ મુંદ્રા બંદરના વિસ્તરણ અને અદાણી પાવરના વધુ વિકાસ સહિતના સ્ત્રોતોમાંથી સંચયી અસર માટેની સંભાવનાની આકારણી કરવા માટે થઈ શક્યો હતો.⁶⁵

⁶³ "ઓક્ટોબર 21, 2008ના રોજ, MoEFએ અદાણી થર્મલ પાવર પ્લાન્ટના તબક્કા 2 માટે પર્યાવરણીય બહાલી આપી હતી," એપ્રિલ 2013, એમ/એસ અદાણી પોર્ટ અને SEZ લિ મુંદ્રા, ગુજરાતના નિરીક્ષણ માટેની સમિતિનો અહેવાલ, પાન 7.

⁶⁴ SEIA (2007), જોડાણ 2.

⁶⁵ CAO અદાણી પાવરના 2007/07ના વાર્ષિક અહેવાલ (તારીખ એપ્રિલ 2007)માંનાં નિવેદનો નોંધે છે કે અદાણીએ તેના તબક્કા 2નાં વિકાસ (2x330MW) માટે "મુખ્ય પ્લાન્ટના પુરવઠા અને નિર્માણ માટેનો કરાર કર્યો હતો". સમાન અહેવાલ એ પણ નોંધે છે કે કંપનીએ પહેલેથી સહી કરેલ વીજળી ખરીદી કરાર હેઠળની પ્રતિબદ્ધતાઓ પૂર્ણ કરવા માટે પ્રોજેક્ટનું તબક્કા 3નું વિસ્તરણ (1320MW) શરૂ કર્યું છે. 2007/08 માટેનો અદાણી પાવર વાર્ષિક અહેવાલ જણાવે છે કે "કંપની અનુક્રમે 2x330MW, 2x330MW, 2x660MW અને 3x660MWના બનેલા તબક્કા 1, 2, 3 અને 4ના વીજળી પ્રોજેક્ટ્સની સ્થાપના મુંદ્રા, ગુજરાત ખાતે કરવાની

CAOના મત મુજબ સંચયી અસર માત્ર મંજૂરી અપાયેલા પ્રોજેક્ટ્સને જ લાગુ પડતી હોવાના સંબંધમાં PS1નું IFC દ્વારા અર્થઘટન ખૂબ સંકુચિત હતું. PS1 મુજબ વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવેલી ગતિવિધિઓ સાથેના સંબંધમાં સંચયી અસરની વિચારણા જરૂરી છે (માન્ય હોય તે સહિત પરંતુ તેના પૂરતી મર્યાદિત નહીં). નક્કર રીતે આનો અર્થ એવી સલાહ આપવાનો થશે કે MEIA (2009)એ પશ્ચિમ બંદરના વિકાસમાંથી ઉદભવતી કોઈપણ સંચયી અસરને ધ્યાનમાં લેવી જોઈતી હતી (સંબંધિત શિપિંગ ટ્રાફિક સહિત). એરશેડ સાથેના સંબંધમાં, CAOને લાગે છે કે અદાણી ફેઝ 2 2007ના મધ્ય સમય જેટલો વહેલો વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવા મજબૂત ચિહ્નો હતાં કે અદાણી પાવર પ્લાન્ટનું 4620MW સુધી પૂરું વિસ્તરણ અપેક્ષિત હતું જે 2007/08ના સમય દરમિયાન થવાનું હતું. આવા સંજોગોમાં CAOને લાગે છે કે IFCએ એવી સલાહ આપવી જોઈતી હતી કે સંચયી અસરો અંગે CGPLની વિચારણા SEIA (2007)માં હતી તેનાથી આગળ જવી જોઈતી હતી. યોગ્ય પગલાઓમાં અદાણી પાવરની સંચયી અસરની આકારણી અને પ્રદૂષણ નિયંત્રણ ઉપાયો અંગે જાણ કરવાનો અને CGPLની E&S જરૂરિયાતોના પ્રકાશમાં આનું વિશ્લેષણ કરવાનો સમાવેશ થઈ શક્યો હોત.

ઉપર ચર્ચેલા મુદ્દાઓ ઉપરાંત, PS1 ઘણી રીતે પ્રોજેક્ટની અપ્રત્યક્ષ અસરોના પ્રશ્ન સાથે પ્રવૃત્ત થાય છે. પ્રથમ, "જ્યાં સંબંધિત" હોય ત્યાં એવું જરૂરી છે કે ગ્રાહકની E&S આકારણી "ત્રીજા પક્ષકારોની ભૂમિકા અને ક્ષમતાને ધ્યાનમાં લે (જેમ કે સ્થાનિક અને રાષ્ટ્રીય સરકારો, ઠેકેદારો અને સપ્લાયર્સ), એ હદ સુધી કે તેઓ પ્રોજેક્ટને જોખમ ઊભું કરતી હોય, જેમાં એવો સ્વીકાર કરવામા આવે કે ગ્રાહકે ત્રીજા પક્ષકારની ક્રિયાઓ ઉપર ગ્રાહકના નિયંત્રણ અને પ્રભાવ સાથે સુસંગત એવા આ જોખમો અને અસરોનું સમાધાન કરવું જોઈએ" (ફકરો 6, ભાર ઉમેર્યો). બીજું PS1 એવી જોગવાઈ

પ્રક્રિયામાં છે જે કુલ 4620MW બરાબર થાય છે" (પાન. 3). સમાન સમયગાળા માટે MPSEZ વાર્ષિક અહેવાલ સુનિશ્ચિત કરે છે કે: "8600MWથી વધુની કુલ ક્ષમતા ધરાવતા વીજળી પ્લાન્ટ (ટાટા પાવર 4000MW, અદાણી પાવર 4600MW)નું મુંદ્રા વિસ્તારમાં બાંધકામ કરવામાં આવી રહ્યું છે"; "પ્લાન્ટ માટે આયાત કરેલ કોલસાના ભારે જથ્થાની જરૂર પડે છે, 40 મિલિઅન MTPA"; અને "આ જરૂરિયાતોની આયાત કરવા માટે પ્રસ્તાવિત કોલસાનો ટર્મિનલ [...] નિર્માણ હેઠળ છે" (પાન 11). સેટેલાઈટ તસ્વીરોની સમીક્ષા સૂચવે છે કે પશ્ચિમ બંદરના નિર્માણની તૈયારીઓ માર્ચ 2008 સુધીમાં શરૂ થઈ હતી.

આપે છે કે વર્ગ એના પ્રોજેક્ટ્સ માટે સર્વાંગી ESIA, "સ્થાનિક, ક્ષેત્રીય અથવા વ્યૂહાત્મક (E&S) આકારણી"ની "અપવાદરૂપ સંજોગો"માં જરૂર પડી શકે છે (ફકરો 9, ભાર ઉમેરવામાં આવ્યો).

MPSEZના વિકાસનો સંદર્ભ ત્રીજા પક્ષકારના જોખમ અને સ્થાનિક/વ્યૂહાત્મક અસરની આકારણી એમ બંને સાથેના સંબંધમાં મુદ્દાઓ ઊભા કરે છે. MPSEZ એ મોટો ઔદ્યોગિક વિકાસ છે અને તેના માલિકો, અદાણી ગ્રુપ તાજેતરના વર્ષોમાં પર્યાવરણ બાબતે અપકૃત્યો કરવાના ઘણાં આરોપોને આધીન આવ્યા છે, ખાસ કરીને MPSEZની આસપાસ મેંગ્રોવના વિનાશ સાથેના સંબંધમાં.⁶⁶ એક પડોશી હોવા ઉપરાંત, CGPL એ MPSEZના એક અગત્યના ગ્રાહક છે જે પશ્ચિમ બંદર ખાતે ડોકમજદૂરીની સેવાઓ માટે લાંબા ગાળાનો કરાર ધરાવે છે. એવું પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે CGPL અને અદાણી પાવર વચ્ચે જેની વહેંચણી છે તેવી ફ્લિંગ ઈનટેક ચેનલ MPSEZના ભાગરૂપે બાંધવામાં આવી હતી.⁶⁷

CAO સાથેની ચર્ચાઓમાં IFC સ્ટાફે નજીકના MPSEZ વિકાસની સંભવિત સામુદ્રિક અસરનો સ્વીકાર કર્યો હતો, જે CGPLની સાપેક્ષ રીતે વધુ શિષ્ટ તટીય પાદચિત્ર સાથે વિરોધાભાસમાં છે. વધુમાં CAO નોંધે છે કે CGPLના વાર્ષિક E&S દેખાવ અહેવાલોએ 2009/10થી MPSEZ સાથે CGPLની બાહ્ય કડીમાંથી ઉદભવતા જોખમોને ઓળખ્યા છે. MoEF જારી કર્યા બાદ ડિસેમ્બર 2010માં MPSEZને આપવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસ (પર્યાવરણીય બહાલીઓના સંભવિત ઉલ્લંઘનો વિશે) બાદ, CAO નોંધે છે કે CGPLએ IFCને ખાતરી આપી હતી કે તે આ બાબત અંગે ધ્યાન રાખી રહેલ છે અને MPSEZને તેના પ્રતિસાદ પર માહિતી પૂરી પાડવાની વિનંતી કરશે. આ તબક્કે, IFC ટીમે આ વિશે ગતિવિધિઓ પર ઝીણવટપૂર્વક દેખરેખ રાખવાનું શરૂ કર્યું હતું.⁶⁸

⁶⁶ દાખલા તરીકે જુઓ MoEF (એપ્રિલ 2013), એમ/એસ અદાણી પોર્ટ અને SEZ લિ મુંદ્રા, ગુજરાતના નિરીક્ષણ માટેની સમિતિનો અહેવાલ; ફિશમાર્ક (2010) કચ્છનો કિનારો - લોકો, પર્યાવરણ અને આજીવિકા

⁶⁷ નિરીક્ષણના તારણો માટે MoEF (એપ્રિલ 2013)નો સમિતિનો અહેવાલ નોંધો કે "ઈનટેક ચેનલ...[એ] કાર્યશીલ છે પરંતુ ભૂગર્ભજળના પ્રદૂષણ સામે રક્ષણ આપવા માટે કોઈપણ લાઈનિંગ/રક્ષણ વિના. આ પર્યાવરણીય બહાલીની શરતનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે" અને "આ વિસ્તારમાં જમીન પારગમ્ય છે અને સલામતીના પગલાંઓ વિના તે પ્રદૂષણ તરફ લઈ જશે" (પાન 46). પરિણામે સમિતિ ભલામણ કરે છે કે "ઈનટેક અને આઉટફોલ ચેનલ ફરીથી નિર્મિત કરવી જોઈએ/સમારકામ કરવું જોઈએ જેથી તે નીચે અને બાજુઓ પર અપારગમ્ય લાઈનિંગ ધરાવતી હોય" (પાન 47).

⁶⁸ ચૂકવણી બહાલી સાથે સંબંધિત ઈ-મેઈલ સંવાદ તારીખ જૂન 22, 2011.

આ વિભાગમાં ચર્ચવામાં આવેલા મુદ્દાઓના પ્રકાર સાથે કામ કરવામાં IFCની નીતિઓ અને વિધિઓની પર્યાપ્તતા સાથેના સંબંધમાં CAO 2006 અને 2012ના દેખાવના ધોરણોની વચ્ચેના ફેરફારો નોંધે છે. 2006ના ધોરણોએ નોંધ્યું છે કે અપવાદરૂપ સંજોગોમાં સ્થાનિક, ક્ષેત્રીય અથવા વ્યૂહાત્મક આકારણીની જરૂર પડી શકે છે ત્યારે 2012ના ધોરણો સંબંધિત સ્થાનિક, ક્ષેત્રીય અથવા વ્યૂહાત્મક આકારણીઓને ધ્યાનમાં લેવા માટે E&S આકારણી માટેની જરૂરિયાતનો જ સંદર્ભ આપે છે [PS1 (2012) ફકરો 11]. બીજી તરફ, સામાજિક અને પર્યાવરણીય ટકાઉપણા પર 2012ની નીતિમાં ત્રાહિત પક્ષકારના જોખમ પર મજબૂત બનેલી ભાષાનો સમાવેશ થાય છે જે માટે IFC "ત્રાહિત પક્ષના જોખમોની ગ્રાહકો દ્વારા ઓળખની સમીક્ષા કરે," તે જરૂરી બને છે અને "આવા જોખમોનું નિયમન થઈ શકે તેમ છે કે કેમ તે નક્કી કરવું જરૂરી બને છે...જેથી દેખાવના ધોરણો સાથે સુસંગત પરિણામો તૈયાર કરી શકાય". સુધારેલી નીતિ નોંધે છે કે "કેટલાંક જોખમો માટે IFC પ્રસ્તાવિત વ્યાપાર પ્રવૃત્તિને સમર્થન આપવાથી દૂર રહે તે જરૂરી બની શકે છે," ખાસ કરીને જો આ જોખમો પૂરતી રીતે ટાળી ન શકાય અથવા અન્યથા તેનું શમન ન કરી શકાય. 2012 દેખાવ ધોરણો પણ એવી ભાષા પૂરી પાડે છે જે પ્રોજેક્ટના પ્રભાવના વિસ્તારની વ્યાખ્યાને સ્પષ્ટ કરે છે, જેમાં સંબંધિત સુવિધાઓ, સંચયી અસર અને જૈવિક વિવિધતા તથા પર્યાવરણ તંત્રની સેવાઓ પર અપ્રત્યક્ષ અસરોને આવરી લેવા માટે ગ્રાહકની E&S આકારણી માટેની જરૂરિયાતનો પણ સમાવેશ થાય છે. PS1 (2012) એ સિધાંત પણ સુનિશ્ચિત કરે છે કે IFCના ગ્રાહક દ્વારા ત્રાહિત પક્ષકારના જોખમની ઓળખ થવી જોઈએ અને નિયંત્રણ અને પ્રભાવના ગ્રાહકના સ્તર સાથે સુસંગત હોય તે રીતે તેનો ઉકેલ લાવવો જોઈએ. પોતાની 2012ની માર્ગદર્શનની નોંધોમાં, IFC "ત્રીજા પક્ષકારોના કાર્યો અથવા તેમને ઈરાદાપૂર્વક ટેકો આપવાના, સમર્થન આપવાના કે તેમનામાંથી લાભ મેળવીને થયેલી શરતચૂક"ના જોખમને સ્વીકારે છે (PS1:GN2).

તારણો:

CAOને લાગે છે કે IFCની E&S સમીક્ષામાં "[પ્રોજેક્ટના] પ્રભાવ ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં" પ્રોજેક્ટના જોખમ અને અસરોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે સુનિશ્ચિત કરવામાં અપૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું, જે PS 1 મુજબ જરૂરી છે, ખાસ કરીને આ માટે "પ્રોજેક્ટ સંબંધિત નિર્માણમાંથી સંચયી અસરો દ્વારા સંભવિતપણે અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોનો પણ સમાવેશ થાય છે જે E&S આકારણીઓ કરવામાં આવી હોય તે સમય પ્રમાણે વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે." નક્કર રીતે આનો અર્થ એવી સલાહ આપવાનો થશે કે MEIA (2009)એ પશ્ચિમ બંદરના વિકાસમાંથી ઉદભવતી કોઈપણ સંચયી અસરને ધ્યાનમાં લેવી જોઈતી હતી (સંબંધિત શિપિંગ ટ્રાફિક સહિત). વધુમાં CAOએ એરશેડ પર CGPL અને અદાણી પાવર ફેઝ 2-4ની સંચયી અસર સાથેના સંબંધમાં વધુ મજબૂત વિશ્લેષણ અને

રિપોર્ટિંગ જોવાની અપેક્ષા રાખી હશે. વિશ્વ બેન્ક સમૂહની 1998 થર્મલ પાવર: નવા પ્લાંટ માટેની માર્ગદર્શિકાઓ હેઠળ PM અને SO2 માટે કોઈ ચોખ્ખી વધુ જોગવાઈઓ સાથે અનુપાલન ન કરવાની CGPLની જવાબદારીઓને જોતાં, એરશેડ પર બે પાવર સ્ટેશનની પૂરી અસરની સંચયી આકારણી વિશેષપણે અગત્યની હોત (જુઓ વિભાગ એ4 ઉપર).

PS1 સાથેના અનુસંધાનમાં MPSEZ સાથેના સંબંધમાં CGPLનું ઉચ્ચાલન મર્યાદિત હોઈ શકે છે તેવો સ્વીકાર કરવાની સાથે (ફકરો 6), CAOને માલૂમ પડ્યું છે કે પ્રોજેક્ટની નજીકનો વિસ્તાર અને MPSEZ સાથેના સંબંધમાંથી ઉદભવતાં ત્રાહિત E&S જોખમોની વધુ સારી રીતે આકારણી કરવી જરૂરી છે, જેમાં શમન માટેના જે પગલાંઓ વિકસાવવામાં આવ્યા હોય તે CGPLના પ્રભાવના સ્તર સાથે સમપ્રમાણમાં હોય. સંભવિત સંચયી અસરને સમાન સિદ્ધાંત યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો હોત.

CAOને લાગે છે કે IFC કચ્છ તટ પર વધારે મોટી અદાણી ગવિતિધિઓને આવરી લેતી સંપૂર્ણ સ્થાનિક અથવા વ્યૂહાત્મક આકારણી CGPL કરે તે જરૂરી બનાવવું યોગ્ય ન હોત અને ઉપર રૂપરેખા આપ્યા પ્રમાણે સંચયી અસરો અને ત્રાહિત પક્ષકારના જોખમના શીર્ષક હેઠળ આ મુદ્દાઓ અંગે વધુ સારી રીતે કામ થઈ શક્યું હોત. જો કે, પ્રોજેક્ટના સ્થાનિક સંદર્ભને જોતાં CAOને લાગે છે કે સંબંધિત નિયામક સત્તાવાળાઓ સાથે વધુ ભારપૂર્વક સ્થાનિક કે વ્યૂહાત્મક આકારણી માટેના વિકલ્પો શોધવા એ IFC માટે વધુ સારું આચરણ હોઈ શકત, જે કાં તો પ્રત્યક્ષપણે વિશ્વ બેન્ક સાથેના સહયોગમાં હોય અથવા તો તેના ગ્રાહક દ્વારા હોય.

સારાંશ તરીકે, CAOને લાગે છે કે ઉપર ચર્ચેલ સંચયી અસર અને ત્રાહિત પક્ષકારના જોખમ સાથે કામ કરવા માટેનું માળખું એવા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ્સ માટે કામ કરવા યોગ્ય છે જે ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસને આધીન છે, જેમ કે CGPL દ્વારા સામનો કરવામાં આવ્યો છે તે. માર્ગદર્શનનો જેટલી હદે અભાવ હોય તે અંગે CAOને લાગે છે કે આ માળખાની સામાન્ય પ્રકૃતિમાં રહેલું છે અને ઉપરોક્ત નીતિઓના નિયંત્રિત અર્થઘટનો કરવા માટે IFC સ્ટાફ અને ગ્રાહકો માટેની સંભાવનામાં છે. વધુ મુશ્કેલ પાસું એ ત્રીજા પક્ષકારના જોખમોનું એવી રીતે નિયમન શક્ય છે કે કેમ કે જેથી દેખાવના ધોરણો સાથે સુસંગત પરિણામો સર્જી શકાય તે નક્કી કરવામાં વિવેકનો ઉપયોગ કરવો તે હશે, અને એવા જોખમોને ઓળખવા કે જે માટે IFC પ્રસ્તાવિક વ્યાપારી પ્રવૃત્તિને ટેકો આપવાથી દૂર રહે, જેમાં એવા ઉદાહરણોનો સમાવેશ થાય છે જ્યાં ત્રાહિત પક્ષકારના જોખમમાંથી ખોટા કૃત્યોના જોખમો ઉદભવતા હોય. આવા સંજોગોમાં CAOને માલૂમ પડે છે કે IFC સ્ટાફને એવા માર્ગદર્શનમાંથી લાભ થઈ શકે છે કે શંકાના કિસ્સાઓમાં તેની નીતિઓનું એવી રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ કે જે સંસ્થાની ઉચ્ચ સ્તરીય પ્રતિબદ્ધતાઓને એવી રીતે આગળ વધારે કે જેથી સિદ્ધાંતોને કોઈ નુકસાન ન થાય અને જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં E&Sની નકારાત્મક અસરોને ટાળી શકાય.

પરિશિષ્ટ એ. ઓડિટ TORમાં ફરિયાદ ન સમાવવાના પાસાંઓ સાથેના સંબંધમાં CAO અનુપાલન
મૂલ્યાંકન અહેવાલ

[પાન 12ff]

પ્રોજેક્ટની E&Sની અસરોને શક્ય તેટલી ઓછી કરવાના ટેકનિકલ અને નાણાંકીય રીતે સાનુકૂળ ડિઝાઇનના વિકલ્પો અંગે વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા;

ઘણાં સ્તરો પર પ્રોજેક્ટની E&Sની અસરોને શક્ય તેટલી ઓછી કરવાના ટેકનિકલ અને નાણાંકીય રીતે સાનુકૂળ ડિઝાઇનના વિકલ્પો અંગે વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા મળી હોવાનો ફરિયાદીઓ આક્ષેપ કરે છે. આમાં પસંદ કરેલી ફ્લિંગ સિસ્ટમની રચના અંગેના ચોક્કસ નિર્ણયો અને જેને સામાજિક રીતે અને પર્યાવરણીય રીતે નુકસાનકારક પ્રોજેક્ટ તરીકે જોવામાં આવે છે તેના વિકલ્પો અંગે પૂરતો વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો તેવી વધુ સામાન્ય ચિંતાઓનો સમાવેશ થાય છે. ફ્લિંગ સિસ્ટમની ડિઝાઇન સાથેના સંબંધમાં ફરિયાદીઓ દલીલ કરે છે કે વન્સ થ્રૂ ડિઝાઇન પસંદ કરવામાં આવી છે તે જૂના જમાનાની છે અને કેલિફોર્નિયા ઊર્જા પંચના અભ્યાસને ટાંકે છે કે જે અનુસાર આ ટેકનોલોજી સામુદ્રિક જીવો માટે નુકસાનકારક છે.⁶⁹ વધુ સામાન્ય સ્તર પર એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે ટાટાના CGPL બિડથી તેના બળતણ અને બાંધકામના ખર્ચાઓને મહત્વપૂર્ણ રીતે અવગણવામાં આવ્યા હતાં જેનાથી જે અન્યથા વીજળીના સાનુકૂળ (અને પર્યાવરણીય રીતે ઓછા નુકસાનકારક) વૈકલ્પિક સ્ત્રોતો રહ્યા હોઈ શકે તેની સ્પર્ધાત્મકતા માટેની દલીલ નબળી પડી હતી.⁷⁰

"સંભવિત મહત્વપૂર્ણ વિપરીત અસરો ધરાવતા પ્રોજેક્ટ્સ કે જે વૈવિધ્યપૂર્ણ, અપ્રતિવર્તી અથવા અભૂતપૂર્વ હોય" (PS1) તેવા કિસ્સામાં અથવા જ્યાં પ્રોજેક્ટ "મહત્વપૂર્ણ રીતે" કુદરતી આવાસને

⁶⁹ કેલિફોર્નિયા ઊર્જા પંચ (2005), કેલિફોર્નિયાના તટીય પાવર પ્લાંટ ખાતે વન્સ-થ્રૂ ફ્લિંગ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ અને પર્યાવરણીય અસરો, અહીં ઉપલબ્ધ છે www.energy.ca.gov/2005publications/CEC-700-2005-013/CEC-700-2005-013.PDF (જુલાઈ 18, 2012ના રોજ જોવામાં આવ્યું).

⁷⁰ ફરિયાદીઓના મત મુજબ, CGPLના અંદાજીત કોલસાના ભાવો અનુક્રમે બિડ અને એવોર્ડના સમયે કોલસાના સંબંધિત બજાર ભાવ કરતાં \$15/mt અને \$25/mt વધુ હતાં અને ઈન્ડોનેશિયન કોલસા માટે ફેબ્રુઆરી 2012ના બેન્યમાર્ક ભાવથી \$74/mt વધુ હતાં. ભારતમાં સમાન પ્લાંટની સરખામણીમાં બાંધકામના ખર્ચાઓ (\$1.05 મિલિઅન પ્રતિ MW) પણ નજરઅંદાજ કરવામાં આવ્યા હોવાના અને રૂપિયાની નબળાઈ તથા અન્ય પરિબળોને કારણે વધ્યા હોવાની દલીલ કરવામાં આવે છે.

"રૂપાંતરિત કરે કે વિઘટન કરે" તેવી અપેક્ષા હોય તેવા કિસ્સામાં PS1 અને PS6 મુજબ વિશેષ રીતે અસરોના સ્ત્રોતના વિકલ્પોની વિચારણા ખાસ જરૂરી છે. વધુમાં જેના માટે GHGs મહત્વપૂર્ણ પ્રમાણમાં પેદા કરવા જરૂરી હોય તેવા પ્રોજેક્ટના કિસ્સામાં PS3 મુજબ જરૂરી બને છે કે IFCના ગ્રાહકો "પ્રોજેક્ટ સંબંધિત ગ્રીનહાઉસ વાયુ (GHG) ઉત્સર્જનોને ઘટાડે અથવા તેની આપૂર્તિ કરે તે માટેના ટેકનિકલી અને નાણાંકીય રીતે સાનુકૂળ અને કિફાયતી વિકલ્પોનું મૂલ્યાંકન" કરે.

RMEIA (2007)માં વન્સ થ્રૂ અને રિસર્ક્યુલેશન ફૂલિંગ સિસ્ટમ એમ બંનેની વિચારણાનો સમાવેશ થયો છે જેમાં વન્સ થ્રૂ ડિઝાઇન સામુદ્રિક પર્યાવરણ દ્રષ્ટિકોણથી વધુ યોગ્ય છે. તે વન્સ થ્રૂ ડિઝાઇન પરના વિવિધ સ્વરૂપોને પણ ધ્યાનમાં લે છે જેનો નિષ્કર્ષ એ છે કે ચેનલ દ્વારા એફ્લુઅન્ટ મુક્ત કરવું એ પાઈપ કરતાં વધારે યોગ્ય વિકલ્પ છે. SEIA (2007) પણ એવા કારણોની રૂપરેખા આપે છે કે શા માટે વૈકલ્પિક સ્થાનો અને ફૂલિંગ સિસ્ટમની ડિઝાઇન પસંદ કરવામાં આવી ન હતી (પાન 48). ઉપર ઉલ્લેખ કર્યા પ્રમાણે, MEIA (2009) અને RMEIA (2007) મુજબ, યોગ્ય શામક પગલાંઓ અમલી હોવા સાથે પ્રોજેક્ટને કારણે સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર મહત્વપૂર્ણ અસરો પડવાની અપેક્ષા ન હતી. આમ, ઉપર (a) હેઠળ ચર્ચા કર્યા પ્રમાણે, IFCએ CGPLની પર્યાવરણીય અસર આકારણીઓના પોતાના મૂલ્યાંકનમાં પૂરતી ચીવટ રાખી હતી તેવું ધારતાં CAOને લાગે છે કે ફૂલિંગ સિસ્ટમ માટે વૈકલ્પિક ડિઝાઇનની કોઈ વધુ વિચારણાની જરૂર ન હતી.

ખર્ચની ખોટી ધારણાઓ હોવાનો આક્ષેપ છે તે અંગે IFCના સ્વીકારથી વીજળીના વધુ ચોખ્ખા સ્ત્રોતોની પૂરતી વિચારણા અટકી હતી કે કેમ તે અંગે ડિઝાઇનના વિકલ્પો વિશે વ્યાપક પ્રશ્ન ઊભો થાય છે. ટાટા પાવરે CGPL માટે બિડ જીત્યા બાદ IFCએ પ્રોજેક્ટનું મૂલ્યાંકન કર્યું હોઈ આ દલીલ કરવી મુશ્કેલ છે. CGPL એ સુપરક્રિટિકલ કોલસા સંચાલિત ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને 4000MW પાવર સ્ટેશન હોવું જોઈએ તેવો નિર્ણય ભારત સરકારના પાવર ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. આમ એવી અપેક્ષા નથી કે પોતાની E&S આકારણીઓમાં ગ્રાહકો આ સ્તરે વૈકલ્પિક ડિઝાઇન ધ્યાનમાં લે તે જરૂરી બન્યું હોવું જોઈતું હતું. ત્યારબાદ એવો પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે IFCએ પ્રોજેક્ટનું ધીરાણ કરવાનું નક્કી કરવામાં તેની નીતિઓ પ્રમાણે કામ કર્યું હતું કે કેમ.⁷¹

IFCએ પ્રોજેક્ટના GHG ઉત્સર્જનો, તેના ખર્ચના અંદાજ (કોલસાના ભાવો સહિત) અને તેની સમીક્ષા પ્રક્રિયાના ભાગરૂપે ઊર્જાના વૈકલ્પિક સ્ત્રોતોની વ્યાવહારિકતાને ધ્યાનમાં લીધા હતાં. ESRS સ્વીકારે

⁷¹ નોંધ લેશો કે વિશ્વ બેન્ક સંચાલન નીતિ 4.01થી ઉલટું, IFC E&Sની જરૂરિયાતો માટે IFC "પ્રોજેક્ટ વિનાના" વિકલ્પને ધ્યાનમાં લે તેની જરૂર પડતી નથી.

છે કે પ્રોજેક્ટ ભારે પ્રમાણમાં GHG ઉત્સર્જનો પેદા કરશે પરંતુ આયોજીત પ્લાંટની થર્મલ કાર્યક્ષમતાના સંદર્ભમાં આ હકીકત મૂકે છે જે ભારતમાં, સમગ્ર વિશ્વમાં અને OECD દેશોમાં કોલાસ આધારિત પ્લાવર પ્લાંટની સરેરાશ થર્મલ કાર્યક્ષમતા કરતાં 70%, 30% અને 20% જેટલા વધુ સારા હોવાનો અંદાજ છે. આ આધાર પર IFC દલીલ કરે છે કે પ્રોજેક્ટ વીજળીના પુરવઠાના એકમ ઈઠ ભારતની વીજળી નિર્માણ વ્યવસ્થાના સરેરાશ કાર્બન ઉત્સર્જનોના ઘટાડામાં પરિણમશે. CGPLના ખર્ચની ધારણાઓ પણ પ્રોજેક્ટને મંજૂરી મળી તે અગાઉ IFC દ્વારા વિશ્લેષણનો વિષય હતી. બળતણના ખર્ચાઓનો અંદાજ ઓછો છે તેવું જોવામાં આવ્યું હતું ત્યારે IFCને માલૂમ પડ્યું હતું કે CGPLએ ઈન્ડોનેશિયન કોલસા માટે લાંબા ગાળાનો કરાર તેમજ જેમાંથી કોલસો મેળવવામાં આવી રહ્યો તે ઈન્ડોનેશિયન ખાણોમાં મહત્વપૂર્ણ ઈક્વિટીના હિસ્સાને સુનિશ્ચિત કરીને કોલસાના ભાવો વધારવાના જોખમનું શમન કરવા માટેના વ્યાજબી પગલાંઓ લીધા હતાં. પ્રોજેક્ટની તેની સમીક્ષાના ભાગરૂપે, IFCએ વીજળીના વૈકલ્પિક સ્ત્રોતોને પણ ધ્યાનમાં લીધા હતાં પરંતુ આ મહત્વપૂર્ણ રીતે વધુ ખર્ચાળ અથવા ટેકનિકલ, સામાજિક અને પર્યાવરણીય વિધ્નો આવતા હોવાનું જોવા મળ્યું હતું જેનો અર્થ એ છે કે તેઓ કોલસા સંચાલિત ક્ષમતામાં મહત્વપૂર્ણ વધારા માટે વ્યાવહારિક વિકલ્પો ન હતાં.

જે નિષ્કર્ષ મળ્યા છે તે ચર્ચા માટે ખુલ્લાં છે તે અંગે કોઈ શંકા નથી ત્યારે CAO પ્રોજેક્ટની પસંદગી પર IFCના નિયમના નિર્ણયોની સમીક્ષા કરવા માટે તૈયાર અંથી, સિવાય કે સંબંધિત નીતિઓ સાથેના અનુપાલનનો સ્પષ્ટ અભાવ હોય. અહીં ચાવીરૂપ જરૂરિયાતો એ છે કે IFC "નવી વેપારી પ્રવૃત્તિ માટે ધીરાણ ન કરી શકે જો તે "વ્યાજબી સમયગાળામાં દેખાવના ધોરણોને પૂર્ણ કરે તેવી અપેક્ષા ન હોય તો" (ટકાઉપણાની નીતિ, ફકરો 17). આવા કિસ્સામાં (ફરીથી એવું ધારતાં કે IFCએ ઉપર (a) હેઠળ ચર્ચા કર્યા પ્રમાણે CGPLની પર્યાવરણીય આકારણીના તેના મૂલ્યાંકનમાં પૂરતી ચીવટનો ઉપયોગ કર્યો છે) CAOને લાગે છે કે તે IFC એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે માટે મુક્ત છે કે પ્રોજેક્ટ PSs મુજબ કરવામાં આવે અને આમ રોકાણની સાથે આગળ વધે. કોલસા સંચાલિત પાવર પ્રોજેક્ટ્સમાંથી GHGના ઉત્સર્જનો સાથેના સંબંધમાં "નુકસાન ન કરો" સિદ્ધાંતો (ટકાઉપણાની નીતિ (2006/12), ફકરાઓ.8/9) પ્રત્યે સંસ્થાની પ્રતિબદ્ધતા કઈ રીતે સાકાર કરવી તે અંગે અમલી હોય તેવી નીતિઓએ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું કે કેમ તે વિશે CAO સ્પષ્ટ નથી ત્યારે આ સંદર્ભમાં ત્યારબાદ થયેલી ગતિવિધિઓ નોંધવામાં આવે છે.⁷²

⁷² જુઓ વિશ્વ બેન્ક ગ્રુપ સ્ટાફ માટે સંચાલક માર્ગદર્શિકા: વિકાસ અને હવામાન ફેરફાર માટે વ્યૂહાત્મક માળખા હેઠળ કોલસાના પ્રોજેક્ટ્સની તપાસ કરવા માટેનો માપદંડ (માર્ચ 2010), અહીં ઉપલબ્ધ છે: siteresources.worldbank.org/EXTENERGY2/Resources/CGN_20100331.pdf

પરિશિષ્ટ બી. મુદ્દાઓ, અહેવાલ માળખા અને ચાવીરૂપ અનુપાલન તારણોનું કોષ્ટક

ફરિયાદ	ઑડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
--------	---------------------	-------------------------

ફરિયાદ	ઑડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
<p>એ) પ્રોજેક્ટના નિર્માણ દરમિયાન પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ફરિયાદીઓને ઓળખવામાં નિષ્ફળતા</p>	<p>મુદ્દો એ: પ્રોજેક્ટની પોતાની E&S સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ.</p> <p>A1: માછીમાર લોકોની પ્રોજેક્ટથી અસરગ્રસ્ત લોકો તરીકે ઓળખ જરૂરિયાતો</p> <p>A2: જાહેરાત અને પરામર્શની જરૂરિયાતો</p> <p>A3: સામુદ્રિક અસર</p>	<p>ફરિયાદીઓ કે જેમની આપવાસી પરંપરાઓ અને ધાર્મિક લઘુમતી તરીકેનો દરજ્જો જોતાં એક સંવેદનશીલ સમૂહની રજૂઆત કરે છે, તેમના અંગે E&Sના જોખમો તરીકે યોગ્ય રીતે વિચારણા કરવામાં આવી ન હતી અને પ્રોજેક્ટની અસરોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને તેનું સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું.</p> <p>પોતાના ગ્રાહકની E&S આકારણીઓ અંગે IFCની સમીક્ષા "પ્રોજેક્ટની પ્રકૃતિ અને સ્કેલ પ્રમાણે યોગ્ય ન હતી" અથવા "જોખમ સાથે સમપ્રમાણમાં ન હતી" જે ટકાઉપણાની નીતિ દ્વારા જરૂરી હતી (ફકરો.13).</p> <p>ફરિયાદીઓ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ સાથેના સંબંધમાં IFCએ ફેખાવના ધોરણોની નીચેની જરૂરિયાતો પર અપૂરતું ધ્યાન આપ્યું હતું:</p> <ul style="list-style-type: none"> ગ્રાહકની E&S આકારણી "તમામ સંબંધિત E&S જોખમો અને પ્રોજેક્ટની અસરો" (PS1, ફકરો 4) ધ્યાનમાં લે છે તે "યોગ્ય સામાજિક બેઝલાઈન ડેટા" (PS1, ફકરો 4) પર આધારિત હોય અને "ચોક્કસ હિસ્સેદારો દ્વારા જૈવિક વિવિધતા સાથે જોડાયેલા ચલાયમાન મૂલ્યોને ધ્યાનમાં લે" (PS6, ફકરો 4). "પ્રોજેક્ટના પ્રભાવ ક્ષેત્ર"ની સ્પષ્ટ અભિવ્યક્તિ પર ગ્રાહકની E&Sની આકારણીઓ આધારિત હતી તે સુનિશ્ચિત કરવામાં IFC નિષ્ફળ ગયું છે (PS1, ફકરો 5). IFC એ પોતાને એવી ખાતરી આપવામાં નિષ્ફળ ગયું કે પ્રત્યક્ષ રીતે અસરગ્રસ્ત માછીમાર સમુદાય PS1 (ફકરો 21)માં વ્યાખ્યા આપ્યા પ્રમાણે "અસરકારક પરામર્શ"માં પ્રવૃત્ત હતાં.

ફરિયાદ	ઓડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
બી) સીઝનલ વસાહતો અને ભરતીની અંદરના વિસ્તારમાં માછલીને સૂકવવાના ક્ષેત્રોમાંથી માછીમાર લોકોનું શારીરિક અને આર્થિક વિસ્થાપન	<u>મુદ્દો ડી:</u> ફરિયાદીઓની માછીમારી માટેની સીઝનલ વસાહતો અને માછલી સૂકવણીના વિસ્તારોના સંદર્ભમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5ને સાચી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ.	ફરિયાદીઓ સાથેના સંબંધમાં PS5 લાગુ કરવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે યોગ્ય રીતે આકારણી કરવામાં આવે તે માટે જરૂરી પગલાં IFCએ લીધા ન હતાં.
સી) માછલી સૂકવવા પર અને સાર્વજનિક સ્વાસ્થ્ય પર કોલસાની રાખ અને અન્ય હવાજન્ય પ્રદૂષણની અસર	<u>મુદ્દો એ:</u> પ્રોજેક્ટની પોતાની E&S સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ. A4: હવામાં ઉત્સર્જનો	IFC એ સુનિશ્ચિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે તેના ગ્રાહકે એવા એરશેડમાં થર્મલ પાવર માર્ગદર્શિકાઓ (1998)ની જરૂરિયાતો સાચી રીતે લાગુ કરી છે જેનું ડિગ્રેડેડ તરીકે વર્ગીકરણ થવું જોઈએ.
ડી) વન્સ થ્રૂ ફ્લિંગ સિસ્ટમ બાંધવાના નિર્ણય સાથેના સંબંધમાં રાષ્ટ્રીય નિયમો સાથે અનુપાલનનો અભાવ	CAO મૂલ્યાંકન અહેવાલ પ્રમાણે (પાન 9): "...CAOને લાગે છે કે IFCએ ખુદને પૂરતી રીતે ખાતરી આપી હતી કે નિયામક બહાલી નીચે સાથેના સંબંધમાં મેળવવામાં આવી હતી: (1) વન્સ થ્રૂ ફ્લિંગ સિસ્ટમનું બાંધકામ અને (2) આઉટફોલ ચેનલના બાંધકામના સ્થાનમાં ફેરફાર."	લાગુ પડતું નથી

ફરિયાદ	ઑડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
<p>ઈ) સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર અસરો અને મેંગ્રોવ્ઝના વિનાશને કારણે માછલીના જથ્થામાં લાંબા ગાળાનો ઘટાડો; અને પ્લાંટનું બાંધકામ/સંચાલન</p>	<p><u>મુદ્દો એ:</u> પ્રોજેક્ટની પોતાની પર્યાવરણીય અને સામાજિક (E&S) સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ.</p> <p><u>A3:</u> સામુદ્રિક અસર</p>	<p>IFCએ પોતાને એ વાતની પૂરતી ખાતરી ન આપી હતી કે CGPLના દરિયાઈ પાણીના આઉટફોલમાંથી થર્મલ પ્લ્યુમ વૈજ્ઞાનિક રીતે વ્યાખ્યાયિત મિક્સિંગ ઝોનની ધાર પર પ્રાસંગિક 3 ડિગ્રી સેલ્શિયસના માપદંડનું અનુપાલન કરશે (IFC સામાન્ય EHS માર્ગદર્શિકાઓ 2007, પાન 25).</p> <p>CGPLની આઉટફોલ ચેનલમાંથી થર્મલ પ્લ્યુમ ખાડી અને આસપાસના નદીમુખના છીછરા પાણીમાં અમુક કિલોમીટરના અંતર સુધી વિસ્તરશે તેવી ધારણાઓ પર્યાવરણીય અસરના મહત્વપૂર્ણ જોખમો સાથેનું અપૂરતું મિશ્રણ/ફૂલિંગ સૂચવે છે. એવા દાવાઓને કારણે આ જોખમો વધે છે કે પ્લ્યુમ પર્યાવરણના ઘટકો સાથે મિશ્ર થશે જે ફરિયાદીઓ પોતાની આજીવિકા માટે મહત્વના હોવા પર ભાર મૂકે છે.</p> <p>સ્થાનિક સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર સબમરીનના અવાજ, પ્રકાશ, ઉષ્મા અને સ્થાનિક સામુદ્રિક પર્યાવરણ પર પ્રોજેક્ટમાંથી અન્ય જલીય વિક્ષેપની સંચયી બિનજીવલેણ (પરંતુ સંભવિતપણે નુકસાનકારક) અસરોને સામુદ્રિક અસર આકારણી પ્રક્રિયામાં પૂરતી રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી ન હતી.</p>

ફરિયાદ	ઓડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
<p>એક) એક સંબંધિત ગતિવિધિ તરીકે મુંદ્રા બંદરના વિસ્તરણ અંગે વિચાર કરવામાં અથવા સંબંધિત ગતિવિધિઓની સંચયી અસરોના સંદર્ભમાં રોકાણ અંગે વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા</p>	<p><u>મુદ્દો બી:</u> પોતાની E&S સમીક્ષામાં અદાણી પાવરની સંચયી અસરો અને મુંદ્રા પશ્ચિમ બંદરના બાંધકામ અંગે IFCCએ પૂરતી વિચારણા કરી હતી કે કેમ.</p> <p><u>મુદ્દો એચ:</u> જે વિસ્તારો ઝડપી ઔદ્યોગિક વિકાસમાંથી પસાર થવાની પ્રક્રિયામાં હોય કે જેમાં પર્યાવરણીય અને સામાજિક સંજોગોની વ્યાખ્યા આપવાની હોય તેવા વિસ્તારોમાં પ્રોજેક્ટ સાથે સંબંધિત E&S જોખમોનું કઈ રીતે નિયમન કરવું તે અંગે IFCCની નીતિઓ અને વિધિઓ સ્ટાફને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે કે કેમ.</p>	<p>CGPL એ મુંદ્રા બંદર માટે મોટો ગ્રાહક છે ત્યારે બંદર સંબંધિત સુવિધા હોવાના પરીક્ષણને પૂર્ણ કરતું નથી.</p> <p>IFCCની E&S સમીક્ષામાં "[પ્રોજેક્ટના] પ્રભાવ ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં" પ્રોજેક્ટના જોખમ અને અસરોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે સુનિશ્ચિત કરવામાં અપૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું, જે PS 1 મુજબ જરૂરી છે, ખાસ કરીને આ માટે "પ્રોજેક્ટ સંબંધિત નિર્માણમાંથી સંચયી અસરો દ્વારા સંભવિતપણે અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોનો પણ સમાવેશ થાય છે જે E&S આકારણીઓ કરવામાં આવી હોય તે સમય પ્રમાણે વાસ્તવિક રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે" (ફકરો 5).</p> <p>PS1 સાથેના અનુસંધાનમાં (ફકરો 6), પ્રોજેક્ટની નજીકનો વિસ્તાર અને MPSEZ સાથેના સંબંધમાંથી ઉદભવતાં ત્રાહિત E&S જોખમોની વધુ સારી રીતે આકારણી કરવી જરૂરી છે, જેમાં શમન માટેના જે પગલાંઓ વિકસાવવામાં આવ્યા હોય તે CGPLના પ્રભાવના સ્તર સાથે સમપ્રમાણમાં હોય.</p>

ફરિયાદ	ઑડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
<p>જી) પર્યાપ્ત રીતે ઓળખવામાં આવ્યા ન હોય કે શમન કરવામાં આવ્યું ન હોય તેવા વધારાના આજીવિકા સમૂહો પરની અસરો, જેના નામ છે, ગ્રેઝિયર્સ અને અગરિયા.</p>	<p>CAO મૂલ્યાંકન અહેવાલ પ્રમાણે (પાન 11):</p> <p>"MASSએ અન્ય આજીવિક સમૂહો અંગે ખુદને સ્થાપિત કર્યું ન હોવાથી [CAO]એ વર્તમાન પ્રક્રિયાના ભાગરૂપે અગરિયાઓ અને ગ્રેઝિયર્સ સાથેના સંબંધમાં CAO ઓબ્ઝર્વેશન પ્રક્રિયાના નિષ્કર્ષ બાદ ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લીધા ન હતાં."</p>	<p>લાગુ પડતું નથી</p>
<p>એચ) પ્રોજેક્ટના દસ્તાવેજીકરણમાં જેની ધારણા કરવામાં આવી હોય તેનાથી વધારે વીજળીના ખર્ચમાં વધારાની સામાજિક અસરો</p>	<p>CAO મૂલ્યાંકન અહેવાલ પ્રમાણે (પાન 11):</p> <p>"આ મુદ્દાઓ એવી ચિંતા સાથે સંબંધિત છે કે પ્રોજેક્ટ અંદાજીત સામાજિક લાભ આપશે નહીં જે એવા દાવાથી વિપરીત છે કે તેની વિપરીત સામાજિક અથવા પર્યાવરણીય અસરો થશે. આમ પણ આ મુદ્દો CAOના અનુપાલન મેન્ડેટની બહાર આવે છે."</p>	<p>લાગુ પડતું નથી</p>

ફરિયાદ	ઓડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
આઈ) E&Sની અસરને શક્ય તેટલી ઓછી કરવાના ટેકનિકલ અને નાણાકીય રીતે સાનુકૂળ ડિઝાઇનના વિકલ્પો અંગે વિચાર કરવામાં નિષ્ફળતા	<p><u>મુદ્દો એ:</u> પ્રોજેક્ટની પોતાની E&S સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ.</p> <p><u>મુદ્દો ડી:</u> ફરિયાદીઓની માછીમારી માટેની સીઝનલ વસાહતો/માછલી સૂકવણીના વિસ્તારોના સંદર્ભમાં દેખાવ ધારાધોરણ 5ને સાચી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ.</p> <p>અન્યથા, જુઓ પરિશિષ્ટ એ, આ અહેવાલ (મૂલ્યાંકન અહેવાલ, પાન 12fના અંશો).</p>	<p>પ્રોજેક્ટના ચક્રમાં ફરિયાદીઓની ચિંતાઓ અંગે મોડેમોડે પ્રવૃત્ત થવાને કારણે જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં નકારાત્મક અસરો ટાળવા માટેની IFCની પ્રતિબદ્ધતાની (નિરંતરતા નીતિ, ફકરો 8) તથા વિપરીત અસરોના સ્ત્રોતો માટે "ટેકનિકલ રીતે અને નાણાકીય રીતે અનુકૂળ વિકલ્પો" (PS1, ફકરો 9)ની તપાસની અવહેલના થઈ છે.</p> <p>પ્રોજેક્ટ ચક્રની પ્રક્રિયામાં શરૂઆતમાં માછીમાર સમુદાયો સાથે અસરકારક પરામર્શનો અભાવ PS1ના હેતુઓ મુજબ પ્રોજેક્ટની વિપરીત સંભવિત વિપરીત અસરોની આકારણી કરવા, ટાળવા અને તેને ઘટાડવા માટેની ચૂકી જવાયેલી તકોમાં પરિણમી હતી.</p>

ફરિયાદ	ઓડિટ અહેવાલનો વિભાગ	અનુપાલનના ચાવીરૂપ તારણો
<p>જે) પ્રોજેક્ટનાં E&S પાસાંઓના IFC દ્વારા નિરીક્ષણની પર્યાપ્તતા.</p>	<p><u>મુદ્દો ઈ:</u> દેખાવ ધોરણ 1માં સ્થાપિત નિશ્ચિતતા માટેની જરૂરિયાતને પૂર્ણ કરતા એક્શન પ્લાન ઘડવા અંગે IFCએ CGPLને પૂરતું માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું કે કેમ.</p> <p><u>મુદ્દો એફ:</u> નિયામક અને ઋણદાતાની E&Sની જરૂરિયાતો અંગે CGPLના રિપોર્ટિંગ અંગેની પોતાની સમીક્ષામાં IFCએ પૂરતી ચીવટ દાખવી હતી કે કેમ.</p> <p><u>મુદ્દો જી:</u> પ્રોજેક્ટના નિરીક્ષણમાં ઓળખવામાં આવેલી E&Sની સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવવા માટે ગ્રાહક સાથે પ્રવૃત્ત થવામાં IFC પૂરતું પ્રતિક્રિયાત્મક રહ્યું છે કે કેમ.</p>	<p>IFCએ CGPLના દેખરેખ અહેવાલોની નિયમિત સમીક્ષાઓ નોંધી છે અને પ્રોજેક્ટ માટે પ્રતિબદ્ધ થયા બાદ ઓછામાં ઓછી નવ નિરીક્ષણ મુલાકાતોનું સંચાલન કરવા ઉપરાંત, E&S મુદ્દાઓ વિશે તેના ગ્રાહક સાથે નિયમિત સંવાદમાં છે.</p> <p>જેનું અસરકારક રીતે દેખરેખ અથવા ઓડિટ થઈ શકે તેવી E&S અસરનું નિયમન કરવા માટેનું માળખું હજી સ્થાપિત કરવાનું બાકી છે.</p> <p>IFC એ દર્શાવવા માટે અક્ષમ છે કે તેના ગ્રાહક દ્વારા લેવાતી દેખરેખ એ જોખમ પ્રત્યે સમપ્રમાણમાં છે (જે PS1 દ્વારા જરૂરી છે) અથવા તો તેના નિરીક્ષણથી ESRPsમાં નિરીક્ષણના જણાવેલા હેતુઓ પૂરા થઈ શકે છે કે કેમ: જે આ છે, E&S અનુપાલનની સ્થિતિની આકારણી કરવા માટે જરૂરી માહિતીનું નિર્માણ અને જાળવણી.</p> <p>E&Sનાં દ્રષ્ટિકોણથી પ્રોજેક્ટ સારું કામ કરી રહ્યો છે તેવા મતની સાથે ગ્રાહકની E&S ક્ષમતા અને પ્રતિબદ્ધતામાં IFC ટીમમાં આત્મવિશ્વાસનો અર્થ એ છે કે IFCએ ફરિયાદોની ચિંતા અંગે અનુપાલનના મુદ્દાઓ તરીકે વ્યવહાર કર્યો નથી.</p>

પરિશિષ્ટ સી. ચાવીરૂપ સંદર્ભો

આશર, માનશી. 2008. કઈ રીતે મુંદ્રા ભારતનું રોટરડેમ બન્યું (ડિસેમ્બર).

અશ્વમેધ એન્જિનિયર્સ. 2013. CGPL પર્યાવરણીય નમૂનાઓ વિશ્લેષણ અહેવાલ (માર્ચ).

BHNS (બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટ્રી સોસાયટી). 2010. CGPL, માંડવી-મુંદ્રા તટ, ગુજરાત, ભારત, ખાતે તટીય જૈવિક વિવિધતા આકારણીનું બેન્યુમાર્કિંગ, જુલાઈ 2008-માર્ચ 2010.

----- . 2011. દરિયાઈ કાયબા પર દેખરેખનો પ્રોજેક્ટ (ઓગસ્ટ).

CGPL (કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ). 2007a. પર્યાવરણીય અને સામાજિક કાર્ય યોજના (ESAP) (નવેમ્બર).

----- . 2007b. સર્વાંગી EIA ટિપ્પણીઓ પર આંતરરાષ્ટ્રીય ધીરાણ નિગમને જવાબ (જે પૂરક અસર આકારણી તરીકે પણ ઓળખાય છે) (નવેમ્બર).

----- . 2008a. હિસ્સેદાર સામેલગીરી માળખું (જાન્યુઆરી).

----- . 2008b. વળતર નિયમન માળખું (જાન્યુઆરી).

----- . 2008c. પુનર્વસવાટ આયોજન દસ્તાવેજ (સપ્ટેમ્બર).

----- . મુંદ્રા UMPP: હકીકતો વિરુદ્ધ વાસ્તવિકતાઓ

સંરક્ષણ ક્રિયા ટ્રસ્ટ. 2013. કોલસો મારે છે: ભારતના સૌથી મલિન ઊર્જા સ્ત્રોત દ્વારા થયેલ મૃત્યુ અને રોગની આકારણી.

ફિશમાર્ક. 2010. કચ્છ તટ- લોકો, પર્યાવરણ અને આજીવિકા.

HR વોલિંગફોર્ડ. 2008. હાઈડ્રોલિક ડિઝાઈન-થર્મલ.

IFC (ઈન્ટરનેશનલ ફાયનાન્સ કોર્પોરેશન). 1998. થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ માટે EHS માર્ગદર્શિકાઓ

- 2007a. સામાન્ય EHS માર્ગદર્શિકાઓ.
- 2007b. પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર (નવેમ્બર).
- 2008a. થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ માટે EHS માર્ગદર્શિકાઓ.
- 2008b. પર્યાવરણીય અને સામાજિક સમીક્ષા સાર - રિવિઝન (નવેમ્બર).
- 2008c. વ્યાપક સમુદાય સહકાર (BCS) સમીક્ષા મેમો (માર્ચ).
- 2012. CAO અનુપાલન મૂલ્યાંકન પ્રશ્નો અને પ્રતિસાદોના પ્રતિસાદ, ટાટા અલ્ટ્રા મેગા નં 25797 (જૂન).
- 2013. CAOના ઓડિટ અહેવાલ પર IFCની ટિપ્પણીઓ - ટાટા અલ્ટ્રા મેગા નં 25797 (જૂન)
- IL&FS ઈકોસ્માર્ટ લિ 2008. અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટ, મુંદ્રા, કચ્છ જુલો, ગુજરાત, ભારત, CGPL (માર્ચ) માટે ઈનફલક્સ નિયમન યોજના.
- 2008. સ્થાનિક હાયરિંગ અને ખરીદી યોજના (મે).
- 2011. ઘરેલુ સર્વે અને જરૂરિયાતોની આકારણી.
- ઈન્ટરેક્ટિવ કર્મા ઈન્ડિયા. 2011. હિસ્સેદારનો સમાવેશ અને લાભ વહેંચણી અભ્યાસ (જે ત્રાગડી ગામના સર્વે તરીકે પણ ઓળખાય છે) (નવેમ્બર).
- MoEF (મિનિસ્ટ્રી ઓફ એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ ફિશરીઝ, ભારત). 2013. એમ/એસ અદાણી પોર્ટ અને SEZ લિ મુંદ્રા, ગુજરાત)ના નિરીક્ષણ માટે સમિતિનો અહેવાલ (એપ્રિલ).
- NIO (નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઓશનોગ્રાફી). 2007. મુંદ્રા પાસે અલ્ટ્રા મેગા પાવર પ્રોજેક્ટ માટે ઝડપી સામુદ્રિક પર્યાવરણીય અસર આકારણી જેના પ્રાયોજક CGPL છે (જાન્યુઆરી).
- 2009. સામુદ્રિક અસર આકારણી સલાઈન વિસ્તાર વાઈટલાઈઝેશન એન્ટરપ્રાઈઝ (SAVE) (નવેમ્બર 2007).

----- 2009. મૂળભૂત સામાજિક અસરની આકારણી (ફેબ્રુઆરી).

સ્કોટ જેમ્સ સી. 1998. રાજ્યની જેમ જોવું: માનવ સ્થિતિ સુધારવા માટે કેવી રીતે ચોક્કસ સ્કીમ નિષ્ફળ ગઈ છે.

SENES. 2010. વાર્ષિક પર્યાવરણીય અને સામાજિક દેખાવ અહેવાલ - ટાટા અલ્ટ્રા મેગા કોલસા સંચાલિત પાવર પ્લાંટ, મુંદ્રા - સમયગાળો: એપ્રિલ 2009થી માર્ચ 2010 (ઓગસ્ટ).

----- 2011. વાર્ષિક પર્યાવરણીય અને સામાજિક દેખાવ અહેવાલ - ટાટા અલ્ટ્રા મેગા કોલસા સંચાલિત પાવર પ્લાંટ, મુંદ્રા - સમયગાળો: એપ્રિલ 2010થી માર્ચ 2011 (ઓગસ્ટ).

----- 2012. વાર્ષિક પર્યાવરણીય અને સામાજિક દેખાવ અહેવાલ - ટાટા અલ્ટ્રા મેગા કોલસા સંચાલિત પાવર પ્લાંટ, મુંદ્રા - સમયગાળો: એપ્રિલ 2011થી માર્ચ 2012 (જુલાઈ).

----- 2012. ત્રિમાસિક E&S દેખાવ અહેવાલ (ઓક્ટોબર-ડિસેમ્બર 2012).

સિંઘ, કે.એસ 2002. ભારતના લોકો: ગુજરાત, એન્ટ્રોપોલોજીકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા.

TCE પરામર્શક ઈજનેરો. 2007. સર્વાંગી પર્યાવરણીય અસર આકારણી, કોસ્ટલ ગુજરાત પાવર લિ (ઓગસ્ટ).